

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת שלח תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-9	Parshah Riddles
10-11	Life of Truth Story
12-13	Ayin Tovah – Teaming Up
14	Shabbos Halachah Initiative
15-16	Halachah Q&A
17-23	Rav Kalman Krohn Stories
24	Comic Story
25-31	Nefesh Shimshon
	גליונות
32	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
33-34	הלכות לסעודת שבת
35-36	הג"ר גרשון אדלשטיין זצ"ל
37-38	הג"ר דוב לנדא שליט"א
39-40	הגר"ד פוברסקי שליט"א
41-42	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
43-44	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
45-46	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
46-47	לשבת עונג

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath
732.301.4043 opt 2 then 8

לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, תינוק בן אסתר שירה

לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת שלח תשפ"ד

No Need to Worry

When the Katz family moved to England from Eretz Yisroel nearly twenty years ago they needed to find a house to rent. An additional difficult task was to get all their children into the schools which were very full with classes full way over the limit. This is a problem which many people have to face and find a suitable solution when moving from Eretz Yisroel with a family of children.

Many months had passed after the decision to move had been made and the moving date was approaching fast. They had managed to organize schooling for most of the children, except for their oldest daughter. The class she was supposed to join had absolutely no space. And, besides for that, they still had no house to move into.

R' Katz approached the Rosh Yeshiva who had given him the advice to move back and told him about his worries of the school and house. He responded by saying, that many times not everything in life goes easily and smoothly, but in the end, everything works out.

Close to the moving date, after advertising and asking around looking for a house to rent, R' Katz traveled alone to England in order to make the final arrangements. A house had just come up on the market and he arranged a time to go and view it and meet the owner, R' Greenstein. Somehow, the R' Greenstein had also heard about the dilemma of getting the Katz's twelve-year-old daughter into the school where his own children attended.

As R' Katz walked in to their house, R' Greenstein said quietly, "This is not yet public knowledge, but we are moving to Eretz Yisroel. I have not yet informed the school that my twelve-year-old daughter is not going to be there next year. You can rent my house, and Hashem is giving you a *package deal*. Together with my house, your daughter will now have a place in the class you were trying to get her in to! "

He told R' Katz that he was calling the school at 2 pm that day to inform them about **his** daughter, and R' Katz called in at 2.05 about **his** daughter.

The *menahel* was so *nispa'el* about the *hashgachah pratis*, and the Katz girl was accepted there and then!

YES, not everything always goes easily and smoothly, but Hashem guides us and with *siyata dishmaya* everything works out in the end for the best.

Tightrope Walker in Siberia

Rabbi Menachem Mendel Poterfas was imprisoned in Siberia for eight years. He went through unspeakable torment and suffering there, yet he came out so strong in his *emunah* and *yiddishkeit*. Throughout his stay, he was always hopeful that he would be released, and eventually he was. He was asked how he stayed so strong for so long. He replied that he took a powerful lesson from a scene that he observed one day in Siberia.

"During a short break, one of the other inmates asked us if we wanted to watch him walk a tightrope between two mountains. We all said no, because we were too afraid for him. But he was stubborn and did it anyway. As he progressed, we were afraid to even look. When he finally made it, he called out and asked us if we wanted to watch

SEUDAH STORIES

פרשת שלח תשפ"ד

him go back. Again, we all said no, but he did it anyway. When he came back, he asked if we wanted to see him do to again with a wagon attached to him. We protested, but he was stubborn and attached a wagon to himself and walked across the abyss. Our hearts were beating a mile a minute, as we watched, until he made it to the other side.

"Then he called out to us to see if we wanted to see him come back. We knew that if we said no, he would do it anyway. So we all said, 'You already proved yourself. We know that you can easily come back. There's no need to do it.' He called back, 'You really believe I can do it?' 'Yes, we really believe!' we responded. 'If you really believe, then you come up and sit in the wagon, and let me walk you across.' Nobody budged. 'See,' he said, 'You don't really believe.'

"During the rest of my difficult stay in Siberia, I constantly reflected on that scene and asked myself whether I would be willing to sit in that wagon if Hashem was pulling me across. Would I be able to sit calmly and look down, knowing that I am in the most loving and merciful hands? If I believe that Hashem is always pulling me, and that He is always with me, even in the scariest and most troubling of times, then there is nothing ever to fear. That is how I got through the tough times."

Hot Coffee

Naftoli Simcha was head counselor of his summer camp. Naturally this brought with it many responsibilities. He did not take them lightly and he worked hard at all of them especially on impressing the campers the importance of *middos tovos* and always making a *kiddush Hashem*.

Once the campers had begun their daily routine and all was running smoothly Naftoli Simcha used to allow himself the luxury of driving down the road to the nearest gas station and buying himself a coffee.

One morning Naftoli Simcha arrived at the gas station gets his coffee from the coffee machine and went to pay. Apologizing he said that yesterday he took a coffee without paying and therefore he asked the attendant to charge him for two coffees. Naftoli Simcha withdrew a \$100 bill and received \$98 in return.

A couple of hours later the police arrived to the camp looking for Naftoli Simcha. Counterfeit money had been used/found at the gas station and the police were looking for the source. Naftoli Simcha admitted to having purchased a coffee at the station and was taken there by the police for further questioning and investigation.

When Naftoli Simcha got out of the police car at the station, the attendant immediately ran over to the police and told them what happened earlier that Naftoli Simcha had apologized and paid for yesterday's coffee also as he forgot to pay for it.

"He is Mr. Honest, he'll never deal with counterfeit money," the attendant told the police.

With that the police took him back to the camp.

SEUDAH STORIES

פרשת שלח תשפ"ד

A Holocaust Story

It was during those difficult and dark years in Auschwitz that the Nazis *ym"s* gathered together a group of girls and women and transported them in cattle cars to the hills to construct a dam. Stopping at the bottom of the hill, the women disembarked and began making the long trek all the way to the top. It was an exhausting walk of many kilometers, and yet it was only the beginning of their day's work. Exerting themselves for hours on end, at the end of the day, they had to retrace their steps back down the hill.

On one occasion, one sixteen-year-old girl could no longer take it. Emaciated and weak, she told her friend that she would not be returning with her down the hill. Although she was well aware that such a decision would be endangering her life, she remained undeterred. "I cannot do it," she said; "let them take my life if they so desire." But her friend would not hear of such a thing. "I am not leaving you here. You need to live and you are going to live!" "I can't!" the girl persisted. "Okay, I will help you," said her friend. Without delay, the sixteen-year-old girl was flung over her friend's shoulders, herself tired and frail, and carried kilometers back to the cattle cars.

Fast forward forty years later... Mazel Tov! Mazel Tov! My daughter had become a *kallah*. In walked my mother, the *bubby* of the *kallah*, and with a smile on her face, she stood still, holding her walker and looking on at the many people who had gathered together for her granddaughter's *vort*. From the other side of the room, the grandmother of the *chassan* entered. She too was elated to participate in the joyous occasion of her grandson's *vort*. And then their eyes met. The grandmother of the *chassan* looked at my mother, the grandmother of the *kallah*. It was a familiar face. Quite familiar... from forty years before. "Mrs. Schachter," called out the grandmother of the *chassan*, "throw away your walker. I will carry you."

The grandmother of the *chassan* was none other than the friend who had carried my mother in Auschwitz and saved her life. The woman who had reinvigorated my mother and reminded her never to give up on life, no matter how difficult and dark it may seem, was later privileged to see the fruits of her encouraging words and tireless efforts. Reuniting together where they could share mutual *nachas*, they both realized that from the bitterest of moments, the happiest of moments had grown forth. Never give up on life, even when it is your last breath, for you never know where that last breath may take you.

PARSHA CHALLENGE

פרשת שלח

1. Which person, mentioned in this week's פרשה, is from שבט אפרים?
 a. In what instance was he mentioned in last week's פרשה?
 b. List four previous times he was mentioned in the תורה.¹
2. What do יתרו, עמינדב and יפונה have in common?
3. What part of this week's פרשה is mentioned in שבת davening?²
4. How many times does it say the word "מרגלים" in this week's פרשה?
 a. Where in the תורה is the "מרגלים" לשון found?
 b. When else in the תורה were spies sent?
5. When in this week's פרשה do the בני ישראל cry?
 a. List four other places in the תורה where the בני ישראל cry.³
6. I am four, I am eight,
 I am equal to all the מצוות in the תורה,
 I was given in the זכות of two צדיקים.
 I am mentioned in this week's פרשה.
 Who am I?
7. We are a group,
 Most of our group is mentioned twice in the תורה,
 The first time we were introduced,
 The second time we were used to grant forgiveness for כלל ישראל,
 Most of our group is mentioned in this week's פרשה,
 Who are we?

Need a Hint?

¹ Once in a war, three times in תשא.

² In קבלת שבת.

³ Once in last week's פרשה, once over a forgotten הלכה, twice over a פטירה.

Answers

1. יהושע

- a. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בְּרִינוֹן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֶדְנִי מֹשֶׁה קָלָאֵם : (בהעלתך יא, כח)
- b. 1) מלחמת עמלק (יז, ט)
2) When משה goes up to הר סיני (יג, יג)
3) When משה comes down from הר סיני (יז, יז)
4) יְהוֹשֻׁעַ בְּרִינוֹן נָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהָל (כי תשא לג, יא)

2. מרים's son married משה's daughter married. עמרם with מחותנים They were all אהרן married אלישבע's daughter married אמינדב and

3. ארבעים שנה אקוט בדור וגוי אשר נשבעתי באפי אם – מדבר 40 years in the יבאון אל מנוחתי.

4. None.

- a. When מרגלים יוסף accuses his brothers of being (מב, ט)
- b. When fighting the אמורי in פרשת חוקת (כא, לב)

5. מרגלים the report of the When they hear

- a. When they wanted meat - בהעלתך
- b. הלכה משה and חוטא זמרי is When - בלק
- c. חקת - When אהרן dies
- d. When משה dies - וזאת הברכה

- 6. I am four, I am eight, - four strings folded into eight
I am equal to all the מצוות in the תורה, - See רש"י טו, מא
I was given in the זכות of two צדיקים. - אברהם (ע' חולין פט.) and שם (ע' רש"י נח ט, כג)
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? - ציצית

7. Next week...

Last week's riddle:

- I am a declaration that is said during davening,
- I am said four times a week, - that is said after laining
- My first half is in פרשת ואתחנן, - וזאת התורה וגוי
- My second half is in this week's פרשה. - על פי ה' ביד משה
- Who am I? - וזאת התורה וגוי על פי ביד משה

פתחי פרשה – שלח
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

How many *parshios* have the letters “שלח” in their names?

וישלח, בשלח, שלח

On the Shabbos of *Parshas Shelach*, we read about *Meraglim*. How many?

13 or 14:

- In *Parshas Shelach*: 10 bad *Meraglim* + Yehoshua and Kaleiv = 12.
- In the *haftarah*: Yehoshua sends 2 *meraglim* (which would bring us to 14), but *Chazal* say that they were Pinchas and Kaleiv¹, and we already counted Kaleiv (leaving us at 13).

How did Moshe wind up benefiting from the report of the *Meraglim*?

Previously, Hashem indicated to Moshe that he would not enter Eretz Yisrael.² Had the *Meraglim* presented a positive report, Bnei Yisrael would have entered the land immediately, and Moshe would have passed away. Hashem hinted to Moshe, “שלח לך אנשים,” “Send for yourself spies” – this will wind up benefiting YOU: as a result of their negative report, you will live an additional 40 years.³

When did Moshe change Hoshea’s name to “Yehoshua”?

Yehoshua is already called by this name in *Parshas Beshalach*.⁴ Moshe had always called him “Yehoshua,” indicating, “Hashem should save you from the plot of the *Meraglim*,” which Moshe foresaw prophetically. In *Parshas Shelach*, when the Torah says that Moshe changed his name, it is referring to an earlier event, and letting us know, “This person, Hoshea bin Nun, who was just listed as the spy for *Shevet Ephraim*, is the same person whom Moshe has been calling Yehoshua for a long time.” Or, at this point Moshe officially changed his name, such that he would no longer be called “Hoshea.”⁵

On what date did the *Meraglim* return with their bad report?

- They returned by day on the 8th of Av, and that night Bnei Yisrael cried⁶, bringing Hashem to say, “You cried for nothing, so I will make this date – *Tisha B’Av* – one of crying for all generations.”⁷
- They returned in the evening of the 9th of Av, and cried that night, on the 10th of Av⁸, which is the date when most of the *Bais Hamikdash* wound up burning⁹.

There was a group of people among Bnei Yisrael who would have been great *meraglim*. Had they been sent, nothing would have gone wrong. Who were they?

The men wanted to go back to *Mitzrayim*, but the women, such as Bnos Tzlafchad, begged for a portion in Eretz Yisrael.¹⁰ Hashem told Moshe, “Send for YOURSELF *anashim* (men); if it was up to ME, I would send *nashim* (women), because they love Eretz Yisrael.”¹¹

¹ עי' ילקו"ש יהושע

² רש"י שמות ו' א'

³ רבינו בחיי י"ג ב', אבל עי' רש"י לעיל י' כ"ט ושפת"ח שם

⁴ שמות י"ז ט'

⁵ רמב"ן שמות שם

⁶ י"ד א'

⁷ תענית כ"ט. לדעת רש"י, רש"י שבועות י', ועי' תרגום יונתן כאן

⁸ תוס' שם

⁹ מהרש"א שם

¹⁰ ילקו"ש

¹¹ כלי יקר י"ג ב' ועיי"ש עוד

Many thousands of people have davened at Me'aras HaMachpeila. What is the first *tefillah*, of which we are aware, that was said there?

Kaleiv davened to be able to withstand the negative influence of the *Meraglim*.¹²

During the 40 years following the *Chet HaMeraglim*, every year on *Erev Tisha B'Av* everyone would lay in graves, and over 15,000 people would die, until the entire generation had passed away.¹³ How many of the *Meraglim* did NOT die in this way?

All of them: Kaleiv and Yehoshua survived, and the rest died immediately in a plague.¹⁴

Thanks to the *mekosheish eitzim*, we got the *mitzvah* of *tzitzis*. How?

Moshe said to Hashem, "The *mekosheish* violated Shabbos because it's a day without *tefillin* to remind us of the Torah." Hashem responded, "OK, I will give you *tzitzis*, which will serve as a reminder even on Shabbos."¹⁵

Name a *mitzvah*, and an *aveirah*, each mentioned in *Parshas Shelach*, which you can do using a cookie.

- A large batch of cookies would require *hafrashas challah*.¹⁶
- One who follows his desires solely for his own enjoyment violates, "ולא תתורו אחרי...עיניכם"¹⁷, "Don't stray after...your eyes," and winds up needing more and more. Someone who eats to serve Hashem winds up happy and content.¹⁸

Regarding three *mitzvos* the Torah says, "Do this *I'maan* – IN ORDER – to remember" something, and some hold that this is essential to their fulfillment. What are they? (Hint: one of them is in *Parshas Shelach*.)

- "Wear *tefillin* to remember *yetzias mitzrayim*."¹⁹
- "Sit in a *sukkah* to remember that Hashem surrounded us with the *annanei hakavod*."²⁰
- "Wear *tzitzis* to remember the *mitzvos*."²¹ ²²

When should we look at *tzitzis*?

- It's good to look at them when putting them on.
- There is *minhag* to look at them when saying, "וראיתם אתנו"²³ during *shema*.²⁴
- Some actually list LOOKING at *tzitzis* as an independent *mitzvas asei*!²⁵
- It is appropriate to look at them multiple times a day. When one has thoughts of *aveirah*, or feels angry, he should look at his *tzitzis*, which will help neutralize his *yetzer hara*.²⁶

At what age must a child be trained by his father to wear *tzitzis*?

When he knows how to wear them.²⁷ Specifically, when he knows how to wear 2 *tzitzis* in front and 2 in back, and to hold them in his hand during *krias shema*.²⁸

¹² רש"י י"ג כ"ב

¹³ רשב"ם ב"ב קכ"א. מאיכה רבה

¹⁴ י"ד ל"ז

¹⁵ דע"ז ט"ו ל"ב ואוה"ח ל"ה מתנא דבי אליהו

¹⁶ עי' ט"ו י"ז ואילך

¹⁷ ט"ו ל"ט

¹⁸ ספר החנוך שפ"ז

¹⁹ שמות י"ג ט'

²⁰ ויקרא כ"ג מ"ג

²¹ ט"ו מ'

²² עי' ב"ח או"ח סי' ח'

²³ ט"ו ל"ט

²⁴ או"ח כ"ג ג'-ד'

²⁵ סמ"ק כ"ח, ס' חרדים ב' א', סדור הגר"א ע' 107, יסוד ושורש העבודה שער המזרח פ' ו' מרח"ו וכן דייק ברש"י מנחות סוף מ"ד.

²⁶ שמירת הלשון ח"ב חתימת הספר פ' ג'

What is the first word of the *beracha* which follows *krias shema* during *shacharis*?

The *beracha* actually begins, “אמת ויציב...” We attach the word “אמת” to “ה' אלקיכם” to parallel the *pasuk*, “וה' אלקים אמת”^{29, 30}.

JUST CURIOUS

Hashem tells Moshe that the group of *meraglim* should include one person from each *shevet*, “כל נשיא” – “each *nasi*.”³¹ In *Parshas Nasso*, the Torah lists the *nesiim* who brought *korbanos* – but they were different people. What happened?

- “כל נשיא בהם” means, “Each *nasi* should select a spy from his *shevet*, to be sent; these are the *meraglim* listed in *Shelach*.”³²
- “*Nas*” here doesn’t mean “leader.” Rather, Moshe was told to announce, “Who has the courage to spy out Eretz Yisrael?” From among those who “נשא לבם אותם” (were inspired) to volunteer, Moshe was supposed to choose one from each *shevet*.³³
- “*Nas*” here means, “Of the highest, most elevated, caliber,” in terms of his ability to assess the land.³⁴

When Yehoshua sent *Meraglim*, 2 people sufficed. Why did Moshe have to send 12?

Hashem wanted all of Bnei Yisrael to be willing partners in this endeavor: if the *Meraglim* would succeed, all of Bnei Yisrael would share in their success, and if they would fail, they would all share in their guilt.³⁵

Usually, “שומר מצוה לא ידע דבר רע” – one who engages in a *mitzvah* is protected. How could the *Meraglim*, on a *mitzvah*-mission, cause such a disaster?

Had HASHEM named these individuals as *Meraglim*, they would have been doing a direct *mitzvah* by going, and nothing could have gone wrong. Moshe chose them, and they chose to turn their mission into an *aveirah*.³⁶

The *Meraglim* went on a strategic mission, seeking the best way to conquer Eretz Yisrael.³⁷ Why did Moshe tell them to bring back fruit? How does that help the mission?

SEEING the fruit would help Bnei Yisrael be happy, and give them strength to conquer the land.³⁸

When the *Meraglim* were chosen, they were *k'sheirim* (upstanding people).³⁹ When did they “go bad”?

When they left on their mission, they already had bad intentions.⁴⁰ This attitude developed right after they were chosen.⁴¹

Moshe had to give the *Meraglim* special encouragement (“והתחזקתם”) to bring back fruit.⁴² Is there some reason they would be reluctant?

They were scared it would “blow their cover” as spies.⁴³

²⁷ או"ח י"ז ג'

²⁸ רמ"א שם

²⁹ ירמיהו י' י'

³⁰ ברכות י"ד, או"ח ס"ו ה'

³¹ י"ג ב'

³² חזקוני

³³ רשב"ם

³⁴ ספורנו

³⁵ רבינו בחיי י"ג ב'

³⁶ רמב"ן י"ג ב'

³⁷ רמב"ן י"ג ב'

³⁸ רמב"ן שם

³⁹ רש"י י"ג ג'

⁴⁰ רש"י י"ג כ"ו

⁴¹ נחלת יעקב שם, אבל עי' היטב רבינו בחיי סוף פ' ב'

⁴² י"ג ח'

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

During the weeks of ספירה there is a great emphasis on אדם להבירו as a preparation for התורה. Reb Yeshayaleh of Keresztur זצ"ל was a legendary *chasidische Rebbe* who lived in the times of Rav Chaim Brisker זצ"ל, and was נפטר not long after the first World War. He had one primary function in life, and that was to feed Jews and to make as many hungry people as possible satisfied. ¹ by internalizing some of the following fascinating tales, we will be on our way to excelling in this מדה. Reb Yeshayaleh is known to have said, "All of the great *tzadikim* are מכונים the secrets of secrets, before they blow שופר. I have a different תפילה. My emphasis is on רזון, as in לשובע ולא לרזון. רזון means hunger. One of the תפילות that we are מתפלל is "ראש השנה, רבונו של עולם, satiate us. Fill us up. Don't leave us hungry." That is my business on השנה.

Reb Shayaleh always had a busy kitchen. He and his Rebbitzin would literally cook all day long to provide for אורחים who used to pass by. Every שבת מוצאי they would have a large cow *shechted* for their אורחים, and they themselves would walk between the tables of their simple wayfarers, making sure that everything was to their guest's liking. "A little bit more salt, Reb Mechal?" "Ah! You don't like tomatoes, Moshe. How could I forget?" "Here, let me pour the soup for you." That is how Reb Yeshayaleh and his Rebbitzin would walk up and down the rows feeding the people.

Even though Reb Shayaleh's main emphasis was on לשובע ולא לרזון, that doesn't mean that he wasn't well up there when it came to the secrets of secrets. One ראש השנה, the time for תקיעת שופר arrived, and Reb Shayaleh was going up to the בימה to blow שופר. Suddenly, a whole flock of birds came flying in through the long open windows of the בית מדרש, and they were making a terrible racket! People began chasing the birds. Finally, the people managed to shoo them out of the בית מדרש, and slam the windows shut - but the birds wouldn't fly away. They kept on banging their beaks and flapping their wings against the windows, as if they were desperately trying to come into the בית מדרש. Reb Shayaleh didn't seem to be disturbed by the commotion. He was preparing himself to blow *shofar*. However, when it came time to blow, he tried blowing again and again, but no passable sound came out of the *shofar*. Then, an interesting thing happened. Reb Shayaleh motioned that they should open the windows! Why Reb Shayaleh would want the windows open they would never understand, but that's what their Rebbe wanted, so they opened the windows - and all the birds came flying in right around the בימה. Reb Shayaleh tried blowing again, and this time a beautiful, sweet, powerful sound emanated from the *shofar*. After Reb Shayaleh finished blowing the *shofar*, he went over to the *amud* to *daven musaf*, and the birds followed him. They huddled on a sill around the *amud* and remained there throughout the entire *mussaf*. After the last קדיש, the birds flew out the window, and they disappeared into the sky. It was as if their job had been done. Whatever they wanted had been achieved.

The people were stunned by this. After *kiddush*, one of Reb Shayaleh's closer תלמידים asked him, "Could the Rebbe please tell us what the meaning of those birds was, obviously it was not פשוט." Reb Shayaleh nodded in acknowledgment. *Of course, it wasn't פשוט. Of course, something just happened over here.* The תלמיד pressed Reb Shayaleh, "Could the Rebbe perhaps share with the people what the meaning of this was?" Reb Shayaleh answered: צו נישט דערציילען. צו נישט. *Not everything that one sees, and one knows, should be told. It's really not important for you to know this.*

There are countless legends of Reb Shayaleh Keresztirer helping all sorts of Jews in need, and those legends didn't miss even the ears of people who weren't yet frum. One Shabbos, in the middle of *davening*, a taxi pulled up and people came into the בית מדרש requesting to speak to Reb Yeshayaleh. "We have a very difficult court case approaching," they said. "We're Jewish, would Reb Yeshayaleh be kind enough to extend some of his blessing to us?" Some of Reb Yeshayaleh's קהילה was very insulted by this and became outright angry! *How dare these people have the chutzpa to pull up with a taxi into the courtyard of the Bais Medrash during Shabbos davening!!* Reb Yeshayaleh, on the other hand, didn't seem angry at all. He told his attendant to prepare a room for them on the side of the Bais Medrash. Reb Yeshayaleh went in and said to them, "Here is some food. I want you to lay down and relax a little bit from your trip. I cannot speak to you right now, when I will have a chance, I will come in to you." The people were more than satisfied with Reb Shayaleh's smile and the way he treated them. They took advantage of the beds and the food on the table to rest up a little bit. Meanwhile, the sound of מוסיק echoed from the neighboring room in the Bais Medrash.

Some of the צבור were upset at Reb Shayaleh. They knew that Reb Yeshayaleh was known for an unbelievable amount of patience, but this seemed to be going too far! He should have yelled at these people, and tossed them out on their heads. *Even if they do not adhere to the laws of Shabbos, they know what Shabbos is! It's such a chutzpa for them to drive right into the courtyard of the Bais Medrash.* Then again, who could say anything if Reb Yeshayaleh personally went out to make their beds, and prepare their food? As Shabbos continued, the newcomers wandered around the Bais Medrash. They saw the rest of the Shabbos *davening*. They saw the Shabbos *tish*. They saw the *zemiros*. It wasn't until מוצאי שבת that Reb Yeshayaleh went in to talk to them and hear what their

¹ Rav Fishel Schachter, *Dial-A-Shiur, Tales of Tzadikim*, Shiur #14

problem was. *מוצאי שבת*, when he came into their room, he apologized for the long wait. Then he went on to explain to them what *התורה* on Shabbos is all about. What *תפילות מוסף* signifies. He explained to them what the Shabbos table that they saw and the *zemiros* they heard were all about. He repeated his *תורה* to them. He passionately spoke about the *מנהגים* of Shabbos, the Shabbos food, the *מסירת נפש* of Shabbos, and the *נשמה יתירה*. He explained to them that he couldn't come to them by *מנחה* because *מנחה* is the greatest *תפילה* of all week - *and שולוש סעודות!!! Who can even talk about סעודות*! He went on to describe to them *רענה דרענה*, the secrets of secrets, the greatest and highest time when a Jew is intoxicated with *קדושה*. "You see," he concluded, "I simply couldn't listen to you at that time." Reb Shayaleh's eloquent description of the beauty of Shabbos went straight into their hearts. By the time he finished explaining to them why he couldn't come earlier, they almost forgot about their own problems. They were overwhelmed with the *קדושה* that exuded from Reb Yeshayaleh and seemed to vibrate around them. "Now," said Reb Yeshayaleh, "now that I have explained to you what you have seen today, please tell me what your problem is." They had to dig into their memory banks to come back down to this world. Finally, one of them said, "Oh yes, our problem is our upcoming court case." Reb Yeshayaleh asked them, "Did you see the beauty of this Shabbos? If you promise me not to be *מחלל שבת*, you will be successful in this court case." The people made the promise and left. They were successful in court, and they kept their promise to him.

Some of those *chasidim* who had *טעינות* on Reb Yeshayaleh, later discussed how Reb Yeshayaleh handled the situation. If it was up to them, they would have yelled "*Sheygitz! Rasha! Out of here you רשעים! What kind of chutzpa is this?!*" How would the people have responded? They would have gotten right back into their taxi, on Shabbos, and driven home. They would have lit their candles, and cooked their meals. That didn't happen because Reb Yeshayaleh didn't yell or scream at them. He kept them there the entire Shabbos. Because of that initial smile, piece of cake, and the warm hospitality that Reb Yeshayaleh showed "those *מחוצפים* who drove in with a taxi", they stayed, and watched a true Shabbos *seuda* for the first time in their lives. Eventually, by Reb Yeshayaleh asking forgiveness for the delay, they got a chance to hear what Shabbos is all about, and to feel it firsthand. They would never ride in a taxi again. That would hardly have been the result had they been initially chased away.

The stories of Reb Yeshayaleh Keresztirer's *אורחים* were legendary among Hungarian Jews, frum and non-frum alike. Even amongst the *goyim* in his vicinity, they knew, *this was someone very special*. His house was always full of *אורחים* who *ממש* felt at home. Once, a certain Yid walked in. Everyone knew that Yid, *he liked a good glass of schnapps!* Reb Yeshayaleh told him that he could go down to the basement. "There is a special bottle of *schnapps* prepared just for you. Take as much as you want!" The man went down to the basement, and being a little bit clumsy he tripped over the bottle and broke it. It was an extremely expensive bottle of *כשר לפסח schnapps*. Reb Yeshayaleh's attendant heard the commotion and the broken glass downstairs. He came thundering down the stairs, and when he saw what happened, he began to yell at this *אורח*. "How clumsy could you be!? Do realize what you just broke? Do you see how big that vat was?!" Then he came up to tell Reb Shayaleh what happened. Reb Shayaleh said, "Quickly call the *אורח*! He must be so frightened and hurt from the fall, and you went and yelled at him!" "Here's a glass of *schnapps*," he said to the *אורח*, "take as much as you want to settle down."

When the price of *schnapps* would go up, Reb Shayaleh always used to instruct his people to give the Yidden passing by, and coming in from the freezing night, not one glass of *schnapps*, but two. He explained, "If it's cheap, they can always pick up a glass on their own from the local tavern, but if it's expensive they must have more, because they won't be able to get it on their own. The broken Yidden wandering from town to town need the *חיזוק*."

One of Reb Yeshayaleh's *chasidim* once received a letter from his Rebbe. The letter said: *Someone is going to be passing by your town, and he will stay by you. I want you to give him this letter from me.* Enclosed was a letter from Reb Yeshayaleh addressed to that *אורח*. The weeks passed by, and the guest who was supposed to show up never came. The *chosid* decided to open the letter to see what the Rebbe wrote for that intended guest. It was a very interesting letter. The letter begged that *אורח* to come to Reb Yeshayaleh for Pesach. "*Please come!*" Reb Yeshayaleh wrote, "*I have prepared the special כשר לפסח schnapps that you love.*" Just then, the door opened up, and in walked that *אורח*! Wasting no time, the *chosid* handed the letter to him. The *אורח* read the letter and he began to jump with joy! "The Rebbe has invited me for Pesach! I knew he wouldn't forget me! Ah! He has prepared for me all the *schnapps* that I want!" He took a bottle out of his coat to celebrate, and he polished it right off! The *chosid* reasoned, *this man probably is not the drunk that he appears to be. He must be a hidden צדיק who the Rebbe is requesting to join him for a seder.* The *chosid* decided that this is the only reasonable explanation. When he finally met his Rebbe Reb Shayaleh, he asked him about it. Reb Shayaleh said, "No. He's no *lamed vavnik*. He is what he appears to be, a *שיכור*. When he starts drinking, he loses himself completely, and he can get into the worst trouble. I was concerned that if he would be in a strange place for Pesach he would wind up in some bar, and who knows! *ירחמנא לצלן*! He may get into trouble! Maybe he will start eating *חמץ*! I decided that the best thing was to call him to my house for Pesach. This way, I give him all the *schnapps* that he wants, he gets *taka* drunk, but I know he's not *נכשול* in any terrible *איסורים*. That's how Reb Shayaleh treated and remembered anyone who passed through his midst. That included the real *צדיקים* ל"ו, or the other kind of people. The people that the only thing hidden about them may have been 36 bottles of *schnapps* in their coat lining.

Rav Yeshayaleh was such a great and holy Rebbe and teacher, but it wasn't beneath him to walk between the rows of *orchim* personally waiting on them. *זכותו יגן עלינו*

Ayin Tovah Moderator Wrap-Up

732-301-4043 opt 2-1-1-69

Continued from last week

How does our *ayin tova* actually affect other people?

R' Dessler writes that since all of *Klal Yisroel* is one *guf* and one *neshamah*, a person can be *mashpia* something bad *ch"v* if they're thinking something not good about another *yid*. Conversely, a person can be *mashpia* true good on another member of *Klal Yisroel* by thinking good about them. Without saying a word, just thinking positively can cause positive developments

We spoke specifically about how this applies to our children. Rebbetzin Neustadt spoke numerous times how a mother has the ability to change her children based on her thoughts about them! I once learned about a treatment for stuttering where a parent explains to the child what smooth speech is and then provides feedback on their speech on a 5:1 ratio of positive to negative. We challenged ourselves: can we provide five positive comments for every single negative comment. And to take this even further can we go on to have five positive thoughts for every negative one? Try it and see how it affects you

How does *ayin tova* lead towards giving?

A person with *ayin tova* will be generous because she will be happy when others are benefitting. She will know that whatever Hashem has given us is to benefit of other people, and she will look at herself as a conduit of *brachah*. She will understand her own value and will not feel threatened by the *brachos* of other people because she will understand that their abundance does not diminish her own. On the contrary, she understands that all *yidden* are extensions of each other!

HaKadosh Boruch Hu is *meitiv* to us with an *ayin tova* and wants us to benefit from His good. By giving to others with an *ayin tova* we emulate Hashem, Who wants us to *bentch* others and be generous with our time, our possessions, and our knowledge. The more we emulate Hashem in this way, the greater our *shleimus* and *simcha*!

What are some actions that we can use to help us develop this *middah*?

- R' Avigdor Miller recommends giving out *brachos*. "*Y'varech es bais yisroel!*". As you drive around, *bentch* the inhabitants of the houses that you pass. As you encounter different people in your day- during carpool, at the playground or at work, *bentch* them!
- When you *daven*, think about others when you say *v'tze'etza'ei amcha bais yisroel*. Daven for the success of everybody's children.

***Ayin Tovah* Moderator Wrap-Up**

732-301-4043 opt 2-1-1-69

- One of the participants shared that in her classroom they have a refrain. Whenever something goes wrong, they say, “but *boruch Hashem....*”

The *shoresh* of the word “*ra*” means broken (which we see from Tehillim “*tero’eim b’shevet barzel.*”)

When we see a broken piece of something, it appears damaged and incomplete. But when we see the whole picture, we can see the good. Whenever we see something that appears to be *ra*, it’s really a broken piece of the whole picture.

Hilchos Shabbos Initiative

What is the proper method of preparing baby cereal and a baby bottle with formula?

Since the preparation of baby cereal and a baby bottle may involve a number of *Melochos*, the following guidelines should be followed:

- **To avoid kneading:** Baby cereal whose preparation requires the addition of water to the cereal should be prepared by switching the usual order in which the ingredients are added; for example, by pouring the water into the cereal or vice versa, in the reverse order than is normally done.
- The mixture should be mixed with a knife or by using crisscross strokes.
- If preparing a thick mixture (a texture that cannot be poured), the mixture should preferably be prepared before Shabbos, but may be prepared on Shabbos if necessary; for example, if the baby is specifically accustomed to eating a thick mixture and the mixture was not prepared before Shabbos.
- **To avoid cooking:** One may not use water that is more than 110°F (*yad soledes*) even from a *kli sheini* to prepare instant baby cereal that was not precooked. This is because instant foods are very easily cooked and preparing it may therefore be considered cooking even in a *kli shlishi* (*kalei habishul*).
- Baby formula powder should not have water poured onto it directly from an urn even if it was precooked. However, it may be added to a cup of hot water from an urn (*kli sheini*). If the formula was not precooked, it should not be added to a cup of hot water from an urn but rather to another cup (a cup that had the water from the first cup added to it (*kli shlishi*)).

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 37

ע' משנה ברורה ש"ט-ט"ז; רע"ג-י"ט, כ"ד

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I am part of a group of a few women that get together in the Shul's Hall to prepare people's Kiddushim when there is a שמחה. The preparations can include selecting or sorting out miniatures/plasticware. Do we have to do it right before the Kiddush will start, or can we set up early enough to give ourselves time to go home and set up our own סעודות?

QUESTION 2

I went down to a קידוש in my Shul and started eating, when I got a message from my wife in the Ladies Section that she didn't here קידוש. Can I make קידוש for her even though I already made for myself?

QUESTION 3

We all came back from the קידוש and are ready to start our סעודה. Is there any ענין for me to make קידוש again before we start?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I took out a game for my kids to play and saw that the pieces were mixed together with pieces from other games. Can I take out the pieces for the game we're about to play? What about putting away the pieces of the other games?

Answer: Selecting pieces for a game out of a mixture of many pieces is a form of permitted בורר if one plans on using them right away. Taking the "good" from the "bad" is allowed for immediate use.

However, to sort out the pieces for other games as well and put them away is a problem. Although there is no "good" or "bad", as the pieces are just being separated to be put away in their places, the "היו" ביאור הלכה ש"ט-י"ט writes that objects may not be sorted in any way for a later use. Rather, one should put all the pieces away the way they are, without separating them.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אבין

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I was at a **זכר** on a rainy Friday Night and when I got up to leave, I saw that my coat was pushed into the closet under many other coats. Can I push away the other coats to get mine?

Answer: At first glance, pushing away other coats seems to be **בורר**, as one is removing the "bad"-the other coats, to get to the "good"-his coat. However, the **שי"ט-לאכול** allows it, if two criteria are met. The first is that the coats should just be layered one on top of the other, not actually mixed up or intertwined with each other. This way, it isn't considered such a "mixture", which takes care partly of the **בורר** issue. Secondly, one has to remove the other coats just for the purpose to get to his, and not for any other reason (putting the other coats away etc.). This is termed **"דרך סילוק"** and is a lesser form of **בורר**. When these two conditions are met, one may remove the other coats to get to his. A similar example would be clothing layered in a drawer. One can remove the top layers to reach the clothing on bottom, if they are merely sitting on top of each other and not mixed together.

QUESTION 3

I have a mess of cutlery that needs to be put away (I'll be using it later). Can I put them away by randomly taking one at a time and putting each in their place?

Answer: Taking cutlery from a pile to put them away is a form of **בורר**, similar to the case of Answer 1 where there is no "good" or "bad", but there is a separation of types of cutleries. The fact that they are being taken randomly should make no difference, as ultimately one is sorting out the mixture. It therefore should not be done (although there are some **פוסקים** that are lenient).

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelphia Yeshiva

Undercover Part II

Recap: Nosson, a bachur in a yeshiva far from home, went every day to help an elderly man, Reb Lemel, with various needs. After a while, he began to wonder if Reb Lemel was hiding something.

A year passed, and then two, then five. Nosson, now eighteen years old, continued excelling in his learning, earning a reputation as one of the best bachurim in the yeshiva. But even as he grew and matured, blossoming into an authentic talmid chacham, his daily half-hour with Reb Lemel continued to remain sacrosanct.

How Nosson relished the time he spent with Reb Lemel, engaging in the special mitzvah of chesed. The elderly man did not speak much, and in fact grunted and groaned a lot, but this did not dampen Nosson's zeal and enthusiasm.

He cared for Reb Lemel through a few winter illnesses, spoon-feeding him at times and nursing him back to health. He took him to the mikvah on Fridays and helped him clean up after Shabbos, making himself fully available to Reb Lemel for whatever he needed during his half-hour visit every day.

But even after so many months and years of visiting Reb Lemel daily, Nosson was no closer to uncovering the mystery surrounding the elderly man. Each and every day, for five entire years, he found Reb Lemel dozing off in front of his tehillim whenever he came in, and he never failed to wonder what the old man was hiding. But Reb Lemel continued to guard his secret, stubbornly maintaining his façade of a tired elderly man.

One day, after shiur, Nosson left the yeshiva and went to Reb Lemel's, as he did every day. This time, like every time, Reb Lemel seemed to be nodding off in front of his tehillim when Nosson came in.

But then, for the first time in five years, the script changed.

Reb Lemel, who usually didn't utter a word other than grunting "Oy, oy," over and over, began to speak. "Nosson," he said, his voice brisk and his tone serious. "Tonight, I am leaving this world, and I want you to do me a favor."

Nosson's eyes widened. "Please, Reb Lemel, don't talk like that," he chided.

Reb Lemel brushed him off. "Listen, Nosson. This is very serious. Tonight, I am going to be leaving the world, and I need to tell you something. Are you listening?"

"I'm listening," Nosson quickly said.

"Behind my house, there is a small shack," Reb Lemel said quietly, and Nosson had to strain to hear him. "In the corner of the shed, you'll see a pile of sand and rags. Move everything away from the corner until you reach the cobblestone floor under the layer of dirt. Dig up the corner stone and under that will be a box. In that box is a tremendous amount of money."

Nosson nodded, torn between doubting the unbelievable story and trusting the elderly man whom he had come to know and love.

Reb Lemel continued. "I want you to divide the money into three. One third of the money belongs to you, to keep. One third of the money should be put back beneath the stone, with the dirt and rags shoveled on top. And the final third should be given to Velvel."

"Velvel? Who is Velvel?" Nosson asked. Did Reb Lemel have a son whom he did not know about?

"Velvel the Watercarrier," Reb Lemel responded, as though this was the most obvious thing in the world.

"Where does he live?" Nosson wanted to know. He had never heard of this Velvel before.

"You'll find him, don't worry," Reb Lemel assured him, not answering his question. He seemed to be in a hurry to finish giving Nosson his instructions before the bachur had to leave, and he hastened to move on. "Please be here tonight thirty minutes before chatzos. Don't tell

anyone that I told you that I will be leaving this world until shortly before chatzos. Then I want you to gather a minyan to be with me when my soul departs."

The talk of death was making the young bachur uncomfortable. "Reb Lemel—" he tried to interject.

But the old man just continued talking. "I am not just giving you the money for free; I want something in exchange. I want you to be the one to say kaddish for me, Nosson. Every day, for one year, you should say kaddish and learn mishnayos for me. And every year, you must keep my yartzeit- you, and your children, and your children's children, for fifty years. That is what I am asking from you in exchange for the money. And it's a lot of money."

"I am just a bachur, still unmarried," Nosson hurried to say. "I don't have children yet, and I don't want to be pulled into business now."

"You'll give the money to your rebbi, Rav Laizer," Reb Lemel said. "He'll put it away for you until you get married. And of course, you should keep the whole matter quiet so that you don't have thieves walking off with part of your wealth. But don't forget to give a third to Velvel and to put a third back where it came from."

"Please, Reb Lemel, don't talk like this," Nosson pleaded. He began pacing the room nervously. Reb Lemel was old, and probably senile, but what if he really was speaking the lucid truth?

"You can go now," Reb Lemel said suddenly. "But please be back a half-hour before chatzos. You'll light a candle and call in ten men, and then, as is customary, you'll open a window. That is when my neshamah will leave me. And you'll

ensure that I am buried according to halachah, Nosson?”

Nosson left Reb Lemel’s house completely shaken. For the remainder of the day, he could not concentrate on his Gemara. His thoughts kept wandering to Reb Lemel, and the frightening conversation they’d had. Something about the expression in Reb Lemel’s eyes told him that the elderly man knew what he was talking about, and he knew that he needed to obey the man’s directive.

He had never watched a person die, and the thought of being with Reb Lemel during the time that his soul left his body filled Nosson with apprehension. Inside, he was an absolute mess, unable to eat or learn or even hold a proper conversation with his chavrusah. As the clock ticked closer to chatzos, his stomach clenched tighter and tighter.

About an hour before chatzos, he was too wound up to remain in the bais medrash. He stood up and began pacing the streets, which were, unsurprisingly for that hour, deserted. Briefly, Nosson wondered how he would manage to cobble together a minyan if Reb Lemel’s instructions turned out to be necessary.

Another fifteen minutes passed. Twenty minutes. Twenty-five minutes. Nosson turned in the direction of Reb Lemel’s home, wondering if it would indeed be the last time he would be walking on that familiar route. By the time he reached Reb Lemel’s small cottage, his entire body seemed to be vibrating nervously, and no matter how hard he tried to calm down, he simply couldn’t relax.

He found Reb Lemel lying in bed, his eyes closed. Nosson pulled over a chair and sat down, and

suddenly, he just knew in his heart that Reb Lemel had been speaking the truth. The old man’s face was pale, and his breathing was heavy. Nosson just sat and watched him, too terrified to utter a word.

A few minutes before chatzos, Reb Lemel opened his eyes. “Is the minyan here?” he asked weakly. “And can you please open the window?”

Nosson shot out of his chair in fright and hastened to open the window. He ran outside to try to find a minyan of men, but all he saw was one lone passerby making his way down the street. “Excuse me! Excuse me, Reb Yid!” he called to the passing man.

The man turned around and squinted in the moonlight. “Yes?”

The breath he didn’t even realize he’d been holding whooshed out of Nosson. “I need you for a minyan. Please, can you come inside?”

“A minyan now?” the man was surprised. “For what?”

“Please, just come,” Nosson begged. “I’m going to find more people to make up the minyan.”

He ran down the street and turned right, but there were no more people outside. Urgently, he turned around and began running in the opposite direction, but found no better luck there. Before continuing to search, he went into Reb Lemel’s house to check on the elderly man, and to his horror, he discovered that during his absence, Reb Lemel’s soul had returned to its Maker.

Nosson let out a piercing scream, a wail of pain and sorrow. Reb Lemel had passed away! Reb Lemel, the elderly man whom he’d cared for so devotedly for five years, was gone! Nosson felt

something within him shrivel, as though Reb Lemel had carved a piece of his heart and taken it along with him when he'd left This World.

Reb Lemel was gone, and he, Nosson, hadn't managed to fulfill his elderly friend's final desire. Nosson tore his shirtfront in mourning and burst into anguished tears. "Reb Lemel was niftar!" he cried, running through the streets. "The elderly shochet, Reb Lemel, passed away!"

The levaya took place the following morning. It was a small, though somber, event. A few neighbors and some of Reb Lemel's customers took the morning off of work to attend the funeral, along with the local rav, a few elderly men who'd been Reb Lemel's friends, and of course, Nosson.

Nosson, who was arguably the closest to Reb Lemel from all the attendees, led the procession to the cemetery. Walking respectfully behind the wagon containing the aron of Reb Lemel, he was overcome with memories of his time together with the deceased. Tears welled in the corners of his eyes.

As the small crowd reached the cemetery gates, the sound of breathless running caused all heads to turn. A white-haired pauper, dressed in torn, tattered attire, ran right up onto the wagon, panting. Standing beside the aron of the deceased Reb Lemel, he tore kriyah and burst into heartrending sobs.

"Who is that?" Nosson whispered to the man standing near him, a neighbor of Reb Lemel. In all his years of visiting Reb Lemel, he'd never seen this man before.

"That's Velvel, Velvel the watercarrier," the neighbor murmured back. "I have no idea how he

knows Reb Lemel. As far as I know, they had nothing to do with each other."

Nosson gave a little jump. Velvel the watercarrier! That was the man to whom Reb Lemel had instructed that he give one-third of his money. Velvel was sobbing uncontrollably, his eyes ringed in a dark scarlet, and Nosson committed his face to memory. Later, after the levayah, he planned to dig up the money and give Velvel his fair share.

Reb Lemel's coffin was brought into the cemetery and he was lowered into the waiting grave. Raw earth was shoveled on top, sealing off the kever, and the customary tehillim was recited. Nosson prepared to take leave of the elderly man who had been such an integral part of his life for five entire years.

Then the pauper who had been identified as Velvel threw himself onto the freshly dug grave. Twin rivers of tears flowed nonstop from his eyes, drenching the grave beneath him. He was simply not able to get back to himself.

Nosson could not help but wonder about the relationship between Reb Lemel and Velvel. It was clear to him that they had been exceedingly close. There was no other explanation for the overflow of tears that Velvel could not stop shedding. And considering the inheritance Reb Lemel had left for him, it was the only thing that made sense.

But how did the two come to become so close, and why didn't anyone seem to know about it?

Contemplative, he stepped back from the gravesite, ready to leave the cemetery. Just then, however, another man came running up to Reb Lemel's kever. He was wearing only one shoe, his

peyos flapping wildly in the wind. Nosson watched in astonishment as he threw himself down on the grave, his tears mingling with Velvel's.

Before Nosson could even start wondering about his identity, a third pauper joined the pair on the ground, his weeping equally intense. Then a fourth and a fifth man came running in, crying out in mournful anguish. The torrent of tears from the five paupers, who simply could not stop crying, collected into a puddle the size of the kever itself.

Nosson observed the strange scene, unable to grasp what he was seeing. Who were these men? How were they connected to Reb Lemel? He had never seen such a display of mourning before.

Deep in thought, Nosson left the cemetery and returned to his yeshiva, where he recited kaddish for Reb Lemel, just as the elderly man had requested. Since Reb Lemel did not have any living blood relatives, there was no shivah, and Nosson settled back into the regular yeshiva sederim.

When he stopped by Reb Lemel's home the next day during the his 'regular' half-hour, he discovered that the rav had instructed for Reb Lemel's possessions to be sold and the money donated to the poor. Since Reb Lemel didn't own much, just a table and some chairs, his bed, and his shechitah knife, they didn't expect it to take too long to liquidate his assets.

"We'll sell the house, too, and the land," the rav's representative explained to Nosson as the two carried the table together out of the small cottage. "That will hopefully bring in a nice amount of money, and we'll be able to support local widows for a while."

"I'm sure Reb Lemel will be appreciative of those merits," Nosson said, his eyes tearing up at the memory of the elderly man.

As he walked back to yeshiva, he thought about his final conversation with Reb Lemel. *I'll need to dig up the money soon*, he realized. *If they're selling the house, I'd better get to it as soon as possible.*

He wasn't sure if it was wiser to come for the money during the day, when the natural sunlight would make it easier to locate the treasure, or at night, when he was less likely to be noticed by others. After some thought, however, he decided it would be safer to retrieve it at night. He did not want to risk being noticed, lest people think he was a thief. After all, he did not have a will proving that he was to inherit one third of the money, and people were unlikely to trust his word alone.

Later that night, after night seder, when the rest of the bachurim went to sleep, Nosson took a lantern and went to Reb Lemel's cottage. Quietly, so as not to awaken the neighbors, he tiptoed behind the house into the shed. As Reb Lemel had said, the shack was filled with junk.

Nosson rested the lantern on a rickety table that stood against one wall of the shack and used both hands to clear away large piles of trash from the corner where Reb Lemel had said the treasure would be. He encountered a pile of rags, and that, too, he moved away. Then came dirt and sand, and he used a broom to sweep it to the side. At last, he came up to the cobblestones lining the floor of the shed.

Crouching down on his haunches, Nosson pried the corner cobblestone out with his fingers. Being loose, it came away easily, uncovering a gaping

cavity in the floor. He stood up and brought over the lantern, shining the light into the hole.

Nosson bit his lip to stifle the cry of surprise that came to his lips. The pit was large and deep, and it was filled to the brim with priceless jewels and gold bars. Never had he'd imagined that the unassuming and elderly shochet was so fantastically wealthy!

It took a long time for Nosson to transfer all the valuables from the hole to the table, and when he finally finished, he could not believe the enormity of the inheritance Reb Lemel had left over. Spread out over the entire table, it was worth even more than it had appeared piled up in the cavity in the ground.

The minutes were ticking, and so Nosson worked quickly, dividing the treasure into three. When everything was divided equally, he returned one-third of the valuables to the pit and covered it back up, first with the stone, then with the sand, then with the rags, and then with the trash.

He found a large, heavy piece of material lying amidst the junk, and he used a sharp stone to tear it in two. Spreading the material out on the table, he filled each square with one-third of the treasure and tied both of them up like bundles. They were heavy, the bundles, and with effort, he lifted them both, along with the lantern, and left the shack.

A sudden thought overwhelmed the eighteen-year-old bachur. Overnight, he had become a millionaire.

To be continued...

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #TG 75-76

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

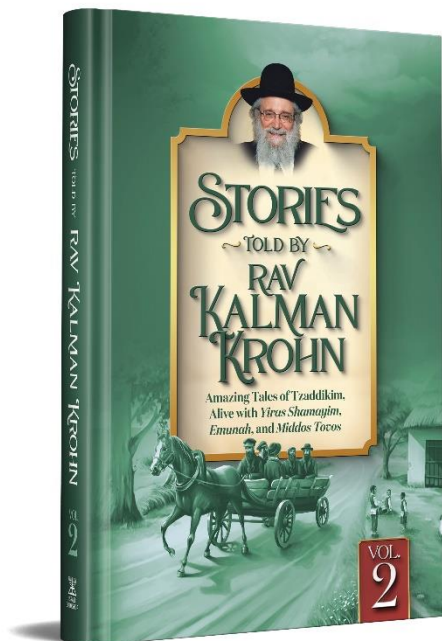
Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

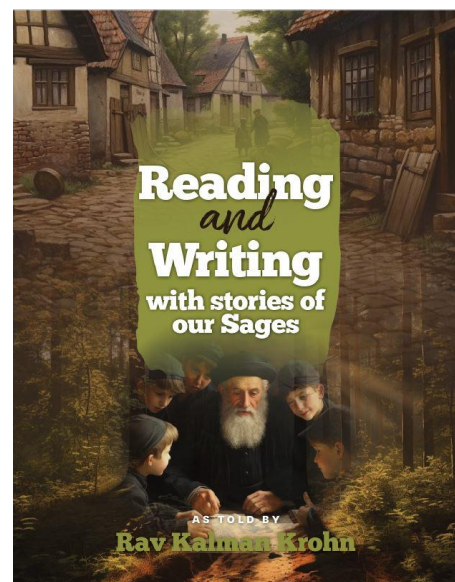
Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Sponsored by:
The Friedman Family
The Schwab Family

Volume TWO of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is **NOW** available at your local Judaica
Store.

Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.
Many schools have already placed their orders!
Call/email now to reserve your books while
supplies last.

Call/text 609-807-1783 or
Email torasrebkalman@gmail.com for a sample

*If you have exceptional content about Reb
Kalman that you think should be inserted into
book 3, please let us know.*

I FINISHED ALL
THE TREATS THAT I
BOUGHT, ABBA.

I'VE NEVER SEEN HIM EATING THE TREATS. IT'S IMPOSSIBLE THAT HE EATS HIS SHABBAT TREATS BEFORE EVERYONE, EVERY SINGLE SHABBAT! I SHALL FOLLOW HIM AND FIND OUT WHAT HE IS REALLY UP TO!

HMM... I WONDER
WHERE HE'S GOING...

THANK YOU! YOU ARE
SO KIND! MAY 'T BLESS
YOU WITH ALL YOUR HEART'S
DESIRES!

HAVE YOU
AGAIN FINISHED YOUR
TREATS EARLY, MY
SON?

ABBA, LET ME
SHARE WITH YOU
WHAT I SAW THIS EREV
SHABBAT....

YOSEF CHAIM'S SISTER TOLD HER ABBA ALL ABOUT YOSEF CHAIM'S BUYING FOOD FOR THE POOR ELDERLY WOMAN.

MY SON, IF
ONLY I HAD KNOWN YOUR
KINDNESS... I WOULD HAVE
GIVEN YOU TWICE AS MUCH
EACH WEEK!

[illegible]

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

י"ג אלול 1832-1909 5592-5669

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF רחל נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Mortal Danger

וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא. וַיִּלְנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (במדבר יד, א-ב)

**The entire congregation raised their voices loudly and the people cried on that night.
All the people of Yisrael complained against Moshe and Aharon. (*Bemidbar* 14:1-2)**

The Torah tells us a really awesome message here about the *Meraglim* and their complaints against *Hashem*. We can all learn a lesson from it to be applied in daily life.

Let's zero in on this important detail:

וַתִּרְגְּנוּ בְּאֶהֱלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשָׁנֹאת ה' אֲתָנוּ
– הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – “You complained
perniciously in your tents, saying, ‘*Hashem*
took us out of the land of Egypt because
He hates us.’”¹

This is really astounding. *Hashem* took us out of *Mitzrayim* with open miracles. He split the Sea for us, He fed us *Man*, He supplied all our needs in the *Midbar* in a most wondrous way.

And why did He do all this?

For just one reason. Because He hates us. That's what they said! This is why He carried us on eagles' wings, to bring us to a land flowing with milk and honey, whose fabulous fruits were right there before their very eyes. What was all of this for? “To place us in the hand of the Amorites to destroy us.” That's what they said. It's hard to get it. How could they even cook up such a crazy explanation?

Indeed, the reaction of the people to the *Meraglim's* report sounds so ridiculous, but what about us? What do we do every day? A person lives in *Hashem's* world, he has health, he has *parnassah*, he has a family, he has thousands of good things in life. And when something happens, let's see what he says.

It might be something little, like he is running to the bank to take care of some business before closing

¹ *Devarim* 1:27.

hours, and just as he rushes up, huffing and puffing, the door locks.

It might be something more serious, such as suffering a loss, whether it be in *gashmiyus* or in *ruchmiyus*. Or maybe he or a family member falls ill.

What conclusion jumps up in his mind? It looks like *Hashem* doesn't love me. That's what he thinks.

That's what the *parshah* is about. And it teaches us not just how silly it is to think that way, but also how dangerous it can be.

They all cried that night. *Chazal* say "that night" was the night of Tishah b'Av.

Hakadosh Baruch Hu said to them: You cried a needless cry; I will set for you a crying for generations on this night.²

This is when it was decreed that *Beis Hamikdash* will eventually be destroyed and the Jewish people will go into exile among the nations of the world.

The *Midrash* compares this to a king who brought a person in to be judged, and the person was so distraught that he bitterly blurted out the harsh punishment he thought the king would give him. The king said to him: What you said is what I decree upon you. What you said is what will happen to you.³

What's the point of the *Midrash*?

If you think the king is so cruel and mean that you imagine he will do such and such to you, then that's what you will get.

We are the same way. Every morning, when we recite *Ahavah Rabbah*, we bless *Hashem* for His great love of us. Then, in *Modim*, we thank Him for our lives that are in His hands, and for the miracles He does for us every day, and for His constant acts

of kindness. But afterward, during the course of the day, when something happens, it is common to forget all this, and starting thinking, "*Hashem* must be angry with me."

Don't fall into this way of thinking. It's a false narrative. Don't be like the distraught man in the above-mentioned *Midrash*.

And the biggest mistake of all: usually, what we are complaining about so bitterly is in fact very good for us.

That's how it was with the *Meraglim*. They complained that *הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ הָאֵלֶּת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא* – "The land we passed through is a land that devours its inhabitants."⁴ *Chazal* explain why they said this: everywhere they went, they saw funerals.

So was this good or bad?

They thought it was bad. People are dying all the time over here. But in fact, it was good, because *Hashem* caused a lot of funerals to take place just as they were spying out the land, so the locals will be busy mourning for their dear departed loved ones, and won't notice that there are twelve spies walking around.

It's like this with us, too. How many times did something happen that you thought was bad, and it turned out in the end to be very good? There are so many wonderful stories about cases like this. We need to remember this during difficult moments, to know that *Hashem* loves us dearly and always. The biggest danger is forgetting that *Hashem* loves us.

If a person remembers *Hashem's* love for him even in the difficult moments, that love will always accompany him, and all his troubles will transform into blessings and good news. ●

2 Taanis 29a.

3 Midrash Tanchuma Shelach 12.

4 Bereishis 13:32.

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורג זצ"ל

ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל

נרבת נכדיהם ~ עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנינים אבותם

The Best Buy

וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית. (במדבר טו, לח)

They shall make *tzitzis* for themselves. (*Bemidbar* 15:38)

We don't really know how to decide which *mitzvos* are more "important." We must do them all. *Chazal* said:

Be as careful about a light *mitzvah* as about a severe *mitzvah*, because you don't know what reward the *mitzvos* bear.¹

Nevertheless, there are certain *mitzvos* that we know to be especially important, and the Torah exhorts us especially to keep them.

One of these is *tzitzis*, mentioned at the end of this week's *parshah*, about which *Chazal* say that it is equal to all the *mitzvos* put together.² There are a lot of other teachings of *Chazal* that emphasize how important this *mitzvah* is, and what a great reward we will receive for keeping it.

If you are smart, you will take *mitzvos*:

חֲכָם לֵב יִקַּח מִצְוֹת – The wise of heart will take *mitzvos*.³

And this saying applies especially to the *mitzvah* of *tzitzis*.

How so?

A person should approach *mitzvos* as would a smart businessman. When you are in business, you want to buy cheap and sell expensive. That's how you make money. So a good businessman has an eye out for this kind of merchandise.

Accordingly, *tzitzis* is a really good buy. Some *mitzvos* entail a considerable financial layout. What do a good pair of *tefillin* cost?

But not *tzitzis*.

It is so easy! It just costs a few dollars, and once you put the *tzitzis* on, you earn a great *mitzvah* every moment you wear them, even if you aren't thinking about it. It's like making a one-time investment of a few dollars in a business that doesn't take time, effort or further thought, and it registers profits not just once a year but every single moment of the day. It will add up to millions.

Who wouldn't invest in such a business? Either someone who is totally stupid, or someone who doesn't believe, and the second is worse than the first.

The *Yetzer Hara* knows all this, so he tries hard to keep people from doing the *mitzvah*. For those not yet used to wearing *tzitzis*, he puts the idea into their head that it is hard and uncomfortable, especially during the summer. This is silly. People wear shirts and undershirts anyways. Adding a light *tallis katan* made from thin cotton makes hardly any difference at all. It is easy to get used to, and it is worth millions!

For those who wear *tzitzis* regularly, the *Yetzer Hara* has a different trick. He lets them get so used to it that they don't pay attention to their *tzitzis* anymore, and sooner or later, some of the strings tear or break, and then the person is wearing a four-cornered garment without valid *tzitzis*. So instead of a *mitzvah* every moment, it is an *aveirah* every moment.

Tzitzis is a very precious *mitzvah* and we need to pay proper attention to it. "He who is careful to fulfill the *mitzvah* of *tzitzis* will merit greeting the *Shechinah*."⁴ ●

1 *Pirkei Avos* 2:1.

2 *Nedarim* 25b.

3 *Mishlei* 1:8.

4 *Menachos* 43b.

וַיִּצְיֹאוּ דְבַת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ וְגו' הָאֶרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אֲכָלָת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא. (במדבר יג, לב)

They defamed the land that they spied out... “The land that we passed through to spy it out is a land that devours its inhabitants.” (*Bemidbar* 13:32)

“Devours its inhabitants” – [They said:] Every place we passed through, we found them burying the dead. However, *Hakadosh Baruch Hu* did it for their good, so the Canaanites would be occupied with mourning and not pay attention to the Spies. (*Rashi*)

The King of Lashon Hara

This story of how the *Meraglim* defamed *Eretz Yisrael* teaches us an important principle about *lashon hara*.

Everything the Spies saw in the Land was done by *Hakadosh Baruch Hu* for their sake, for their own good. *Hashem* busied the Canaanites with burying people so they won't notice the *Meraglim* walking around. How did the *Meraglim* interpret this? For the bad. They said it “is a land that devours its inhabitants.” In other words, it is a bad country where lots of people die. They did the same with the fabulous fruit of *Eretz Yisrael*; they put a negative spin on it. They said *פירותיה משונים*, “Its fruit is abnormal,” as *Rashi* explains.

This is what *lashon hara* does. It focuses on the bad and ignores the good. We find this idea expressed elsewhere as well. For instance, *Chazal* say:

No one knew how to speak *lashon hara* like Haman did.¹

Haman was the king of *lashon hara*. *Chazal* explain what he said about the Jewish people.

מפוזר – “Scattered.” The Jews are scattered among the nations of the world. *מפורד* – “Separated.” Lest you think there is some benefit from them, I am

telling you that they are like a *פרידה*, a mule, which does not reproduce. *וּדְתִיָּהֶם שׁוֹנוֹת מִכָּל עַם* – “And their laws are different from those of all peoples.” They don't eat our food and they don't intermarry. *וְאֵת דְּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים* – “And they do not keep the king's laws.” The whole year long they say, “Today it's *Shabbos* [so we don't work]; today it's *Pesach* [so we don't work].” *וְלִמְלֶכֶךְ אֵין שׁוּוֹה לְהַנִּיחָם* – “And it is not worthwhile for the king to maintain them.” When they eat and drink, they show disrespect to the kingdom. If a fly would fall into the cup [of wine] of a Jew, he would throw out the fly and drink the cup. But if your highness, the king, would touch the cup [of wine] of a Jew, he would spill on the floor and not drink it.

Haman spoke disparagingly about the *mitzvos* that the Jewish people do, and *Chazal* describe what he said as *lashon hara*.

But technically, everything he said was true. *Lashon hara* is, after all, when one says the truth, [because speaking falsehood is usually called *motzi sheim ra*, slander]. Haman said *עַם אֶחָד* – “There is one people.” This is true. He said that the Jews are scattered and separated among the nations. True. He said that their laws are different from those of other peoples. Again true. He said they don't keep the king's laws. Very true: when a Jew is asked to do something on *Shabbos* or *Yom Tov*, he simply won't do it.

¹ *Megilah* 13b.

And when Haman said, “It is not worthwhile for the king to maintain them,” this was Haman’s conclusion. It was not the actual *lashon hara* on which his conclusion was based.

The thing that is hard to understand is why Haman’s comments are defined as *lashon hara* at all. What was disparaging in what he said? Ostensibly, he showered praises on the Jews. It is good to be “one people.” Similarly, we readily admit that we are different from other peoples. We are not ashamed of that in the least.

If so, where do we find an element of *lashon hara* in what Haman said? What brought *Chazal* to crown him as the king of *lashon hara*?

Perhaps it was Haman’s claim that every time a Jew is asked to do something, he has an excuse, and says it is *Shabbos* today or it is *Pesach* today? This is all true, and we are proud of it, too, that we have such wonderful holidays and that we feel we are בני חורין, free men. Where is the *lashon hara* in it?

Yet, *Chazal* clearly say that no one knew how to speak *lashon hara* as effectively as Haman did. The explanation is as follows.

Focus is Everything

Everyone in the world has good points and not-so-good points. The question is what we focus on.

Sefer Chovos Halevavos describes the trait of humility, and explains that it entails seeing the other person as better than oneself:

If the other person is wiser than I am, I would say, “He fears G-d more than I do, thanks to his greater wisdom.” And if he has less wisdom than I do, I will say that his reckoning on the day of judgment will be lighter than mine, because I transgress knowingly, while he transgresses unknowingly.

If he is older than me, I say that he has more merits than I do, because he came to

the world before me. And if he is younger than me, I say that his sins are less than mine.

If he is equal to me in age and wisdom, I say, “Perhaps his heart is more devoted to G-d than mine is, because I know the sins I have already committed, and I don’t know his.”

In this way, I always honor the other person and show deference to him.²

R. Yisrael Salanter asked how is it possible to live that way, with such thoughts? Is a person really expected to think that everyone is better than himself?

He answered based on the idea that a certain thing, a certain point that you see in the other person, makes an impression on you, and you naturally focus on that point.

Let’s say you see someone do a misdeed. And this someone is greater in Torah learning than you are. So you naturally conclude that he commits misdeeds deliberately, whereas if you commit a misdeed, you consider it unintentional. Why did you come to such a conclusion? Because he is a big *talmid chacham* and it is inappropriate for him to act in such a way. But you are not so learned, so it’s not so terrible if you do these things. Thus you naturally conclude that you are better than him.

Now let’s switch the scenario. You meet someone who is less learned than you are. You naturally conclude that you are better than him, because you are a much greater *talmid chacham*.

What happened? Why did your outlook change to just the opposite?

The answer is when you are a greater *talmid chacham*, that is the point that makes an impression on you, so you naturally focus on it. You push the other factor into the background. You don’t think about how his sins are unintentional and yours are deliberate.

² *Chovos Halevavos* 6:10.

The following allegory illustrates this point beautifully. Ten people grab hold of an elephant, and each one says something different about the object he is holding on to. One grabs hold of a leg and says, “It is a stick of wood.” Another grabs hold of a tooth and said, “It is a sword.”

Who is right? They are all right. It’s just a question of what you look at.

This is how *lashon hara* works, [and, by contrast, this is how the trait of humility works]. Every person has good points and not-so-good points. The question is what you concentrate on, what you give more weight to.

David Hamelech’s Lame and Blind Enemies

There is a wonderful example of this in *Tanach*.

וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל מַכָּה יְבִסִי וְגוֹ'
– וְאֵת הַפְּסָחִים וְאֵת הָעִוְרִים שְׁנָאִי נֶפֶשׁ דָּוִד
David said on that day, “Whoever strikes a
Jebusite... and the lame and the blind hated
by David’s soul.”³

The Commentators explain that in that period, the Philistines did not fear the Jewish people. Why? Because *Avraham Avinu* swore to *Avimelech* their predecessor that for four generations, *Avraham’s* descendants will not harm the Philistines. And there was an old man still alive who belonged to those four generations. As long as this man lived, the Philistines knew the Jewish people cannot harm them, so they allowed themselves to make fun of the Jewish people and of their holy forefathers.

To this end they made two statues, one of a lame man, to belittle *Yaakov Avinu*, who limped after his encounter with *Eisav’s* ruling angel. The second statue was of a blind man, to belittle *Yitzchak*, whose eyes dimmed in his old age. About these statues it was said, “The lame and the blind hated by David’s soul.”

I don’t know why *David Hamelech* hated them, but I will tell you why I hate them.

I, too, learned *Chumash*, and even so, until I came to this verse in *Sefer Shmuel*, I never knew that *Yaakov* was lame and that *Yitzchak* was blind. I saw many blind people in the course of my life, and I also was aware of the teaching of *Chazal* that when *Yitzchak* was bound on the altar, at the *Akeidah*, the angels cried and their tears fell into his eyes, and as a result, he became blind in his old age. I knew all this. But I never realized that *Yitzchak Avinu* could be described as a “blind man.” I simply never pictured him this way.

Similarly, I knew that *Yaakov* wrestled with the angel and came out limping on his thigh. But when I saw a lame person in the street, I never associated this with *Yaakov Avinu’s* image.

Only when I saw this *pasuk*, that the *Plishtim* made fun of *Yitzchak* and *Yaakov*, *Yitzchak* because he was blind and *Yaakov* because he was lame – then I realized that this was indeed their nature, as seen from the perspective of the Philistines.

Now I ask you: weren’t the *Plishtim* right? *Yitzchak* surely was blind, and *Yaakov* surely limped.

However, only those “hated by David’s soul” would characterize *Yitzchak* and *Yaakov* that way, because it all depends on what you look at. You can look at *Yitzchak Avinu* or at *Yaakov Avinu* and say, “Astounding! He is one of the four legs holding up the *Merkavah*, the Heavenly Chariot!” Or you could look at *Yaakov* and say, “Oh, it’s just a limping man,” and at *Yitzchak* and say, “It’s just a blind man.” And no one can deny it is true.

This is *lashon hara*.

A Very Tidy Bridegroom

I will tell you a story that happened to me.

I once was acquainted with a certain *chasan* and *kallah*. The *chasan* was one of the cleanest and tidiest people I knew. I never saw a stain on his clothing. He was also remarkably refined of nature.

The day before the wedding, the *kallah* came to

³ I *Shmuel* 5:8.

me, crying. She doesn't know what to do, she just found out that the *chasan* is not what she thought...

What happened?

It turned out that the brother of the *kallah*, who was far from the Torah world, didn't want his sister to marry a *ben Torah*. So he came to his sister and told her, "Do you want to know what kind of person your *chasan* is? Come and I will show you how he eats!"

Do you get the story?

Every person, if you catch him in the middle of a physical activity such as eating, is not going to look very refined and uplifted. Almost anyone, if you stand next to his kitchen window and watch him eat supper, will appear a bit unsavory.

This brother was not lying. He simply pointed to the person's weak point and emphasized it, a point that most people have, if not all people. This typifies *lashon hara*.

Thus *Chazal* said Haman was the king of *lashon hara*. They meant that no one knew as well as he how to take the most beautiful thing there is and show its negative side. Speaking good means to see the good side. To see that the other person is wiser than me, or more refined of nature than me. *Lashon hara* means to grab hold of the weak point and say, "Look how disgusting!"

Let us learn to focus on the good in things we see and in people we encounter.

Amazingly Good

On a deeper level, people commonly think that כל דעבד רחמנא לטב עבד, "Whatever the Merciful One does is for the good," means that even when *Hashem* punishes, in the end it will be for the good. It is worthwhile for a person to accept this punishment for whatever reason, for instance, that it will enable him to go to *Olam Haba*.

Let's talk about this. After all, there is such a thing as Divine punishment. There is such a thing as *Din*.

The deeper understanding is that everything *Hashem* created in His world, including judgment and *din*, is amazingly for the good. Not that it brings something good in its wake, not that we can find some positive aspect in it, but that it really is good. This is something wondrous. There are two things here that contradict each other, but they both are true. It is bad and good at the same time.

This is why, in this world, we say *Baruch Dayan Ha'emes* on bad news. We don't say *Hatov v'haMeitiv*, because it is an act of *din*. It is punishment. It is something bad; it is darkness. But at the same time, in a wondrous way, it is good!

As long as we can't grasp this, we say *Baruch Dayan Ha'emes*. Because only in the future will it be revealed to us how *Baruch Dayan Ha'emes* itself is *Hatov v'haMeitiv*. It's not that we were mistaken. We are right; something bad happened. It's that the bad thing is, at the same time, something good. But we can't grasp this here in this world.

When Moshe asked *Hashem* what Name to tell the Jewish people, *Hashem* said, "Do you wish to know My Name?" I have a lot of different modes of action. But I will tell you something that is the internal aspect, the root of everything: אהיה אשר אהיה. "I will be what I will be."

In other words, the truth will be revealed in the future, and then you will understand how everything *Hashem* did is good. And *Rashi* explains how, in a certain sense, it is true even now. "I will be' with them in this trouble." All the troubles that *Hashem* brings upon a person are indeed troubles, but wondrously, with all the troubles, *Hashem* is here with him.

This is *emunah*. ●

פרשת שלח

דיני בישול והטמנה

סעודת ליל שבת

א. בדבר יבש אין בישול אחרי בישול, אולם יש בישול אחרי אפיה צליה או טיגון, לכן אסור לתת לחם לתוך מרק, וכן אסור לטבול ביסקוויטים או מצות בתוך תה קפה וכד', אפילו בכלי שני כל זמן שהוא חם בכדי יד סולדת (שו"ע סי' ק"ה וס' נמ"א). אולם אם הוציא את המרק מהסיר על ידי מצקת, נחשבת הצלחת לכלי שלישי ומותר לתת בו דבר אפוי או מטוגן (משנ"צ ס"ק מה), שקדי מרק או אטריות הם מטוגנות בשמן עמוק, ונחשבים למבושלים ולכן מותר לתת אותן אפילו בכלי ראשון [אם אינו עומד על גבי האש]. ב. קרוטונים יש מהם שרק נאפו ולא טוגנו, ולכן יש להיזהר מלתתם לתוך מרק רותח [ואף בכלי שני אסור, שמא הם מ'קלי הבישול'] (פ"א פ"א ס"ק ע).

סעודת יום שבת

א. אסרו חכמים להטמין תבשיל בערב שבת בדבר המוסיף הבל, אפילו שהתבשיל מבושל כל צרכו, כגון שמכסה סיר העומד על גבי האש [אפי' אש מכוסה] מכל צדדיו במגבת, הרי זה טומן בדבר המוסיף הבל, שהרי האש מחממת את התבשיל. עוד אסרו חכמים להטמין תבשיל בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל [כגון שמסיר את הסיר מהאש ונתנו בתוך מגבות או שמיכה] (שו"ע רמ"א ס"ז), ולכן אם כבתה האש בשבת אסור לכסות את הסיר במגבת מכל צדדיה, אבל מותר לשים מגבת על מכסה הסיר כשצדדי הסיר אינם מכוסים. ב. לדעת הרמ"א (סי' רנ"א ס"א), מותר בערב שבת לשים מגבת את מכסה הסיר העומד על גבי האש אם צידי הסיר אינם מכוסים. ולדעת השו"ע (ס' והחזו"א סימן ל"א ס"ק יט) הטמנה מצד אחד נחשבת הטמנה, ולדעתם אין לתת בערב שבת מגבת על גבי סיר העומד על גבי האש.

סעודת שלישית

א. מותר לשים בשר קר מבושל לתוך מרק רותח ואין בזה איסור הטמנה או בישול, וכן מותר לשים בערב שבת שקית עם אורז לתוך החמין העומדים על גבי האש, שאין זה דרך הטמנה אלא דרך בישול, וכן מותר לעטוף פשטידה בנייר אלומיניום ולהכניסו לתוך החמין (ס' ס"ק פז). ב. לכתחילה טוב להקפיד שכל התבשילים יהיו מבושלים כל צרכם בערב שבת, ובכניסת שבת לתת את הסיר על גבי אש מכוסה או ע"ג פלטה (פ"א פ"א ס"ק עג, ע"י"ס לענין כליעבד).

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (ט, כג)

והנה אמרו בגמ' (שבת לא:), אין הסותר חייב, אלא כשסותר ע"מ לבנות במקומו, והקשה רבה על כך, שיש להתחייב אף על סתירה על מנת לבנות שלא במקומו, מאחר ואת כל מלאכות שבת למדו מהמשכן, והרי שם סתרו את המשכן ע"מ לבנותו שלא במקומו, ותרץ עולא שמכיון שנאמר 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' כסותר ע"מ לבנות במקומו דמי.

בביאור דברי עולא כתב הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר (מאמר לג), שמצב בני ישראל במדבר היה כתינוק הנישא בזרועות אמו, שגם כשהיא מהלכת ממקום למקום, מקומו של התינוק לעולם אחד הוא – בזרועות אמו, כך גם ישראל בכל מסעותיהם וחנייתם היו אצל הקב"ה - 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', כך שמבחינתם לא השתנה מקומם כלל.

סגירת פקק קטשופ ורטבים בשבת

בשיעור זה נעסוק בדין בקבוקי מטבילים ורטבים למיניהם, הנעשים באופן כזה שבכדי להתחיל להשתמש בהם, צריכים מקודם לפתוח את הפקק הסוגר על פי הבקבוק, ולהסיר מפי הבקבוק את נייר האלומיניום המודבק בו, לאחר מכן משיבים את הפקק על הבקבוק וסוגרים אותו היטב בהברגה (screw), השימוש במטביל הוא באמצעות חור החקוק מכבר בפקק.

הנה, פתיחת הפקק בראשונה, וכן הסרת הנייר מפיו מותרים בשבת^א, אך החזרת הפקק הנעשית בהברגה, יש לדון בה לאיסור משום בונה או מכה בפטיש, הואיל ובהברגה זו מתחברים חלקי הכלי ונשלם הכלי להיות מעתה ראוי לשימוש.

א

חיוב עשיית כלי או החזרת חלקיו בתקיעה

בכדי לדון בדבר, ניגע מעט בקצרה בשורשי הסוגיה ההלכתית השייכת לנידון, אגן קיי"ל כבית הלל (ביצה יא:), הסבורים שאין בנין וסתירה בכלים, ונחלקו הראשונים בפירוש הדברים, לדעת רש"י (שבת מז. ד"ה) נקטינן כפשוטם של דברים שאין בנין וסתירה בכלים כלל, אך להלכה השו"ע (סי' שיד סעי' א) נקט כשיטת הראשונים הרווחת שאין בנין וסתירה בכלים רק היכן שאין לבנין חשיבות כגון כלי שהושלם כבר, אלא שנתפרק, ועתה חיברו חלקיו להחזירו למצבו הראשון, וביארו שני אופנים לבנין חשוב בכלים שיהיה אסור, א', עשיית כלי מתחילתו. ב', גם כלי שנעשה מכבר, ורק נתפרק והחזירו חלקיו, מ"מ אם נתחבר באופן שנתקעו החלקים היטב זה בזה חייבים עליו.

והנה אף לשיטת רש"י הנ"ל, שאין בנין וסתירה בכלים כלל, מ"מ אף לדעתו ודאי שיש חיוב לבנות כלי מתחילתו או לתקוע חלקיו היטב זה בזה, והגם שלדעתו לא יהא בזה משום מלאכת בונה, מ"מ יתחייבו עליו משום מלאכת מכה בפטיש (ראה רש"י שבת מז.), שבבנייתו נשלם הכלי.

ב

גדר תקיעה ואיסור חיבור בהברגה

מבואר בפוסקים, שחיבור חלקי כלי בתקיעה שכפי האמור חייבים עליו מהתורה, אינו רק כשחלקי כלי עצמם מתחברים זה עם זה בתקיעה בחוזק, אלא גם חיבור חלקי כלי ע"י חיבור שלישי כגון חיבור שני חלקי כלי ע"י בורג מסמר (screw nail) וכיוצא ב"כ אסור, וכפי המבואר ברש"י (שבת

^א celing, וכן התולה דלת או חלון הזזה על מסילותיהם, מיהו בנייה חשובה, אסורה אפ"י בכלים.

^ב אלא שלדעת רש"י לא יהא איסור לשבור את הכלי כי אין בכלים משום סתירה, משא"כ לדידן דנקטינן דחיבורו חייב משום בונה, ממילא בסתירתו יהא בו משום סותר.

^א הסרת הנייר מותרת, כשם שמותר להסיר את הנייר המודבק ע"ג מארזי ממרחים (spread) כגבינה חומס וכדו', וזאת לפי שהנייר דבוק שם על מנת שיסירוהו משם בבוא העת, ואינו שם ע"מ להישאר כך לעולם. ישנם טעמים נוספים בדבר. כמו"כ עצם פתיחת הפקק מותרת מאותו טעם, לפי שנסגרה על דעת שיפתחוהו כשיבואו להשתמש בה, ולא נסגרה על דעת להישאר סגורה לעולם.

^ב בדבר זה בנין בכלים קל מבנין בקרקע, דבקרקע יש חיוב בונה אפ"י בבנין שאינו חשוב, שאינו צריך תקיעה אלא הנחה בלבד, כגון המניח תקרה אקוסטית (drop

יו: ד"ה יתקע), וברמב"ם (שבת פ"י הי"ג), העתיקום כל הפוסקים. ולכן משקפיים (glasses) שהשתחרר ממנו הבורג (screw) ונפל ממנה הידית, אסור להבריג בחזרה את הבורג, והמחזירו כתיקונו הרי הוא תוקע החייב מדאורייתא^ד.

אמנם בט"ז (סי' שיג סק"ז) ומג"א (שם ס"ק יב) דנו בהיתר בניית וסתירת כלים, בכלים שכיסויים ופתיחתם ע"י חיבור ופירוק חלקיהם בהברגה, וכתבו שבאופן כזה שאין חלקיהם עשויים להישאר כך יחד, אלא הם עשויים לפותח ולסגור תמיד מותר, עכ"ד. דבריהם הובאו להלכה במשנ"ב (שם ס"ק מה).^ה

העולה מהם, שיהא מותר להבריג פקק בקבוק, ראש של מלחיה, וכיוצ"ב מהדברים שדרכן לפותח ולסגור. אבל בקבוק מטבל שהדרך לסגור עליו את הפקק בהברגה שישאר כך לעולם, שהרי שימוש הוא בהיותו סגור, יהא אסור לסגור ראה הערה ה"י.

אכן כן הביא בספר עם מקדשי שביעי (ח"ב פ"א הל' מא), בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל, לאסור לסגור פקק של מיני בקבוקים אלו. גם בשבות יצחק (חי"ד עמ' מא) כתב כן בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, אלא שהוסיף שאם הדרך היא שבסוף השימוש פותחים אותו כדי להוציא מה שנוותר בדפנותיו, מותר לסגור ככיסוי כלים, עכ"ד. וכמו כן אף אם אין הדרך 'הרווחת' לעשות כן, כל שדרכו לעשות כן ויש כזה דרך בבני אדם, לא בטלה דעתו ומותר לו לסגור.^ו

ויש להוסיף עוד שני סיבות מצויים שלפעמים מחמת כן הדרך לפתוח פקק הבקבוק, א', לפעמים צריכים כמות גדולה של מטבל, ומאחר ודרך הפקק יוצא בפעם אחת רק כמות קטנה, מסירים את הפקק ושופכים שפיכה מרובה. ב', כמו"כ מצוי הדבר שמחמת ההשתמשות מתלכלך הפקק, ומסירים אותו בכדי לשוטפו. לכן אדם שיודע שמצוי אצלו אחד מג' אופנים הנ"ל יהא מותר לו בשבת לחזור ולסגור הפקק מאחר ואצלו הוא עשוי לפתוח ולסגור.

אבל היודע בנפשו שאצלו אינו מצוי ג' דברים הנ"ל, ודרכו לסגור פעם ראשונה ושלא לפותחו עוד לעולם, יהא אסור לו בשבת לסגור וכנ"ל. ואין להתיר גם אם יחליט עתה בשבת שיחזור אח"כ לפותחו לפני זריקתו לאשפה, לפי שאם ימשך אחר הרגלו וישכח לבסוף לפתוח, יהא נמצא שעובר על איסור למפרע. ומצינו כיוצא בזה במשנ"ב (סי' שיז סעי' א ביה"ל ד"ה הקושר) לאסור לענין קשירה.^ז

פסקי דינים

א. בקבוקי רטבים ומטבלים למיניהם, שרוצים לפתחם לראשונה בשבת, מותר לפתוח את הפקק המתברג, ואף מותר להסיר את האלומיניום המודבק בפי הבקבוק. ב. אולם לחזור ולהבריג את הפקק, יהא מותר רק אם דרכו של אדם זה שלא להניח הפקק כך סגור לעולם, אם מחמת שמדי פעם מסיר את הפקק לנקותו משיירי רוטב שמתקבצים עליו, אם מחמת שלפני גמר תכולתו פותחו כדי להוציא את הרוטב הדפוק לדפנות הכלי, ואם מכל סיבה אחרת שיש דרך בעולם מחמתה לשוב לפתוח את הפקק. אבל אדם שאין דרכו לפתוח את הפקק לעולם, אסור לו לסגור בהברגה את הפקק בשבת, אלא ישאירו פתוח עד למוצ"ש.

ויש עצה בדבר, שמתחילה לא יפתח את הפקק בשבת, אלא ישאירו סגור וישתמש בו ע"י שיקרע את נייר האלומיניום באמצעות תחיבת סכין וכדו' דרך הפקק שעליו.

לכאורה היה אפשר לדון להתיר להבריג הפקק, משום שאין על בקבוקים אלו שם כלי כלל, מאחר ומשתמשים בתכולתם רק פעם אחת ואח"כ זורקים אותם לאשפה, וכשם שמטעם זה התיר האגרות משה (או"ח ח"א סי' קכב ענף ט) מדינא לקלקל את הקענע (פחיות), שהם נחשבים כקליפה לאוכל ולא ככלי. מיהו זה אינו, שכל זה נכון רק לענין לקלקל אותם, אך לא לענין לעשותם ולהשלימם, שבזה בודאי יהא אסור משום בונה או מכה בפטיש, וכפי שמתברר מפורש מהאג"מ עצמו במקום אחר (או"ח ח"ד סי' עח), שכתב לגבי בקבוקי חלב של זמנו שבפתיחתו היה נעשה כמין מרזב דרכו זב החלב, וכתב לאסור זה משום עשיית פתח, האסורה משום מתקן מנא [ואילו היה הפתח עשוי גם להכניס דרכו, היו חייבים עליו מדאורייתא משום מכה בפטיש], עיי"ש.

^י אך בדבר שאין הדרך כלל לעשות כן, אמרין דבטלה דעתו אצל כל בני אדם.

^ח שם מובא, שהגם שקשר שהדרך לפותחו ביומו מותר לקושרו ולהתירו, מ"מ אין להתיר לקשור בשבת על דעת לפותחו במוצ"ש, מחשש שמא ימשך אחר הרגלו וישכח במוצ"ש להתירו, ויהא נמצא שעבר למפרע על איסור קשירה. והנה בעניינינו עוד יש יותר לחשוש לשכחה מאשר שם בקשירה, שהרי שם צריך רק לזכור תיכף אחר השבת במוצ"ש להתירו, ואעפ"כ חיישין שמא עד מוצ"ש ישכח, כל שכן בעניינינו שצריך לזכור לזמן מרובה לפותחו לפני זריקתו לאשפה, שיכול לערוך זמן רב של כמה שבועות מאז סגירת הפקק, א"כ של שכן שיש לחשוש שעלול הוא לשכוח עד הזמן ההוא מלפתחו.

^ד כמה מספרי פוסקי זמנינו שהביאו בפשיטות שהברגת בורג במשקפיים יש בו חיוב תורה, ולא תלו זאת במח' הטי"ז והמג"א המובא בשער הציון (סי' שיג אות לב). עיי' בספר גביע הכסף (סי' שיג סעי' יב) שכתב שכל מחלוקת הטי"ז והמג"א הוא היכן שהם מתחברים בסיבוב בקלות בידים, וכעין זה כתבו גם בספר הלכות שבת בשבת להרב קארפ ובספר בנין שבת בשם הגר"ע אויערבך. ובארחות שבת (ח"א פ"ח סעי' מט).

^ה במשנ"ב שם משמע, ששניהם דבר אחד אמרו, שהשווה את דברי הטי"ז להמג"א, אולם ראה בחזו"א (סי' נ סק"ט ד"ה והא), שנקט בדברי הטי"ז ביאור אחר וכפשוטו לשון הטי"ז, שמאחר ובכדי להשתמש בדבר שימוש, צריך לבנותו ולסותרו תמיד, לכן אין בו משום מלאכה, [אלא שהחזו"א נקט להשוות בהיפך את דברי המג"א כהט"ז, ואף זה חידוש]. אך האחרונים נקטו שהטי"ז והמג"א נחלקו בדבר, לדעת המג"א עצם זה שעשוי הכלי לפתוח ולסגור אין בפתיחתו וסגירתו משום מלאכה, ואילו הטי"ז נקט שדוקא היכן שימוש הכלי מצריך פתיחה וסגירה אין בפתיחתו וסגירתו משום מלאכה.

הנפ"מ בין הטעמים, בכוסות קינוח (dessert cups) העשויות מפלסטיק (plastic) שרגילים לחבר להם רגל בהברגה (screwing) קודם השימוש בהם, ולאחר גמר השימוש מפרקים את הרגל, לטעם המג"א יהא מותר לחברם ולפרקם, מאחר וכן הדרך בכלים אלו, ואילו לדעת הטי"ז מאחר ואין בחיבורם ופירוקם צורך לעצם שימוש הכלי, אסור לחברם ולפרקם.

^י בדרגת חיובו, ראה לשעה"צ (סי' שיג אות לב) שהביא בזה מחלוקת ט"ז ומג"א, אם איסורו מהתורה או מדרבנן, ובשעה"צ בהל' יו"ט (סי' תקט ס"ק יב) כתב מפורש שלמעשה נכון להחמיר כהמג"א שיש בו איסור תורה.

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

667

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • שלח תשפ"ד

והטעם בזה כי הרי קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא (וזה אחר ע"ג, א), היינו שהתורה מקשרת את עם ישראל והקב"ה, ומה שיותר מרתק – זה יותר מחזק את הקשר, וספר 'שב שמעתתא' זה ספר עמוק מאד, שלימודו מרתק מאד, וכשאדם מרותק לתורה זה מדרגה, וזו אהבת תורה עם אהבת השם, ומשנה את המהות של האדם.

וביטול תורה נקרא 'כי דבר השם בזה', כי דבר שאדם מחשיב הרי הוא משתדל להשיגו, וכמו כסף, שמי שאוהב כסף עושה כל מיני השתדלות להשיג כסף, וכן כבוד, יש אנשים שמוסרים ומבזים עצמם בשביל כבוד, כי הם אוהבים כבוד וזה מושך אותם, ואם התורה הייתה מושכת והיו מחשיבים את עסק התורה, בודאי היה אחרת.

ובאמת הרי יש גם יראת שמים, כי ביטול תורה זה חטא, ועל חטא אפילו בשוגג יש עונשים ודיני שמים, ומי שהוא בעל אמונה שלמה עם יראת שמים בשלמות, הרי היראה מחייבת התמדה בתורה, כי יש יראת העונש! ויש עונשים בעולם הזה ובעולם הבא, ומצד שני להיפך אם עוסקים בתורה אזי אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, וכשחיים עם אמונה כזו בשלמות כל ההנהגה היא אחרת.

~ ~ ~

ובשיחה נוספת בחודש אייר האחרון, תשפ"ג:

עסק התורה לכבוד שמים

אשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו ברוך השם עוסקים בתורה, ועלינו להבין גודל המעלה בזה, שאנו עוסקים בכבוד שמים! שזה תכלית הבריאה, וכמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצאתיו אף עשיתיו, כל העולם כולו נברא לכבוד שמים, וכבוד שמים זה עסק התורה! וממילא אין זה רק מצד חיוב מצות תלמוד תורה, כי גם בלי זה, מי שלא עוסק בתורה זהו זלזול בכבוד שמים, ומי שעוסק בתורה הרי הוא עוסק בכבוד שמים ועובד עבודת השם.

ומצינו עוד בחז"ל שמי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, עליו נאמר "כי דבר השם בזה", והיינו כיון שהוא יכול לעשות כבוד שמים כשהוא עוסק בתורה, והוא לא עוסק בכבוד שמים, הרי הוא נקרא מבזה את דבר השם, כי התורה היא 'דבר השם', וכשעוסקים בה זה כבוד שמים, ואם אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק הוא מבזה את דבר השם ומזלזל בכבוד שמים. וכן מי שיכול ללמוד ולהתעמק עם יותר הבנה ואינו מתעמק, זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק ואינו עוסק. ואמנם מי שאינו יכול הרי אינו יכול, וכל אחד חייב לפי הכוחות שלו, אבל אם זה פחות מכוחו זה כבר חיסרון בכבוד שמים וזלזול בכבוד שמים.

ולהיפך מי שעוסק בתורה הרי הוא עוסק בכבוד שמים. אשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו ברוך השם עוסקים בתורה! ואינו יודעים את גודל המדרגה בזה, איזה כבוד שמים שאנו עושים, שכל מי שעוסק בתורה עוסק בכבוד שמים, שזה תכלית הבריאה, לכבודי בראתיו יצאתיו אף עשיתיו, וברוך השם שאנחנו זוכים לזה.

אבל לדאבונו יש ציבור מאחזינו בני ישראל שלא מבינים את זה, והם גם לא מאושרים, אשריך בעולם הזה, האושר של "בתורה אתה עמל", אין בעולם חיים יותר מאושרים מעסק התורה!

וזה דבר ידוע שכל המציאות, כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, בלי תענוגים, דווקא כך, במיעוט תענוג, שזה אחד מן הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם וכך היא דרכה של תורה.

ברוך השם שאנחנו כולנו יש לנו את התענוג הזה, ומן השמים ירחמו על כל כלל ישראל שיהיו להם החיים המאושרים בסיעתא דשמיא.

רבינו היה מזכיר הרבה בשיחותיו את מאמר חז"ל על הפסוק בפרשת השבוע (טו, לא) "כי דבר השם בזה", שזה נאמר על מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק, והיה מסיים בחרדה: והמשך הפסוק שם איום ונורא... ולא רצה להוציא המילים מפיו.

ונביא כאן מהשיחות בשנתו האחרונה שהזכיר ענין זה.

בשיחה שמסר בישיבה לפני הימים הנוראים תשפ"ג עורר על דרכי התשובה והרחיב בענין ביטול תורה:

מי שמחשיב תורה לא מתבטל

הנה באמת כל אחד ואחד, מיום עמדו על דעתו, מהיום של הבר מצוה, מי יכול לומר שלא עבר על איסור ביטול תורה, וכי יש מי שיכול לומר דבר כזה? הרי זה דבר נדיר, ואמנם יכול להיות שיש יחידי סגולה, והיו יחידי סגולה כאלה, אבל סתם אנשים בדרך כלל לא נוהרים עד כדי כך, והרי ביטול תורה הוא איסור, ומצד אחד עסק התורה זה זכות גדולה מאד, וכנגד זה ביטול תורה הוא איסור חמור מאד.

ואמרו חז"ל במדרש (פתיחתא דאיכה רבה ב) ויתר הקב"ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה, והיינו שביטול תורה נקרא 'מאסה' של תורה, ומי שמתבטל מן התורה ואינו לומד, נקרא שהוא מואס בתורה.

והענין בזה, מפני שאם היה מחשיב את עסק התורה, שזה דבר כל כך חשוב ועצום, שזוכים בו לאשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, והאושר הכי גדול שיכול להיות בעולם זה תורה, לא היה אצלו ביטול תורה, וביטול תורה נובע מכך שאינו מחשיב את זה.

כך המציאות. אבל מי עומד במדרגה הזו---

ועל חיסרון החשיבות אמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) שיש פסוק "כי דבר השם בזה ואת מצוותיו הפר", והמשך הפסוק שם הוא איום ונורא [הכרת תכרת וגו'], ומה נקרא 'דבר השם בזה'! – מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, אם אפשר לעסוק, אם הוא יכול ואינו עוסק, מדוע הוא לא עוסק? מפני שאינו מחשיב את התורה!

ואמנם יתכן שזה מפני שהוא לא יודע, והוא שוגג בזה, כי אינו יודע את החשיבות, אבל גם שוגג זה חטא וצריך כפרה, וכבר כתב בשערי תשובה (ד, טו) כי גם השוגג ענוש ייענש, מפני שזה חטא, וזה נקרא 'מאסה' של תורה, כי זה לא סתם ביטול תורה שהוא אנוס, אלא הוא לא מחשיב את התורה, וזהו מאסה של תורה, אפילו בשוגג!

עסק התורה בהבנה ובריכוז

ומה שאמרו שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, שמעתי בשם מרן הגרי"ח מבריסק זללה"ה שזה נאמר לא רק על ביטול תורה של זמן שיכול ללמוד יותר זמן ואינו לומד, אלא אפילו מי שלומד כל הזמן שהוא יכול, אבל הוא יכול ללמוד יותר בהבנה, וכן אם יכול להיות יותר מרותק לתורה, והם שני דברים: ללמוד יותר בהבנה להבין יותר טוב את מה שלומד, וגם להיות יותר מרותק ומרוכז בלימודו, אם הוא לא מרותק לתורה או שאינו מתאמץ להבין כפי כוחו, זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק ואינו עוסק, שהוא לא מקושר לתורה כל כך.

ואם אדם מרותק והמחשבה מרותקת לתורה וזהו מדרגה אחרת לגמרי, כפי שכבר סיפרתי המעשה שהיה באחד שרצה לקבל אהבת השם ולהרגיש קרבת אלוקים, ונסע לירושלים להתייעץ עם אדם בעל מדרגה, והלה נתן לו עצו: שילמד ספר 'שב שמעתתא', והוא לא שאל שאלות למה, אלא עשה כמו שאמר לו והתחיל ללמוד שב שמעתתא, ובאמת זה השפיע עליו שקיבל קרבת אלוקים והתפילה נהייתה אחרת, והרגיש שזה משנה את כל ההתקשרות עם הקב"ה.

תפילה על תורה

להשלמת הענין נביא משיחה נוספת שהאיר בזה רבינו על חשיבות התפילה להצלחה בתורה:

התבוננתי דבר נורא, כי הנה ההצלחה בתורה תלויה גם בתפילה, לבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, כמו שאמרנו בנדה דף ע"י שאלו לרבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, כיצד זוכים לחכמת התורה? והשיב ירבה בישיבה ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, היינו שמלבד העסק בתורה בישיבה עם כל מעלותיה, צריך גם לבקש רחמים ולהתפלל על הצלחה בתורה.

ואמנם, הסייעתא דשמיא שעל ידי התפילה תלויה באיזה אופן וכמה פעמים מתפללים ומבקשים רחמים, ומצינו במדרש (עין מדרש תהלים פ"ד וירושלמי ברכות פ"ט ה"א) כי מלך בשר ודם שמבקשים ממנו פעם ופעמיים ואינו עוזר אם חוזרים ומבקשים פעם שלישית הוא כועס, שהרי רואים שאינו רוצה לעזור, ולמה מטריחים עליו ומבקשים שוב ושוב, אבל הקב"ה אינו כן, אלא אדרבה כתוב (תהלים פא, יא) הרחב פיך ואמלאהו, והקב"ה רוצה שהאדם ירבה בתפילה, וככל שירבה יותר לבקש כך יש יותר סיכויים שיקבל את מבוקשו, וכבר אמרו (יבמות סד, א) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים.

ונמצא לפי זה שההצלחה בתורה תלויה כפי כמה שהאדם מבקש, ובאיזה כוונה הוא מתפלל, כגון בשמונה עשרה שמבקשים חנונו מאתך דעה בינה והשכל, ואחרי התפילה מבקשים גם בלשון יחיד פתח לבי בתורתך, ובעוד הרבה מקומות בתפילה מבקשים על תורה, כפי שציין החזון איש באיגרותיו (ח"ג קנא) כמה דוגמאות בזה, כגון בקדושת ובה לציון הוא יפתח לבנו בתורתו, ובפתיחת ההיכל יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתא, ובעוד הרבה מקומות. וזה תלוי כיצד ובאיזה אופן מבקשים, האם סתם אומרים שרוצים וטוב לנו שיהיה כך, או שמבקשים בלשון רחמים, שאנו מרגישים את החיסרון הגדול בלי תורה, וככל שהתפילה היא יותר מעומק הלב כך יש יותר סייעתא דשמיא.

ונתבונן האם כשמבקשים באמת אנו מרגישים שזה חסר לנו? הן לפעמים אדם מרגיש שהוא בעל הבנה בתורה, ואף אומר שיעורים לרבים, ואינו מרגיש כלל שחסר לו עוד הבנה, ועל כל פנים אי אפשר לומר שהוא מודאג ואכפת לו על מדרגתו בתורה, וכשאומר 'חנוני' אינו מבקש בתור תחנונים, ואמנם הוא מבין פירוש המילות, אבל האם באמת הוא מרגיש צער על מה שאין לו יותר מדרגה בהבנה בתורה?!

ויתכן שכמו שאמר הגר"ח שאם אדם יכול יותר להתעמק בהבנה ואינו מתעמק הוא בכלל מה שנאמר "כי דבר השם בזה", כך גם אם יכול להתפלל יותר ואינו מתפלל, שהרי עם תפילה אפשר לזכות! ויכול להיות שאם היה מתפלל יותר בכוונה ובתחנונים מעומק הלב כבר היה גדול בתורה שאין לשער, אך הוא לא עושה כן ואינו מבקש מספיק מעומק הלב ולכן אינו מצליח כל כך, וזה גם כן בבחינת 'אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק' שעליו נאמר כי דבר השם בזה רח"ל, שאם היה מבקש היה מצליח יותר, ומדוע אינו מבקש?

וככל שמתבוננים בדבר הרי זה איום ונורא, כי אין שיעור להצלחה בתורה שאפשר לזכות על ידי תפילה, וכמו שאמר רבי ישראל סלנטר כי על רוחניות אין הגבלה, ובכל תפילה על רוחניות זוכים לסייעתא דשמיא, וזה רק תלוי כמה ובאיזה אופן מתפללים, וכפי התפילה כך היא הסייעתא דשמיא!

בסוד שיח

כאשר בימים אלו יצאו רבותינו זקני הדור שליט"א למסע היסטורי בארצות הגולה להעמדת והרמת קרן התורה, נביא כאן תמליל מיוחד מביקורו של מרן גאון ישראל הגר"ד לנדר שיבלחט"א במעונו של מרן רבינו זללה"ה, ערב נסיעתו של הגר"ד לארה"ב למען הכוללים בחודש חשון תשפ"ב.

רבינו קידם את מרן הגר"ד בכניסתו: בואכם לשלום.

הגר"ד: באתי לספר, ולקבל ברכה.

רבינו: כן, שמעתי מזה.

הגר"ד: יש עניינים של הכוללים, הזמינו אותי לארצות הברית לעזור למען הכוללים, אני אבוא שם ואדבר קצת, אמרו שזה יועיל הרבה למען הכוללים. בעניינים של הממון אני לא עוסק, רק לעזור את האנשים, לעזור את הנשמות, באופן כללי לעזור לתמוך בכוללים, שזה דבר חשוב מאד.

רבינו: זה זיכוי הרבים.

הגר"ד: אני מקווה שזה דבר טוב, זה לא כל כך קל...

רבינו: בודאי זה דבר גדול מאד וחשוב מאד, זיכוי הרבים בתורה.

הגר"ד: אני שמח לשמוע את זה.

רבינו: כל התורה שמישהו משפיע שילמדו תורה, זה כמו שהוא לומד.

היה מעשה ביהודי מפתח תקוה שהשאיר עיזבון להחזקת תורה, ורבי בן ציון במברגר זכרונו לברכה טיפל בזה, וקנו מהעזבון ספרים לישיבה, וביניהם היה חידושי הרשב"א, ובאותו הזמן למדו בישיבה מסכת גיטין, והנפטר בא בחלום לרבי בן ציון, ואמר לו בעל פה רשב"א בגיטין! הוא לא למד בחייו רשב"א, וגם רבי בן ציון לא זכר בעל פה את לשון הרשב"א, אבל כיון שמכוח הנפטר למדו רשב"א, הוא זכה ללמוד את זה במתיבתא דרביקא.

הגר"ד: זה מעשה נורא. סיפר את זה רבי בן ציון עצמו?

רבינו: כן, רבי חיים ברמן שמע את זה ממנו. זה מעשה שהיה.

הגר"ד: מי שמשפיע, נעשה תלמיד חכם גם כן.

רבינו: מי שמזכה אחרים בתורה, כל התורה שלומדים מכוחו שייכת לו, ונכנסת לנשמה שלו.

הגר"ד: אפשר לספר את זה בארצות הברית, ששמעתי את הסיפור הזה, זה מעשה נפלא, זה דבר שיעשה רושם על אנשים.

רבינו: יש עוד מעשה כזה, שאחד נפטר, והוא כנראה לא היה מחזק, ונשארה אלמנה עם שני ילדים, והיא באה לארץ, והכניסו את הילד לחיידר, והילד לא למד אף פעם גמרא, ובחיידר יש מבחנים, ויום אחד אמר הילד לאמא, כי מחר יש מבחן בגמרא והוא לא מוכן למבחן, והלך לישון בצער, ובבוקר קם ואמר: אני מוכן למבחן, אביו בא אליו בחלום והכין אותו למבחן.

הגר"ד: האבא הנפטר בא בחלום ולימד אותו--

רבינו: האבא לא למד בחייו גמרא, אבל כשהבן לומד אז גם האבא יודע את הגמרא הזו, והבן לא כל כך מבין, האב מבין יותר, והוא בא עם ההבנה והסביר לו את הגמרא. זה מעשה שהיה, שני האחים לומדים בירושלים, פעם פגשתי אחד מהם, ושאלתי אותו והוא אמר לי: זה לא אני, זה אחי...

הגר"ד: אז יש לי אוצר גדול לספר דברים כאלה, זה מאד יינס ללב, הסיפור הראשון והסיפור השני. זה דבר פרקטי, למעשה.

וסיפר הגר"ד: אנחנו נוסעים בלי נדר במוצאי שבת וצריכים ברכה לנסיעה, שהראש ישיבה יתן לנו ברכה.

רבינו: שיהיה סייעתא דשמיא בזיכוי הרבים, נסיעה טובה, ברכה והצלחה.

בצאתו של הגר"ד ניגש אחד מנכדי רבינו לבקש ברכה לזיווג, והתפלל הגר"ד: אתה צריך ברכה? הרי יש לך סבא!

נדבת ידידיו הרב יוס טוב יצחק זלוטניק שליט"א

מתלמידי מרן רבינו ראש הישיבה זללה"ה
לרגל הולדת בתו בשעה טובה ומוצלחת
זכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת

הרב **משה ב"ר יוסף דוד הגר"ז**
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה

נדבת ידידיו הרב שמואל יצחק זייבלד שליט"א

מתלמידי מרן רבינו ראש הישיבה זללה"ה
לרגל הולדת נכדו בן לחתנו הרב **חיים גולדשטיין** שליט"א
זיכו אביו ואמו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!

פשר דבר | בעניני הפרשה

עד מתי לעדה זרעה הזאת (יד, כז)

וברש"י: אלו המרגלים, מכאן לעדה שהיא עשרה (סנהדרין ב). נשאל רבינו, בקושית האמרי אמת (ליקוטי יהודה בראשית יב, ה) דלפי הירושלמי בסוטה (פ"ז ה"א) שמכל שבט היו שני מרגלים, א"כ היו עשרים מרגלים, ואיך ילפינו בגמ' בסנהדרין לעשרה מהמרגלים. והשיב רבינו: דא"ז שאלה דאלינן אחר מה שמפורש בפסוק וד"ז פשוט. ואמרו שהוכיחו ראיה לזה מות' עירובין ו' דילפינן לרה"ר שישם רבוא לבד מנשים וטף, ומשום שמונים רק המפורשים בתורה ואמר דא"ז ראיה.

חטא ישראל במרגלים, חסרון בבטחון

כתב הרמב"ן ריש הפרשה, במשנה תורה הזכיר להם משה כל הדברים מתחילתן, כי חטאו במה שבקשו ושאלו הם עצמם עכ"ל. והנה אין לפרש דקאי על בקשתם לחפור את הארץ, שהרי כ' הרמב"ן לעיל שהכתוב לא יסמוך על הנס ויצוה לנלחמים להשמור ולארוב ולהורות הדרכים. אלא שמן הראוי לסמוך בזה על המנהיגים שיעשו בזה בזמן הראוי וכפי הצורך, והבקשה בזה מהם מורה על חוסר בבטחון.

שליחות בהפרשת חלה מבעל המים

ט"ו כ"א מראשית עריסתכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם

רבינו שליט"א סיפר שהיתה שאלה באפיית מצות, שבעל המים לא הסכים שיפרישו חלה. ובפשוטו אין צריך הסכמה אלא מבעל הקמח, אלא שנסתפקו האם כיון שהחיוב חלה חל על העיסה, דהיינו על הבצק ביד עם המים, א"כ צריך גם שליחות מבעל המים ולא רק מבעל הקמח, ואמר רבינו שליט"א דלא מסתבר שהמים נעשים טבל אם הם גזולים, וכן לא מסתבר דאם המים של נכרי אין חיוב חלה בעיסה, אך אמר דיל"ע בזה בחזו"א בטהרות (א"ה יתכן דהמכוון לטהרות ד' ד'). והוסיף עוד לדון בזה מצד אחר, כיון שהמים מושביחים את הקמח יש לבעל המים זכות בקמח, כדרך שאמרו בגמ' ב"ק צ"ו ב' הווא גברא דגזל פדנא דתורי כרב בהו זרע בהו אמור להו זילו שומו שבחא וכו', ולדינא צ"ע.

ראשית עריסתכם חלה תרימו (טו, כ)

מעשה באחד שלש עיסה בחיוב חלה, בכדי להפריש ממנה חלה על עיסות שהם בספק חלה, ודעתו היה לשרוף עיסה זו לפני פסח, משום שלא הייתה צריכה לו אלא להפרשת חלה, ודן רבינו שזא כיון שאינה עומדת לאכילה הרי זה חשוב כמו עיסת הכלבים שפטורה מחלה. ודנו הלומדים קמיה רבינו מה הדין הלשים עיסה לשם סגולת הפרשת חלה ואין בדעתם לאכלה רק לקיים המצוה, ואמר שאינו חפץ להתייחס לשאלה זו.

וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת – ויניחו אתו במשמד כי לא פרש

מה יעשה לו (טו, לב-לד)

כתב רש"י ז"ל דיודעים היו שמקושש במיתה אבל לא היו יודעים באיזה מיתה. והקשה רבינו שליט"א א"כ היאך התרו בו והא צריך להתרות באיזה מיתה הוא נהרג. וי"ל דקודם שנודע הדין באיזה מיתה הוא נהרג אין צריך להתרות בו במיתה הראויה לו אלא סגי להתרות במיתה סתם. ועי' סנהדרין פ"ז שהק' כן. (תורת רבותינו)

כיצד התרו במקושש עצים בלא שידעו איזו מיתה חייב

וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת טו לב

כתב רש"י ז"ל שידעין היו שמקושש במיתה אבל לא היו יודעין באיזו מיתה ויש להקשות א"כ היאך התרו בו והרי צריך להתרות באיזו מיתה הוא נהרג כפי שאומרת

הגמרא בסנהדרין (חב) עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג. ויש לומר שקודם שנודע הדין באיזו מיתה הוא נהרג אין צריך להתרות בו במיתה הראויה לו אלא די היה להתרות במיתה סתם וכיוון שכאן לא היו יודעים באיזו מיתה צריך להמיתו לא היה חיוב התראה באיזו מיתה (ועי' סנהדרין פז שהק' כן).

ועשו להם ציצית (טו, לח)

לבישת ציצית קודם ברכת התורה

בבאה"ל סימן תקפ"ח סעיף ב' הביא מהמטה אפרים לא לתקוע בשופר במקום מטונף שאסור בדברי תורה, וכתב ע"ז "ואפשר שהטעם הוא דכיון דקיי"ל דצריך כוונה לצאת ידי המצוה שצונו הש"י זה גופא ג"כ חשיב כדברי תורה - ולא גרע מהרהור בדברי תורה" עכ"ל. והעיר רבינו שליט"א, דלפי"ז לא יהא יוכל ללבוש ציצית בבוקר קודם ברכה"ת, דהרי למצות ציצית קיי"ל דבעינן כוונה לצאת בה יד"ח, והאיך יכול לכוון קודם ברכה"ת הא הרי מבואר בביאור הנ"ל דאסור לכוון כן במקום האסור משום דלא גרע מהרהור בד"ת, א"כ ה"נ יהא אסור להרהר כן קודם ברכה"ת. ועוד דן רבינו שליט"א שיהא אסור להחליף את הציצית בבית המרחץ בבית הפנימי שהרי אסור לכוון שם לקיים את המצוה, כמבואר בבה"ל בהלכות שופר, וכך נוהג רבינו שליט"א.

בני ישראל במדבר

יל"ע איך ה' במדבר עם בני ישראל שהבגדים גדלו איתם (כמבואר במדרש) ואין ה' עם הציצית דהא הו' תעשה ולא מן העשוי אם ה' קטן וגדל לפי גודלו.

גוי ששבת ויצא עם ציצית

העולם דנים ליישב את הקושיא הנודעת אהא דאמרי' דאדע"ה קיים כה"ת, יומא כ"ח ב', כיצד הוה שרי ל' לשבות בשבת הא אסור לב"נ לשבות, ואמרין דע"י שייצא לרה"ר בציצית שבגדו אהני ל' שיתקיימו שניהם. דלגבי הא דקיים כה"ת ל"ח דעביד מלאכה בשבת וכמו בישראל בעלמא ולענין גוי ששבת אהני ל' הא ציצית ליחשב מלאכה דאין לגוי מצות ציצית והו"ל משא לגבי'. וישב זה צ"ע, דמכונ"פ היכי דיינינן לציצית זו, אם טפלה היא לבגד א"כ ל"מ גם לגוי, ואם אינה טפלה א"כ הוה מלאכה גם לגבי ישראל. ובר מן דין יתכן דלענין מלאכת הוצאה שהיא מלאכה גרועה, ולא נפקא מכל ל"ט מלאכות (עי' תוספות שבת צו:) כל זמן שלא נאמרה ל"ה סגי לגוי דיעביד מלאכה זו כי היכי דלא ליהוי גוי ששבת. (ועי' אוסף חידו"ת סי' מז).

ציצית לקטנים

מטו בשם רבינו שליט"א שאין לזכות החוטין והטלית לקטן קודם הקשירה, דאם יזכה הקטן שוב לא יוכל לגדול לעשות הקשירה לשמה, והוכיח מדברי הפנ"ג סי' יא משב"ז ס"ק ה' דלא מהני מחשבת לשמה אלא בשלו, וכן מבואר בשו"ת מהר"ל דיסקין (קונט"א סי' קסג) לענין עיבוד עורות, וע"כ אין להקנות לקטן החוטין קודם הקשירה, [אא"כ הקטן קושרם בעצמו דאז אפשר להקנות לו]. (קונטרס בנוי לתלפיות).

ענין התכלת

וכן ראיתי כת"י של הגר"ד לנדרו שליט"א שתוכנו שמכיון שגדולי ישראל גרו לאורך חופי הים התיכון ביוון ואיטליה ואין אחד מהם שהטיל תכלת מהפורפרא אף שהיתה מצויה שם כדברי חוקרי התכלת ה"ז כמסורת ברורה שהתכלת שמהפורפרא פסולה לציצית. (קובץ היכלא ח"י עמ' שנא)

עוד מצינו הערה מכת"י על התכלת נמצא באגרות יושר מכתבי הגר"ד ל עם הגר"מ גריינימן בענין התכלת המיוחד: שמענו דלא הו' ס"ל כלל מהתכלת (המיוחד).

(דוה"נ פרק ב' סעיף ט"ז)

וכתב הגר"ד ל שליט"א: ומסתבר דגם מהמתחדש אחריו משרף הים המכונה.

הספר ככלות השבעה בחיבל כולל חזו"א מפי רבינו שליט"א [מתורגם מאיריש]

בירו"פ ב"ב דברכות, כד דמך ר' סימון בר זבידא, עאל ר' אילא ואפטר עלי, ארבעה דברים תשמישו של עולם, וכולם אם אבדו יש להם חליפין, כי יש לכסף מוצא, ומקום לזהב יזוקו, ברזל מעפר יוקח, ואבן יצוק נחושה, אלו אם אבדו יש להם חליפין, אבל ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו, והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה ונעלמה מעיני כל חי.

להספיד אדם גדול אין זה מהדברים הקלים, גדלות אינה מהדברים שבמדה במשקל ובמנין שנוכל למדוד לשקול ולמנות, אמנם המעשים והעובדות של חיי הגדול המציניים את קו החיים שהלך בהם לאורך כל ימיו זהו דבר גדול מאד, וזו תועלת מרובה להאיר את דמותו בעבורנו, הנותנת לנו אפשרות להבין ולהתבונן מה הוא היה ומה איבדנו בהסתלקותו.

אך עיקר ושורש הדברים, מה מונח בכל, ומה ניתן ללמוד מהכל, זו בינת הלב, והרגש בפנימיות הלב, באובנתא עמיקתא דלבא, מהו באמת אדם גדול, ומהו פשר הדבר והמהות של יגיעה ועמל

בתורה ללא הרף, יגיעה ועמל ללא גבול, שנים ע"ג שנים, והתעלות כסדר בערכי הקודש, ממעלות התורה וקניניה, עלינו לדעת ולהבין מהו תוכן הפנימי של הכל, והתוכן הוא כפי שהגדיר רבינו החזו"א זצ"ל באחת מאגרותיו במילים נפלאות. ואמנם האיש הזוכה לידיעת התורה [ר"ל שהשכל הניתן בנפש כרעין בגומת השדה התאחד עם החכמה והיו לבשר אחד] הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל! באמת הוא מלאך הגר עם בני תמותה, וחי חיי אצילות, ומורום על כל ברכה ותהלה, עכ"ל קדשו.

זהו סודו של האדם הגדול בתורה, הגדול בעמלה וביגיעתו, זוהי מהותו הפנימית שבכל נפשו ובכל מאודו עמל ללא הרף בתורה ומתעלה בקניניה, זו היא מהותו וזו הדמות אשר אנו צריכים לעורר בנו תשוקה פנימית לילך בדרכיו, להתעלות אף אנו בערכי הקודש עמלה של תורה ויגיעתה בכל לב. היתה לנו הזכות המיוחדת להיות במחיצת מי שהחזו"א הגדיר "מלאך הגר עם בני תמותה", ואבד ממנו בעו"ה, והחי יתן אל לבו, הגאון הצדיק רבי משה דויטש זללה"ה, כל מי שהכיר, הכיר בהכרה פנימית, הרגיש "משב רוח" מעולם אחר, מעלמא עילאה, על ידו נפתח לנו חלון לעולמות אחרים, עולמות של פעם, דורות דעה שהיו שקועים וספוגים בתורה, וכל תוכן חייהם היה דבקות בתורה ועמל יגיעתו, וכל מהותם היתה מסירות אין קץ לתורה ולימודה, דורות שלצערנו אנו מאד רחוקים מהם לא מרחק הזמנים כמו מרחק ירידת הדורות לאחרונה.

בספר עמודי אור סימן קכ"א בהספד על אחד מגדולי דורו כתב לבאר את דברי הירושלמי הג"ל זצ"ל בקיצור: "ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו, ענין חליפתו ותמורתו, חליפין נקרא מה שנכנס לרשותו של אדם דבר חליפי דבר, אולם לשון תמורה הוא על דבר שאינו בגדר קנין זכות והנה הת"ח בהיותו אתנו הוא תועלת לנו על שני פנים, א. כי נקח לקח מפיו, והוא משועבד לנו בזה ע"ד קנין, ב. כי בזמן שהת"ח בעולם אור החכמה מתרבה בעצמותו בשפע אצל כל תופסי התורה ובהעדר הת"ח ואיננו כי לקח אותו אלקים, חבל על דאבדין ולא משתכחין שתי הבחינות, מי מביא לנו חליפתו להשתעבד לנו לקנינו ללמוד ממנו, ומי מביא לנו תמורתו אור שופע ממנו שהוא בגדר תמורתו.

עוד שח רבינו: היה יהודי גדול שקראו לו רבי משה דויטש זצ"ל מכולל חזון איש. אמרו שיש לו את הסלון הכי גדול בעיר, כי ישב כל היום בהיכל כולל חזון איש ולמד בעיון רב ובהתמדה גדולה.

בנו הגאון שליט"א סיפר לי ששאלו אוהו פעם אודות מרן החזון איש, אשר הגר"מ זצ"ל זכה לקרבתו, ואמר: אין לי סיפורים. אחרי רגע התעשת ואמר: יש לי סיפור קצר וארוך מאוד, החזון איש למד ולמד ועוד למד.

נביא ב' הערות שרן רבינו דבררי תורת

הגר"מ דויטש בספר זיו הים מביא ששמע ממרן החזו"א דהקורא קריאת שמע לאחר זמנה אפי' כיון לשם מצוה אינו עובר בבל תוסיף. וכתב שם שמרן ז"ל ביאר דלאו דבל תוסיף לא שייך אלא בעושה דבר הרושע כגון ישיבת סוכה וכיוצ"ב לשם מצוה, אבל בעושה דבר מצוה כגון ק"ש דיש מצוה בקריאתה כקורא בתורה אלא שהוא מכין לשם מצות ק"ש הוא מחשבה בעלמא, ובמחשבה לא שייך בל תוסיף.

וכמדו' שאמר כן לאפוקי ממש"כ בספר הצדיק ר"ש בלוח בשם הה"ה דהקורא ק"ש אחר זמנה ומכוון לשם מצוה עובר בבל תוסיף, (וע"ש) דהיינו כאדם הקורא בתורה לא הפסיד). וביאר הגר"ל שליט"א הא דאין בזה בל תוסיף כיון דמ"מ יש מצוה של לימוד תורה בקריאתו. ומיהו זה אין להקשות דא"כ גם המוסיף ברכה בברכת כהנים לא יהי' בל תוסיף דסו"ס יש כאן קריאת פסוק מה"ת, זה אינו דהא הוא מתכוין לברכה ולא לת"ת משא"כ ק"ש שהיא גופה ת"ת כמבואר בירו'.

ולפי"ז ל"ל נמי בפלוגתת בתוס' והרשב"א ר"ה ט"ז ב' אם העושה מצוה ב' פעמים אם עובר בבל תוסיף, יעו"ש, ולהרשב"א דעובר, י"ל דמ"מ בק"ש שקורא ב' פעמים לא יעבור כיון דיש מצוה בקריאתה פעם אחת משום מצות ת"ת.

כתב הגר"מ בספרו זיו הים ברכות ל"ו ב' בשם מרן החזו"א דקציצות דגים או בשר אפי' אם נותן בהם הרבה פיורי להם כדי שיתרבה עי"ז, מברך שהכל, דבכל זאת זה דגים. וכתב שם הגאון זצ"ל בטעמא דמילתא דאין נותנים את הלחם כדי שישעור הלב יותר אלא כדי שיתרבה לו הדגים והבשר לחלק לכל אוכלי שולחנו. ועי' אמרי יחזקאל בשם הגרא"י ברטלר זצ"ל שאמר דאם יש הרבה קמח בזה צריך לברך מזונות ומע"ג, וכתב הגר"ח ק"ז צ"ל שהוא ג"כ שאל למרן ואמר לו תשאל לאמך, אם מתכוונת רק שלא יתפורר - תברך שהכל, ואם מתכוונת להרבות - תברך מזונות. ואי"ז סתירה למה שכתב לעיל דאם מתכוונת להרבות מברכים מזונות, דיש לחלק מה כוונתו להרבות אם כוונתו רק להרבות הכמות כדי שיהי' שביעה אזי מחשבתו על הקמח שישביע ואם כוונתו שיהי' לו הרבה דגים ולא לכוונת שביעה אלא שיהי' הרבה דגים כדי חלוקה אזי כוונתו על הדג ובזה אמר מרן שנשאר שמו עליו ומברך שהכל.

וכן תמה הגר"ל שליט"א על הוראה זו איך יברך שהכל אם הרבה בה קמח להשביע, ולכא"ל לא בזה אמר החזו"א לברך שהכל אלא רק היכן שיש קמח לדבק העיסה הוי שהכל אבל אם הרבה קמח להשביע הרי"ז מברך מזונות.

דבר המעשה

על כנפי בגדיהם

שה הגר"מ יונגרטן זצ"ל: ששמעתי ממר"ר הגר"ל שליט"א, מעשה בעיר קרקוב בפולניה ביהודי אחד שהפקיד סכום כסף אצל חברו והלה שמו בכיס מכנסיו, לאחר זמן נגנב הכסף מן החבר והם באו לדין תורה אצל הגאון רבי יוסף שאול נטנזון זצ"ל והוא פסק שהחבר שהפקידו אצלו הכסף פטור מלשלם למפקיד. לימים נסע המפקיד לעיר המבורג בגרמניה ושמע שהיה שם בדיוק באותו זמן מעשה דומה באחד שהפקיד אצל חברו סכום כסף והוא שמו בכיסו ונגנב ממנו ובאו לדין תורה אצל הגאון רבי יעקב אטלינגר זצ"ל בעל הערוך לנר רבה של המבורג והוא פסק שהנפקד חייב לשלם. בעל המעשה מקרוב מיד כאשר שמע פסק דין זה חזר לקרקוב וסיפר זאת להגאון רבי יוסף שאול נטנזון זצ"ל, ושאלו היאך יתכן שעל אותו מעשה ממש הוא פטר ואילו בעל ערוך לנר חייב. הרי מוכרח שאחד משניהם טעה בפסק דין, השיב לו הגאון רבי יוסף שאול נטנזון זצ"ל ואמר לו אין כאן שום טעות ואני צודק בפסק דיני וגם רבה של המבורג צודק בפסק דיני, וכך הסביר לו כידידו לך בודאי הנפקד אינו אלא שומר חנם שאינו חייב רק בפשיעה, והנה כאן בקרקוב כולם חסידים והולכים בסעיל עליון ארוך ונמצא שכאשר הנפקד שם הכסף בכיסו הוא עשה שמירה טובה כי קשה לגנוב מתחת למעיל ארוך ונמצא שלא הייתה מצדו כל פשיעה בשמירה, אולם בעיר המבורג שבגרמניה כולם הולכים במעיל עליון קצר ונמצא שקל לגנוב מתוך כיסו של הנפקד ואין כאן שמירה טובה והרי זה פשע בשמירתו ועל כן חייבו בעל הערוך לנר לשלם. (מגדג שמים - שערי נס ישועה ושערי שמוחת עמ רכה).

מכירת הדב

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

שלח לך אנשים וגו' (יג, ב)

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקחה על עסקי רבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר רש"י יש לעיין הרי איסור לשון הרע והוצאת דיבה ידוע ומה נוסף בזה שראו אצל מרים שלקחה על זה.

וביאר אדמו"ר המשיג רבי ירוחם זצ"ל שמלבד כל חטאם הפלילי נתפסו על זה שלא לקחו מוסר שחובת האדם לקחת מוסר ולימוד מכל מה שרואה מול עיניו כי לא בכדי זימן לו הקב"ה לראות כן וכיון שראו מעשה מרים ולא לקחו מוסר היתה התביעה עליהם גדולה וזהו ענין הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין (סוטה כ) שלא אכזרו חז"ל אלא הרואה סוטה בקלקולה ולא על כי מי שלומד פרשת סוטה ונתעורר בלבו להתחזק בזה שיזיר את עצמו מן היין מפני שהחיוב לקחת מוסר הוא מאותם הדברים שרואים בחוש ומי שהגיע לידי ראייה כזו הוא חייב להתעורר ולהזיר עצמו מן היין.

ונראה להוסיף בזה עוד דבטבע העולם הוא שכל אחד רואה בכל דבר את מה שהוא עוסק בו ונמצא בתחום התעניינותו וכגון חייט ההולך ברחובה של עיר כל אדם שרואה לפניו ראשית הוא רואה את חליפתו ולבושו היאך הם תפורים וכן כל אומן ואומן לפי עניינו והנה חובת

האדם בעולמו הוא להתעלות בעבודת השי"ת וזה על ידי שיקח מוסר ויתבונן בכל מה שרואה לפניו מה יש להתעורר מומנו וזה גם ענין הרואה סוטה בקלקולה וכו' דכשרואה לפניו דבר זה, הרי הזדמנות יש לו לקחת מזה מוסר ולחפש לעצמו גדר ומחייב להתעלות. והמרגלים נשיאי ישראל היו בדרגה זו של התבוננות בכל דרכי החיים כשראו מעשה מרים היה עליהם להרגיש שזה מעשה המיוחד אליהם וצריכים היו לקחת מזה מוסר לעצמם ולמעשה לא הועיל להם מעשה זה ומוסר לא לקחו מומנו ועל זה היתה גודל התביעה עליהם.

כיצד רצו לחזור למצרים האם שכחו במה התעללו בהם

ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה (יד, ז)

והדברים תמוהים האם שכחו מצבם במצרים כמה התעללו בהם המצרים ועינום עד שכשל כת הסבל ומה טובה יותר תהיה להם כשישובו למצרים מהרעות שסבורים שיהיה להם לפי דברי המרגלים ונראה הביאור בזה שהם חפצו כעת לחזור למצרים וידעו שלא יישארו שם כי הרי הבטיח הקב"ה להעלותם משם אלא חפצו להתחיל מחדש את כל השתלשלות היציאה שתהיה בדרך שאינה ניסית כל כך וייקל עליהם לעמוד בה.

משולחנו של רבינו

מעמד אדיר לחיזוק לימוד המשניות לע"נ רשכבה"ג מרן

ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל

מעמד מרומם ורב רושם נערך ביום היארצייט הראשון לסילוקו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל, במעונו של מרן רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פוניבז', לחיזוק לימוד המשנה היומית הנלמד מדי יום לע"נ רשכבה"ג מרן זצ"ל מאז סילוקו, בשיעור הנמסר מדי יום בקו' במחיצתו.

במעמד שהתקיים במעונו ובראשותו של מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א השתתפו בני וחתני מרן זצוק"ל, במרכז המעמד העלו בפני מרן הגר"ד שליט"א את השאלה האם ללמוד את המשניות גם לאחר השנה, והשיב מרן שליט"א שצריך להמשיך בלימוד המשניות עד ביאת גואל צדק, ובודאי שזה עליו לנשמה ואין כאן חשש של בזיון כבוד המת, כביכול צריך ללימוד שלנו אחר י"ב חודש.

לאחר מכן נשאל מרן שליט"א, מי שבאפשרותו ללמוד את המשנה עם פירוש הר"ש או עם פירוש הרמב"ם, עם מה ילמד, וענה שילמד עם פירוש הרמב"ם כי פירושו בהיר, וכן שאלו האם עדיף ללמוד את המשנה עם פירוש הרע"ב או עם פירוש הרמב"ם, ואמר מרן שליט"א שפירוש הרמב"ם הוא הכי בהיר.

והוסיפו ושאלו האם אפשר לומר שלא צריך ללמוד כל יום אלא לדחות את הלימוד כדי ללמוד בפעם אחת כמה משניות בעיון?, ונענה מרן שליט"א, וכי לאכול הוא אוכל כל יום, או פעם בכמה ימים, וא"כ גם משניות צריך ללמוד כל יום.

מרן שליט"א בקש לקיים על שולחנו את הלימוד היומי, וכיבד את הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א ללמוד את המשנה במסכת שביעית פ"ז מ"ד, והאריך בעניין תמורת בכור במחלוקת הרמב"ם והתוס' הידועה למי נאכל תמורת בכור, מחזה מרהיב היה לראות את גדולי התורה הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א והגאון רבי חיים פרץ ברמן שליט"א, בלימוד המשנה היומית על שולחנו של מרן ראש הישיבה שליט"א כאשר מרן שליט"א הביע את שביעות רצונו וקרא לחזק את המשך התכנית והשיעור היומי.

לאחר מכן, נשא מרן שליט"א דברי זכרון קצרים על ידידו ורעו עשרות בשנים מרן זצוק"ל, ועמד על הנקודה עד כמה צריך ימין מקרבת, וכמה שמרן זיע"א היה לו ימין מקרבת, והביא דוגמאות של קשיים בחינוך שנובעים מכך שחסר ב"מין מקרבת", וזו הייתה אחת המעלות של מרן זיע"א שהיה מוצא את הדרך להאחיב על רבים את התורה ולזכות שיגדלו תלמידי חכמים.

מרן המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל נלב"ע י"ח סיון תרצ"ו

שתיים, ואמר שאם יום אחד יותר כבר ישבר כל הקביעות, כל הימים הם בריאה אחת, זה הנחיל לנו הסבא רבי ירוחם זצ"ל.

וכבר נתבאר דזהו ענין ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, מתי נחשב לאגודה אחת כשהמטרה היא לעשות רצונך בלבב שלם, אבל אם אינו כן הרי מצינו במואב ומדין שהיו שונאים זה לזה ונתאחדו יחד כדי להלחם עם כלל ישראל [כמש"כ רש"י ר"פ בלק], זה לא נחשב אחד כל יום את רצונותיו שלו, לתאווה יבקש נפרד [משלי יח], אחד זה נקרא רק כשיש מטרה אחת.

וכך הוא גם בצורת החיים. אדם שזוכה לבוא עם ימיו שכולם שווים לטובה, זהו שלימות, ומצינו [יעו"ב"ר נחג], באסתר המלכה שזכתה למלוך על כח"ז מדינות מפני שהיתה בת בתה של שרה אמנו שחיתה מאה ועשרים ושבע שנים, ובשרה נאמר [בראשית כג, א] שני חיי שרה, ודרשו חז"ל כולם שווים לטובה, הכל היי מציאות אחת, ומפני ששאפתה כל ימיה היי לעשות רצונו, ודאי מתעלים ולא נשארים על אותו המקום, אבל המטרה היא אחת לעשות רצונו....

זה היי המשגיח רבי ירוחם זצ"ל, שכל חייו היו מקשה אחת, וגם אצל חתנו מו"ח רבי ישראל חיים קפלן זכר צדיק וקדוש לברכה, ראו מידה זו, כל שבת היי אומר את השמועס"ן, ולא היי דבר אחד שלא מהסבא, הוא חי עם הסבא כל ימיו, ובזה צריכים להתאמץ, תלמידים שהיי להם רבי'ה כזה, וגם אלו שראו את תלמידיו שלא היי להם בחייהם דבר אחר מלבד רבם, וחיו כל ימיהם עם מטרה אחת, לרצות להיות כמו הרבי'ה, אפשר ללכת בדרכיהם ולזכות לזה, ודאי אין זה דבר קל, אבל כשיודעים זאת צריכים לעשות כן ולדעת שכך צריך להיות, לחיות כל החיים עם מטרה אחת, לעשות רצונו בלבב שלם.

...

שני חיי שרה כולם שווים לטובה, וכך היי אצל הסבא המשגיח זצ"ל, הוא חי ששים ואחד שנה, והגיע למעלה עם כל ששים שנותיו, ישנם כאלו שחיים ששים שנה אבל למעלה הם באים עם חמישים ופחות מוכך, אבל הוא הגיע עם כל ימיו.

מהיארציט הזה י"ח סיון צריכים לצאת עם הלימוד הזה, ללמוד מה הוא היי, ומסתמא הנכדים שמעו זאת מהוריהם איך היי נראים תהלוכותיו

יצורת חייו, שמעו זאת ממו"ח זצ"ל, ומרבי

שמחה זיסל זצ"ל, מכולם שמעו את הדברים האלה איך הוא חי, רבי שמחה זיסל היי ממש כמו הסבא. ראו בו את דמותו, וכשנמשך כך זה יהי זכות גדולה, ונזכה לקיים בזה את רצון ה', שזה המטרה של כל החיים לעשות רצונך בלבב שלם, ובאופן זה האדם הוא תמים, אבל אם אינו כן הרי הוא בעל מום.

הקב"ה יעזור לנו שביים הזכרון שהוא מסוגל ללמוד מדרכיו, יזכה כל אחד לחשוב מה הוא היי, ואין הוא יכול לקיים את זה, וכמה הוא יכול לקיים את זה, ומי שיזכה לקיים את זה יזכה להיות אדם שלם בא בימים, וכל שנותיו יהיו לטובה. שיהי בהצלחה, כל טוב.

רבינו על ציונו של זקנו מרן המשגיח זצ"ל

דברי רבינו ביארציט למרנא המשגיח רבי ירוחם זצ"ל נאמר לכינוס בני המשפחה והתלמידים בארה"ב ביום היארציט יום ד' י"ח סיון התש"ס

בני המשפחה היקרים, נכדים ונינים, ותלמידים של זקננו הגדול המשגיח רבי ירוחם זכר צדיק לברכה, בואו ונחשוב מה הוא היי ומה השפיע לכל העולם בהנהגותיו, הדבר הראשון אאמו"ר זצ"ל היי תלמיד מובהק של רבי ירוחם לא זהו ידו מתוך ידו. מה שהיי מודבר היי אומר 'הוא' עשה כך, מי זה 'הוא' רבי ירוחם, כל חייו נסובו סביב רבי ירוחם, היי תקופה שהוצרכו להקים מועצת גדולי התורה בארץ ישראל ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל ביקש מואמו"ר זצ"ל שיבוא להיות חבר במועצת, ואמר לו רבי דוד אני צריך אותך איתי, הוא ידע והכיר את פקחותו, אולם אבא השיב אינני יוצא החוצה מהישיבה, הרבה שלי לא יצא מהישיבה, רבי ירוחם לא יצא מהישיבה, וגם כשיצא לדאצה שם היתה הישיבה. הוא לא יצא מהישיבה כלל. הוא והישיבה היו דבר אחד, והוא חידש שיכול לצאת לדאצה עם הישיבה וזה ישאר ישיבה גם כך, זה הוא יכול היי לעשות, לא כולם יכולים לעשות זאת, זה היי הסבא המשגיח זצ"ל.

מרן הגר"ש שקופ זצ"ל היי נוסע לאמריקה לאסוף כספים להחזקת ישיבתו, ובאחד הפעמים כשבגרודנא היתה אז תקופה קשה. הציעו לו שישאר להיות ראש ישיבה באמריקה, וידאגו לו לכל צרכי הישיבה. והוא שקל זאת, שלח אליו הסבא איגרת [או מברק] וכתב לו את הפסוק [שמות כה.טו] בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו, לא עוזבים את ארון ה' אפילו לא לרגע אחד, ועליך לשוב לישיבתך בגרודנא, אלו היו חייו של רבי ירוחם, כל חייו חי בישיבה. זהו חידוש אחד בדרכיו.

חידוש נוסף שחידש איי בגמ' בברכות סג: שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם; וצ"ב מדוע נחשב שלא קרא מעולם. וביאר המשגיח זצ"ל כמו שאדם אף שיש בו אברים רבים הרי הוא כולו גוף אחד, כך ימיו של אדם ממש שבעים שנות חייו אינם ימים נפרדים זה מזה שמצטרפים לסך שבעים שנה. אלא הם הפצא ויחידה

אחת של שבעים שנה, אלו הם חייו, ואם חסר

יום אחד שלא קרא בו קריאת שמע כבר חסר לו את המציאות הזו שבימי חייו קרא קריאת שמע. ונעשה כקריאת שמע על כל יום בפני עצמו, הימים הם כבר נפרדים זה מזה, ואין לו את שלימות החיים עם קריאת שמע.

אאמו"ר זצ"ל היי משכים לבוא לישיבה בשעה ארבע בבוקר, אחד מתלמידיו שהיי מלווה אותו סיפר שאמר לו היום הוא היי אצלי (הכונח לבעל דבר) וניסה להניאני באמתלא של קור וגשמים, לא עניתי לו, ולמחר הקדמתי לשעה שלש, וחכם אחד אמר על אאמו"ר זצ"ל שהשטן עזב אותו ונתיאש ממנו, כי ראה שהוא רק מפסיד ולמחר יקדים לשעה

א"ה בשבעות הקיבונים נכתב על קשרי מרן רה"י שליט"א. פרשת קרח – מרן הגרמ"י ליפוביץ זצ"ל. פרשת חקת – מרן הגרמ"א וסרמן זצ"ל. פרשת בלק – מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל. פרשת פינחס – מרן הגרמ"ש רוזובסקי זצ"ל. פרשת מטות – מרן הגרמ"ע גרודנסקי זצ"ל. פרשת דברים – הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת שלח תשפ"ד (35)

בכיה של חינו

בקריאת שמע 'ואהבת את ה' א בכל נפשך – אפי' נוטל את נפשך', שכן האוהב האמיתי ימסור את נפשו באהבתו עד כלות.

ולפאו' יש לתמונה דא"כ יציב בארעא וגיורא בשמי שמיא, מדוע לא נכתב בפסוק עצם החטא של שנאתם לקב"ה, ובמקום זאת נכתבה רק התוצאה מחטא זה – 'אתם בכיתם בכיה של חינו'?

אך י"ל דאדרבה, השנאה ששנאו ישראל את הקב"ה לא היתה שורש החטא אלא פרי החטא, ועיקר הכל הוא מה שנאמר בפרשת האזינו – 'שמגת עבית כשית', ואח"כ 'ויטוש אלוה עשהו', באותו הזמן חשבו בני ישראל רק על עצמם ולא על הקב"ה, ואפי' עבודתם הרוחנית נועדה כדי להשיג מכך תועלת עבור עצמם, בין תועלת גשמית וגם תועלת רוחנית. כשעובדים את הקב"ה באופן זה אי"ז

אהבה, שהרי הכל תלוי בתועלת העובד, ופעמים שדווקא עבודה זו מביאה לידי שנאת ה' ונטישת הק-ל, וגם כאן כיון שבכו לחינו ואמרו נשינו וטפנו יהיו לבו וכו' כבר רצו למרוד בה' ומאסו בארץ חמדה ויאמרו טוב לנו שוב מצרימה, ותחת אשר הוציאם הקב"ה ממצרים ובחר בס' לעם סגולה ונתן להם את תורתו, העדיפו להשתעבד לאלוהי מצרים ולהפקיר הכל,

וכבר זכינו ללשונו הזהב של הרמב"ם (פ"י מהל' תשובה) בביאור מהות אהבת ה' האמיתית: 'העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת'. אם מטרת האדם כדי לקבל שכר, אי"ז אהבת ה' אלא אהבת עצמו, אהבת ה' היא כשמקיים את צווי הקב"ה רק מפני שכך היא האמת.

ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויגביו העם כלילה ההוא (י"ד, א) ובגמ' סנהדרין דק"ד ב' א"ל הקב"ה לישראל אתם בכיתם בכיה של חינו ואני אקבע לכם בכיה לדורות ע"כ, ואנחנו לא נדע מה נעשה בראותנו מיצוי עומק הדין, שעל ככ" אחת של חינו נגזרנו כולנו לאלפי שנים של גלויות ושמדות למכה וחרפה עד היום הזה.

אמנם בסוף ארבעים שנה הוכיחם משה רבינו (דברים א'): ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו, ופרש"י שם: והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו עכ"ל, ור"ל דכיון שהיו שונאים אותו ע"כ סברו שאף הוא שונא אותם, ואמר להם משה באמת הוא ה' אוהב אתכם ורק אתם שנאתם אותו ולכן נרגנתם באהליכם וכו',

ועכ"פ מבואר שלא הי' יסוד חטאם רק בעצם מעשה הבכ"י של חינו, אלא שורש הכל הי' השנאה ששנאו ישראל את הקב"ה, והוא חטא נורא שקשה להעלותו על דל שפתים, וגרם את כל מעשה המרגלים וקצפו של הקב"ה וגזירתו עליהם, כי לא הי' יתכן שיכשלו כלל ישראל באופן זה אם היו אוהבים את הקב"ה באמת, כיון שהיו נכספים ותאבים בכל

לבבם ונפשם להיכנס כבר לארץ ה', וכל מה שאמרו להם המרגלים שהארץ קשה והעם קשה וכו' כ"ז לא הי' נוגע אליהם לפקפק את רגשי הקודש שהי' מתלהב בהם, ולא הי' יכול לעורר בהם שום ספק ומניעה בהליכתם אחרי הקב"ה וכמו שהלכו אחריו כבר במדבר בארץ לא זרועה, וגם עכשיו היו ממשיכים באהבתם ורצים אחרי ה' במסירות נפש, וכן ביארו חז"ל (ברכות נד א') את הפס'

וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מַצּוֹת ה' (ט"ו, ל"ט)

סיפור מרן שליט"א: זכורני, כי פעם התאונן א' הר"מים בישיבת תפארת ציון, אצל מו"ר מרן החזו"א זצ"ל, כי מרגיש הוא איזו שהיא ירידה ביראת שמים של תלמידים מסויימים. יעצו מרן זצ"ל לדאוג שיקפידו התלמידים על טלית-קטן וציצית מהודרים, ואכן עצתו נשאה פרי ותהי יראתם על פניהם. ויש לציון כאן מ"ש באגרות חזו"א (סי' יז): כשתזכה לקיים מצות ציצית, תרגיש שמחה מופרזה ברגשי קודש, לקשור קשר של קיימא עם התורה והמצוה, ולכרות עמה ברית עולמים.

(שמוש חכמים)

א"א לזכות בארץ ישראל מתוך ביטול תורה

התחילו לעלות לארץ ישראל בלי הרב'ה, בלי התורה, וכמ"ש הרמב"ם בהל' רוצח על תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנא' 'וחי' עשה לו כדי שיחיה, וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין עיי"ש, עזיבת הרב – אין לך ביטול תורה גדול מזה, ועל כן בא עמלק.

למדנו מכאן, כמה מסתכנים בביטולה של תורה, שח"ו יש בחינה של 'וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה' ח"ו, סכנה לפרוש מהרב'ה, לעזוב את התורה, אפילו בשביל להעפיל לעלות לארץ ישראל, אין ארץ ישראל בלי אהל מועד ובלי חכמי התורה והישיבות רח"ל.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמֹה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי ה' וְהוּא לֹא תַעֲלֶה. אֵל תַּעֲלֶה פִּי אִין ה' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגְּפוּ לִפְנֵי אֲבִיכֶם. כִּי הָעַמְלֹקִי וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם לִפְנֵיכֶם וְנִפְלְאֶתָם בְּחֶרֶב כִּי עַל מִן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי ה' וְלֹא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם. וַיַּעֲפִלּוּ לַעֲלֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְאַרְוֹן בְּרִית ה' וּמֹשֶׁה לֹא מָשָׁה מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה (י"ה, מ"א – מ"ד)

והדברים מופלאים, וכי אחר כל התראותיו של משה, עדיין צריך לומר לנו 'וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה'? וכי ס"ד שילך איתם משה ויעבור את פי ה'?

והמתבאר בזה, דעיקר עונשם שירד העמלקי עליהם, אינו בשביל החטא שעברו על ההתראות, אלא משום ש'ארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה', הם עזבו את הרב'ה, עזבו את התורה,

אמר רב אשי הערמה קא אמרת שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממוזיד, וכ' רש"י שאני הערמה כו' לעולם עבר ואפה מותר, והערמה אינה ראי' לכאן, דשאני הערמה ממוזיד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממוזיד, דאילו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו, והוא עצמו משים אל לבו ושב וכו' אבל מערים סבור לעשות בהיתר, הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו כו' עכ"ל, ולמדנו מדברי רש"י אלו דברים עמוקים בתורת נפש האדם, דהא איירינן התם במערים ופרש"י שלא יערים לאחר שבישל לצורך יו"ט, לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותרם לשבת ע"ש, והרי כשחושב שבאמת צריכים לבא אורחים הרי מותר לו לבשל ואין כאן הערמה כלל, אלא מערים ואומר עוד אני צריך להזמין אורחים וידע בלבו שלא יבואו אורחים, אמנם ע"י שמערים ואומר לאחרים צריך אני להזמין אורחים ע"י סבור לעשות בהיתר, כי כך טבע האדם ע"י שאומר אחרים עושה אני בהיתר מרמה הוא את עצמו וסבור הוא עצמו שעושה בהיתר והלכך לא ישוב בתשובה כי הרי סבור לעשות בהיתר, לא רק את אחרים הוא מרמה אלא גם את עצמו, הוא עצמו כבר סבור שעושה הוא בהיתר ולא יתן לב לשוב.

ובגמ' קידושין שם ד"מ א' מחשבה שעושה פרי הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה שאין בה פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה כו', ובהגהות ה"ד ל"ז צ"ל מחשבה שעושה פירות כו' פ"י רש"י ונפרעין ממנו אף על המחשבה, ונראה דלאו אמונה של עבירה זו קאמר אלא אף על שחשב פעמים אחרות ולא עשה מגלגלין עליו עכשיו הכל בשעה אחת דאיגלאי מילתא בפועל לפי מדה"ד שזה שלא עשה אז מפני שלא הי' יכול להוציא מחשבתו למעשה, ודומיא דעבר ושנה דאמר' לקמן דמצרפין לו מחשבה שחשב ולא עשה כאילו עשה כו' עכ"ל, ומבואר דכל מה דאיגלאי מילתא שלא יחזור בו ובודאי יעשה אז מענישין נמי אמונה, ולפ"ז בתולה קלא אילן בבגדו ואומר לכולם תכלת הוא, הרי מערים הוא וסובר לעשות בהיתר ובודאי יעשה מעשה וילכש את הבגד, ושוב מענישים גם על המחשבה וכש"נ מד' רש"י ביצה שם.

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. (ט"ו, מ"א) בגמ' ב"מ דס"א א' אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית, יציאת מצרים גבי ציצית, יציאת מצרים במשקלות, אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור, אני הוא שעתידי ליפרע ממני שתולה מעותיו בנכרי ומלוה אותם לישראל בריבית, וממני שטומן משקלותיו במלח, וממני שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא, וכ' התוס' ואע"ג דעובר על מצות ציצית מ"מ איצטרך קרא לעבור עליו משעת תלייה ע"כ, וביאור דבריהם, דהא מעיקרי הדת להאמין באמונה שלימה שהבורא ית"ש יודע כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם, ועתידי ליפרע מהם על הנסתרות כמו על הנגלות, וזה שייך לכל מצות עשה ול"ת שאדם עובר עליו בחדרי חדרים בינו לבין עצמו שהקב"ה עתיד ליפרע ממנו, וכמו שאחז"ל בגמ' תענית ד"א א' ושמא יאמר אדם מי מעיד בי, אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו, ונשמתו של אדם ואיבריו מעידים בו וכו' ע"ש, וצריך לפרש ענין ההבחנה המיוחד שנוסף כאן.

וכ' מהרש"א שם"ש התוס' לעבור עליו בשעת תלי' ר"ל שיהי' לו עונש על המחשבה שחשב לעבור על מצות ציצית, וצ"ע דקי"ל בספ"ק דקידושין שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, והי' נ"ל שכאן אינו רק מחשבה, אלא קעביד גם מעשה צביעה של הקלא אילן על הבגד והוי מחשבה עם מעשה, וכע"ז מצינו בקידושין פ"א ב' אישה הפרם והי' יסלח לה, במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בניזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה והיתה שותה יין ומיטמאה למתים, ר"ע כי הוה מטי להאי קרא הוה בכי, אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה כו' עכ"ל, והרי אין בזה אלא מחשבה ואין הקב"ה מצרפה למעשה, ומבואר דעכ"פ היא עשתה מעשה עבירה לפי מחשבתה ונחשב כמעשה עבירה ליענש על המחשבה וי"ל.

והנראה בזה, בהקדם דברי הגמ' ביצה י"ז ב' דאיבעיא להו עבר ואפה מאי, ובעינן למיפשט ממה דתניא אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור,

סי רץ למצוה

למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם (ט"ו, מ)

שח רבינו מן שליט"א: הגרע"א צ"ל שאל את נכדו הגה"צ רבי לייבלה אייגר צ"ל, שהיה חסידו של הרבי מקאצק צ"ל, על דברי התוס' בשבת (ה, ב ד"ה בשלמא), שהביאו דברי הירושלמי, שלשית בן עזאי דמהלך כעומד, לא מצינו אדם שיתחייב על העברת ד' אמות ברשות הרבים לעולם, דיעשה כמי שהונחה על כל אמה ואמה, ויפטר. ותירצו, דמשכחת לה בקופץ. ומעתה, מדוע אסרו לכלל ישראל לתקוע בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת, גזירה שמא יעבירו ארבע אמות כדי לילך אצל מומחה שיתקע לו, וכן לגבי לולב, והרי קפיצת ארבע אמות (שהן למעלה משני מטרים) אינה שכיחה כלל, והאין גזרו חכמים משום חשש רחוק כזה. ענה רבי לייבלה: סבא! הלא המדובר כאן במצוה!

כששמע הגרע"א כי אלו הן השגותיו של נכדו, שלדבר מצוה שכיח שיקפצו ארבע אמות, לא הוכיחו עוד על הצטרפותו לחסידות. **והוסיף רבינו מן שליט"א:** שהגרע"א ביקש להוכיח בשאלתו, מה נורא עומק הדין, שהבינו חכמים שכדאי לעם ישראל כולו לדורותיו לוותר על מצות עשה דתקיעת שופר ולולב, ועל פעולותיהם הנשגבות לערוב השטן ולעצור רוחות וטללים רעים, הכל משום חשש שמא יהודי פשוט שאינו ידוע לתקוע ולטול לולב יחלל שבת בשוגג, ואף בחשש רחוק של קפיצת ד' אמות. וביקש לרמוז לו, שהעניינים הגבוהים והרמים ביותר, אסור שיגררו אף חשש **רחוק שברחוקים** של עבירה אף בשוגג על דין מן הדינים.

וממילא נמצאנו למדים, עומק נוסף בתשובתו של רבי לייבלה, שאף יהודי פשוט שבפשוטים, שלא זוכר הנענועים משנה העברה, שאינו יודע לנענע בלולב ומסוגל לשכוח איסורי שבת, להוט למצוה עד שירוך לקראתה בקפיצות של ארבע אמות, בינו זאת!

(שמוש חכמים)

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת שלח תשפ"ד

רגש פחיתות - שורש חטא המרגלים

חוראת שעה

**כינוס קבלת פנים
שנערך בלייקווד לגדולי
ישראל שבאו מא"י
להקמת קרן עולם התורה,
סיון תשפ"ד**

ברשות ראשי ישיבת בית מדרש גבוה,
ברשות כל הרבנים וראשי ישיבות הנמצאים
פה, ברשות כל הקהל הקדוש הזה.

**ידוע מהחפץ חיים, שהדרך להילחם נגד
כפירה היא רק על ידי מסירות נפש, והוספה
עצומה בכבוד התורה וכבוד שמים. על ידי
המסירות נפש מראים שאנו רוצים בדווקא
את מה שהשי"ת רוצה! זו הדרך להילחם
עם כפירה, וזו הדרך לנצח את הכפירה! מה
שציבור גדול כל כך נאספים ומכריזים שאנו
בעד ריבוננו של עולם, ואנחנו מתנגדים בתוקף
נגד כל אלו שרוצים להחריב את התורה! זה
כבוד התורה הגדול ביותר! וכבוד התורה הזה
יביא לנצחון נגדם בע"ה.**

המטרה של כל העניין היא כבוד התורה
ומסירות נפש, מסירות נפש בעניין הגשמיות
על ידי הסיוע הכספי, ולא רק הכסף עוזר,
אלא גם המסירות נפש שמונח בזה עוזר.

**הקב"ה יעזור, שכבוד התורה הנורא שאנו
רואים פה היום, ומסירות הנפש שניכרת פה
באמריקה, שהציבור מוסרים נפש לעזור,
זה עצמו יהיה סיבה לכך שנצא, ולבסוף
תתרבה התורה בארץ ישראל הרבה יותר!
הם רוצים להחליש ולמעט את התורה, ואנחנו
נראה שכמה שנוסיף יהיה טוב יותר. ועל ידי
הכבוד שמים שרואים פה, ונראה עוד, תבוא
הגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן.**

שחסר להם את הרגש כמה הם גדולים, כמה בן תורה
הוא מרומם וחשוב! כל אחד חושב שהוא 'פשוט' כמו
כולם. ומה מגיעים לחקות את החילונים, בלבוש, במוזיקה,
בריקוד, ועוד. חיים חיי נהנתנות, ועושים מעשים שכלל
אינם ראויים לבני תורה. כל זה מגיע מה'מוסר' של
המרגלים, שאנחנו פחותים ולא שייכים למדרגות גבוהות.

בספר לקט שיחות מוסר (ח"ג) יש שיחה, בה מסביר
הגאון רבי אייזיק שר צ"ל מה זה 'בן תורה', ומה היא
'ישיבה'. ואמנם הדברים רחוקים מאיתנו, אבל צריך לכל
הפחות לקבל מזה קצת. והוא מביא שם מה שכתב
הרמב"ם ב'מורה נבוכים' (ח"ג פ"א), על האבות ומשה
רבינו, שגם כאשר היו מתעסקים בהנהגת בני אדם
והשגת ממון וכדומה, לא היו עושים אותם המעשים
רק באבריהם, אך לבם ודעתם לא סרו מלפני השם. מפני
שתכלית כונתם במעשים אלו היתה להתקרב אל השם
יתברך קרבה גדולה. ואמר על כך ר' אייזיק צ"ל, שזו
היא המהות של בן תורה! אדם ששקוע כל הזמן בעבודת
ה', בשקיעות בלימוד, בדקדוק במצוות, ובמדות טובות.

עוד כתב שם בענין 'מהות הישיבה', על פי דברי הגמרא
במגילה (כ"ט), 'תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר, בוא וראה
כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו
שכינה עמהם כו', גלו בבבל שכינה עמהם כו'. בבבל
היכא, אמר אביי בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף
ויתיב בנהרדעא'. מתבאר מכך, שאותה שכינה שהיתה
בין הכרובים היא זו שהלכה עמהם לישיבות בבל, והיא זו
שנמצאת עד היום בישיבות! וכמו שבבית המקדש היתה
קדושה פרטית מיוחדת לכל כלי וקדושה כללית לכל
הבית, כך גם בישיבות, יש קדושה פרטית מיוחדת לכל
אחד מהלומדים כפי מדרגתו, ויש את 'קדושת הישיבה',
שהיא קדושה כללית שכוללת את קדושת כולם. וזו מהות
הישיבה, שיש בה ציבור שלם שמתעלה בתורה ועבודת
ה', ורוצה להתעלות עוד ועוד, והקדושה של כולם זו היא
קדושת הישיבה. ואמנם אנו ודאי רחוקים מאוד מכל זה,
אבל אם היה לכל אחד 'משהו', איזה הרגש או ידיעה מכל
זה, הכל היה נראה אחרת.

ולכן צריך כל אחד להתרחק מרוח הנחיתות, ולחשוב כיצד
הוא רוצה לגדול, לא להמשיך להתנהג בצורה בינונית כי
'זה מה שאני'... לא! זה לא נכון! היצר הרע מדבר מתוך
גרונו של מי שמדבר כן! אנחנו יכולים להתאמץ לגדול
ולתעלות, כפי הכוחות האמיתיים שיש לנו, והשי"ת
יתן בזכות זה סיעתא דשמיא לכולם, להצליח בלימוד
ובעבודת ה'. אמן.

מבואר בפרשה ענין חטא המרגלים, שהוציאו דיבת
הארץ רעה, ואמרו 'כי חזק הוא ממנו' (במדבר י"ג לא), ופרש"י
[על פי דברי הגמרא (סוטה לה. מנחות גג.)] 'כביכול כלפי
מעלה אמרו'. וקיבלו בני ישראל את דבריהם, ובכו בכיה
גדולה. וענין זה תמוה מאד לכאורה, הרי בני ישראל ראו את
כל הניסים שעשה להם הקדוש ברוך הוא ביציאת מצרים
וקריעת ים סוף, ואין הושפעו מדברי המרגלים, ולא האמינו
שהקב"ה יכול להמשיך לעשות להם ניסים ונפלאות.

וביאור הענין הוא על פי מה שביאר החפץ חיים (שמה"ל
ח"ב פ"ט), שדרך היצר הרע להתהפך בתחבולותיו, ולכך הוא
יושב על שני מפתחי הלב. דהיינו, שלפעמים הוא מטייל
גאווה בלב האדם, שיחשוב בנפשו שהוא מיראי ה' ואוהביו,
ולפעמים להיפך, כאשר הוא רואה אדם שרוצה להתחזק
באיזה ענין לכבוד ה' יתברך, הוא מפיל עליו עצבות,
וגורם לו שיחשוב שמצוה זו אינה לפי דרגתו, רק לאנשים
גדולים ביותר, ומזכיר לו כמה עוונות שעשה בימי קדם,
ומשכיח ממנו שכבר כמה פעמים הוא התחרט עליהם,
וכל מטרתו בזה להקטינו ולהשפילו בדעתו, שלא תהיה
לו שום תשוקה לקיום התורה והמצוות.

ועל פי זה ביאר החפץ חיים את טענת המרגלים, שמאחר
והעם שבארץ ישראל חזק מאד, אי אפשר לנצחם בלי
משה רבינו, שעשה את הניסים במצרים, והוא זה שראוי
לעשות את הניסים בכיבוש ארץ ישראל, וכיון שכבר
נתנבא אלדד ומידד ש'משה מת ויהושע מכניס', [כמו
שכתב רש"י בפרשת בהעלותך (במדבר י"א כח)], א"כ איך נוכל
לכבוש את ארץ ישראל, הרי אנחנו בעצמנו איננו ראויים לכך.

עוד טענו המרגלים, שכדי להיות בארץ ישראל צריכים
להיות בדרגה אחרת לגמרי, וכל קיום המצוות צריך להיות
בדרגה גבוהה ביותר, והם אינם ראויים לזה, מאחר ועשו
את העגל, וגם חטאו בבשר תאוה. נמצא ששורש החטא
של המרגלים היה בכך שאמרו שאינם יכולים להגיע לדרגה
הנדרשת, כי היו נחותים בעיני עצמם, ורגש נחיתות זה
גרם לכל החטא.

ועל פי זה יש לפרש גם את דברי הרמב"ן (שם י לה),
שביאר הפורענות הרמוזה בתיבות 'ויסעו מהר ה', וכתב
'שנסעו מהר סיני בשמחה, כתינוק הבורח מבית הספר,
אמרו, שמא ירבה ויתן לנו מצוות, וכו'. ושמא אלמלא
חטאם זה היה מכניסם לארץ מיד'. וגם בזה נראה לבאר
שלא היו חלילה מואסים במצוות, שהרי 'דור דיעה' היו,
וידעו כמה טוב יש במצוות. אלא שלא הרגישו את עצמם
ראויים לקבל כל כך הרבה מצוות, וחששו שלא יעמדו בהם.
וזו אחת הבעיות הגדולות שיש היום אצל בני התורה,

ביסוד דין תעשה ולא מן העשוי

ציצית, והגט יהיה מיוחד לשם גירוש אשה פלונית וכיוצא ב"ב, וע"י שמכוון בשעת עשיית הדבר לשם ייעודו נעשה הדבר מיוחד ועומד למטרתו וייעודו.

משום שאם נאמר שדין לשמה הוא שהעשיה צריכה להיות לשמה, א"כ לא שייך לפרש שיסוד דין תעשה ולא מן העשוי הוא כדי שהעשיה תהיה לשמה, כיון שאין צריך לחדש בזה דין מיוחד דתעשה ולא מן העשוי, ופשיטא שדין לשמה הוא דוקא בשעת העשיה ולא לאחריה, אבל אם נאמר שדין לשמה הוא לייחד את הדבר למטרתו וייעודו, א"כ היה אפשר לומר שהבעלים יכול לייחד את הציצית או הגט וכיוצא ב"ב גם לאחר עשייתם, ועל כן נתחדש בדין תעשה ולא מן העשוי שצריך עשיה בכשרות, משום שהכוונה ויחוד הדבר הם דוקא בשעת העשיה.

לרבינו גרשום והרמב"ם הפסול הוא מחמת חסרון בלשמה

ונראה שנחלקו הראשונים בדבר זה. שעל מה שאמרו במנחות (מ:) שאם הטיל ציצית טלית בעלת ג' כנפות ואח"כ עשאה בת ד' כנפות הרי היא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, פירש רבינו גרשום 'הטיל לבעלת ג' לא הוי ציצית דלאו בת חיובא היא הויא שעתא, דעל ארבע כנפות כסותך אמר רחמנא ולא על ג', וכי משלים לה ד' לאו כלום הוי, דהני תלת מיחוי כמי שלא נעשו לשום ציצית, ולא מצי למיחשבינהו השתא דתעשה אמר רחמנא בעידן חיובא ולא מן העשוי כבר שלא בזמן חיובא'.

ומבואר בדבריו שהחסרון בהטלת הציצית בכגד של ג' כנפות אינו מחמת עצם היותו פסול ממצות ציצית ולא הוכשר למצוה ע"י הטלת הציצית, אלא דוקא מחמת שהטלת הציצית אינה מכשירה את הבגד למצוה נמצא שאין כאן כוונה לשמה. ונראה מכך שרבינו גרשום סובר שדין תעשה ולא מן העשוי מחמת שדוקא בשעת העשיה בידים יש לייחד את הציצית לשמה, ולכן אם נעשית בפסול שהיא כמו שנעשית מעצמה אין הכוונה לשמה מועילה לייחד את הציצית לייעודה.

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לזכרתם (טו לח).

בגמ' במנחות (מ:) מבואר, שהכשר הציצית הוא דוקא ע"י עשיית האדם, וכדכתיב (דברים כב יב) 'גדילים תעשה לך', תעשה ולא מן העשוי, ועל כן צריך שבשעת עשייתה תהיה כשרה למצות ציצית, אבל אם בשעת עשיית הציצית היה בה פסול ואח"כ תיקנה והכשירה למצות ציצית הרי זה כמו שנעשית מעצמה ופסולה. וכיוצא בזה מצינו גם במצות סוכה שדרשו (סוכה יא:) מדכתיב (דברים טו יג) 'חג הסוכות תעשה לך', תעשה ולא מן העשוי, ולכן אם היתה פסולה בשעת עשייתה ואח"כ תיקנה והכשירה הרי היא כמו שנעשית מעצמה ופסולה [ועכ"פ באופן שלא תיקן בגוף הציצית והסכך עצמם אלא בבגד ובסוכה].

העשוי בפסול פסול מחמת חסרון בעשיה או מחמת חסרון בלשמה

והנה ביאור הדבר כפשוטו הוא שהתורה הקפידה בציצית ובסוכה שהכשרם הוא דוקא ע"י עשיית האדם ואם נעשו מאליהם הרי הם פסולים, ואם נעשו בפסול הרי הם כמו שנעשו מעצמם. אך יש לפרש בזה באופן אחר, שצריך קפידת התורה שהכשר הציצית והסוכה הוא ע"י עשיית האדם הוא משום שהתורה הצריכה בהם כוונה, דהיינו שעשיית הציצית תהיה לשם מצות ציצית, וכמו שדרשו חז"ל (סוכה ט) מהפסוק (דברים כב יב) 'גדילים תעשה לך' לך לשם חובך, וכן שעשיית הסוכה תהיה לשם צל כמבואר בגמ' בסוכה (יח:), ועל כן הצריכה התורה שלא יהיו נעשים מעצמם, כדי שיכוון בהם האדם בשעת עשייתו לשם מצוה ולשם צל.

ואמנם הדבר תלוי במה שיש לחקור במה שהצריכה התורה כוונה לשמה בכמה מצוות שבתורה, האם זהו דין בעשיית הדבר שצריך שהעשיה תהיה בכוונה לשמה, וכל שלא היה המעשה בכוונה לשמה המעשה פסול ואינו מועיל להכשר הציצית והגט וכיוצא, או שיסוד דין הכוונה הוא שצריך לייחד את הדבר לשם ייעודו ומטרתו. וכגון שהציצית תהיה מיוחדת לשם קיום מצות

וכיוצא בזה מוכח גם מדברי הרמב"ם (סוכה פ"ה ה"ט) לענין החוטט בגדיש, שבגמ' בסוכה (יב) מבואר שטעם הפסול בזה הוא משום תעשה ולא מן העשוי, והרמב"ם כתב שהסוכה פסולה שהרי לא עימר גדיש זה לצל, ומבואר בדבריו שהחסרון בעימור הגדיש שהוא זמן נתינת הסכך במקומו אינו משום שאין כאן עשיה, אלא דוקא משום שלא עשאו לשם צל, וכן מבואר בדברי הרמב"ם שם (ה"ב) לענין אם הדלה את האילן על גבי הסוכה וסיכך על גביו בסכך כשר ואח"כ קצץ את האילן, שאם הסכך הכשר אינו מרובה על הסכך המחובר צריך לנענע את הסכך כדי שתהיה הסוכה עשויה לשם צל, ומבואר בדבריו שהחסרון בסכך המחובר אינו משום שבשעת נתינתו על גבי הסוכה היה הסכך פסול מחמת היותו מחובר ואין כאן עשיה, אלא החסרון הוא משום שלא הונח ע"ג הסוכה לשם צל, ונראה מכך שהרמב"ם סובר שהתורה הצריכה עשיה בידים ובכשרות משום שבשעת העשיה צריך לייחד את הסוכה לשם צל.

להתוס' הפסול הוא מחמת חסרון בעשיה

אולם מדברי התוס' במנחות מוכח להיפך, שלגבי מה שהובאה שם (מב:) מימרא דרב שאם עשה את הציצית מן החוטם התלויים בקצות הבגד הרי היא פסולה, כתבו התוס' (ד"ה הקוצים) שאין זה משום תעשה ולא מן העשוי, כיון שרב עצמו סובר (סוכה יא:) פסיקתן זו היא עשייתן, כלומר שאם תלה בבגד חוט כפול ואח"כ ע"י שחתכו נעשה לדי' חוטם הרי זה נחשב כעשיה בכשרות, אלא טעם הפסול בזה הוא משום שצריך לתלות את החוטם בבגד לשם מצות ציצית. וכיוצא בזה כתבו התוס' שם בדף מ: (ד"ה שמא), עיי"ש.

ומבואר בדברי התוס' שיתכן שלא יהיה פסול של תעשה ולא מן העשוי ומ"מ יהיה פסול מצד דין עשיה לשמה, ומוכח מכך שדין תעשה ולא מן העשוי אינו מחמת שהכוונה לשמה צריכה להיות בשעת עשיה בידים, אלא על כרחך שהקפידה התורה על עצם הדבר שתהיה עשיה בידים ובכשרות ולא יהיו הציצית והסוכה נעשים מעצמם.

משנת הישיבה

'מושב לצים' היינו 'בטלנים'

עשה של לימוד תורה, שהיא מצות עשה גמורה, כמו שמפורש ברמב"ם ובכל מוני המצוות. ואין קץ לשכר מצוות עשה זו, שהיא שקולה כנגד כל המצוות וכו', ולהיפך, עונש ביטולה שקול כנגד כל העונות, כמו שאמרו חז"ל. ויתר הקדוש ברוך הוא על עוון עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על עוון ביטול תורה. ושאר זמנים לפעמים יוצא האדם נקי מזה העוון מדין של מעלה, עבור שעסק בפרנסתו, עיין שם עוד שהאר"ך בזה.

וכתב עוד (בבא מ"ט ח"ט שם), שכמו שמי שאינו מקיים מצוות עשה כשצריך לקיימה, כגון שאינו מניח תפילין או אינו אוכל מצה, נקרא 'עובר על העשה', הוא הדין בלימוד תורה, שהרי 'בכל רגע ורגע הוא זמנה'! ואדם שאינו לומד רגע אחד אינו נפטר במה שלומד ברגע שלאחריו, כיון שכל רגע הוא מצוה לעצמו! והומן היחיד שמותר לדבר דברים בטלים הוא בבית המרחץ, כשאין יכולים ללמוד.

רבי חיים מוואלאז'ין סיפר (בספר תולדות אדם) על אחיו הצעיר רבי זלמלה, שנסתפק אם מותר לדבר דברים בטלים במקומות שאסור ללמוד בהם, שמאחר ונאמר 'ודברת בם', ואמרינן ביומא 'ולא בדברים בטלים', א"כ יתכן שגם במקומות המטונפים אסור לדבר דברים בטלים. ופסק, שמותר לדבר דברים בטלים במקומות המטונפים, ועל כן היה נוהג בשותו במרחץ לספר סיפורים יפים ונפלאים, ומיד כשיצא לחוץ נעשה 'כאלם לא יפתח פיו'.

כתוב במשנה באבות (פ"ג מ"ב): רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים, שנאמר 'ובמושב לצים לא ישב', אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה ביניהם.

ומבאר רבינו יונה שם, ששני עניינים שונים נקראים בשם 'ליצנות'. האחד, המדבר לשון הרע, מתוך שמתנאה בליבו על הכל, ועליו נאמר (משלי כא כד) 'זד יהיר לץ שמו'. והשני, הוא זה שנאמר עליו 'ובמושב לצים לא ישב', שאין הכוונה למי שעושה חטא בפועל, שאם כן היה צריך לומר 'מושב חטאים', ועוד, שהוא נכלל ב'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים', אלא הכוונה למי שעושה להיפך מן המבואר בהמשך הפסוקים 'כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה'. דהיינו, ש'מושב לצים' נאמר על אלו הקובעים עצמם לדבר בדברי הבאי, ובטלים מדברי תורה, ונמצא שהם פורקים מעליהם עול תורה, מאחר שאף בשעה שאין להם עסק מלאכה, ואינם צריכים לדבר בענייניהם, הם קובעים מושב לדברים בטלים.

מבואר מדבריו, שאלו המדברים דברים בטלים במקום ללמוד תורה עושים בכך עוולה גדולה, וזה נקרא 'פריקת עול התורה'.

וראה עוד בחפץ חיים, שכתב על כך דברים חריפים, ב'פתיחה' לספרו (עשין אות יב), שם הוא מונה את כל הלאוין והעשין שרגיל לעבור מי שמדבר לשון הרע, וכתב שם, זה לשונו: ועל כולם, עובר בזה הזמן [של סיפור לשון הרע ורכילות] על מצות

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת שלח תשפ"ד

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

מודעה שנכתבה על שחרור החטופים תוך כדי חילול שבת

שאלה. בשב"ק פרשת במדבר שוחררו ארבע שבויים בעיצומה של שבת קודש, בערים מעורבות היו שכנים ש'ריחמו' על שכניהם החרדים, שאינם יודעים מהבשורה הטובה, ולכן לקחו דף וכתבו על גביו את הבשורה הטובה. בהרבה בניינים שהדבר אירע נסתפקו, האם מותר לשמוח על הבשורה הטובה שנודעה תוך כדי חילול שבת, והאם מותר ליידע אחרים לקרוא את המודעה, שהשבת התחללה רח"ל בכתובתה?

תשובה. יש להצטער על החילול שבת שנוצר כתוצאה מכך, ויש לדעת שרק שמירת שבת תאזר את שחרור החטופים הבאים.

מקורות ונימוקים

בחשוקי חמד עמ"ס ברכות (דף נט ע"ב) נשאלנו, באדם שבא לבית חולים בשבת להוודע האם אשתו כבר ילדה, ומאחר והשערים של מחלקת יולדות היו נעולים, ניגש לשוער שבמודיעין ונודע לו דרכו שאשתו ילדה בשבת, והיה זה על סמך הודעה שנכתבה בשבת באיסור. האם יכרך ברכת הטוב והמטיב, או שמא מאחר והבשורה הטובה נודעה לו מתוך חילול שבת לא יכרך? והשבת, מסתבר שאין להימנע מלברך מחמת איסור הנאה מ'מעשה שבת', מאחר והברכה היא על הלידה של הבן שאין בה איסור, והכתיבה היא רק מעין גרס. אולם מסתבר שמכוער הדבר לברך ולשבח להשי"ת על בשורה טובה שנודעה לו מתוך חילול שבת. וזכר לדבר מה שכתבו הפוסקים שאין לברך על אתרוג מורכב מחמת שמאס בגלל העבירה שנעשת בו (כמבואר בפמ"ג (א"א סימן תרמח ס"ק כג)). וכעין זה נשאלנו מבעל תשובה, שלא ידע עדיין לברך ברכת המזון בעל פה, והנרות שבת כבו, ונצטער על שלא יכול לברך ברכת המזון, ובא חבירו (שלא שומר עדיין תורה ומצוות), והדליק חשמל עבורו. האם מותר לברך ברכת המזון מתוך סידור לאור חשמל זה, ושאלנו כמה גדולי ישראל ודעתם הייתה שלא לברך, מחמת חילול ה' שבקריאה לאור חשמל זה, שכאילו מראה כזה שאין ליבו כואב על חילול השבת. ושמעתי ממו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שבמוצאי שבת יכול לברך הטוב והמטיב, ואע"פ שאת הבשורה הטובה שמע לראשונה ע"י חילול שבת, משום שדומה הדבר למי ששמע בשורה טובה בחיותו שוהה במקום מטונן שאינו יכול לברך שם, שמכרך בצאתו משם, כך בעניינו יכרך בצאת השבת, שאו לא נהנה ממעשה שבת.

ומעשה באדם שאשתו נכנסה לבית חולים בשבת וילדה בת, והנה הבעל הנמצא בעיר אחרת הוריד לגבאי שמבקש לעשות לה 'מי שבירך', ולקראו שם לבתו שנולדה כרגע. שאלו את הגבאי מהיכן הוא יודע על לידת הבת, הרי אשתו נסעה ללדת בעיר אחרת רחוקה. והשיב הגבאי שטלפנו אליו בשבת להודיעו את הבשורה הטובה (והוא הרים לשיחה, כי חשב שמדובר בפיקוח נפש). ונראה שאסור היה לעשות לה 'מי שבירך' ולברך את הבת, מאחר והדבר נודע מתוך חילול שבת.

גם בענינו לא שייך לשמוח על שחרור חטופים, כשהבשורה נודעה לו תוך כדי חילול שבת, ויעויין מה שכתבנו בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון קיץ עמוד פ) האם מותר להתעניין בחדשות שמגיעות תוך כדי חילול שבת, וכתבנו שם שאפילו החדשות ששומעים על ידי נכרי, יש בהן חילול השם, שמראה בעצמו שאין כואב לו חילול שבת.

אנו אין איסור שמחה בזה כשאנו עושה מעשה כגון ברכה וכדו', אבל בכל זאת צריך לכאוב על כך שיש עדיין יהודים שאינם שומרים שבת, ויש לו לבקש מהקב"ה שיכניס רוח טהרה לאחינו מבני ישראל שעדיין אינם שומרים שבת. ומה שהם מחשיבים אותו למסכנים שלא יודעים מהבשורה הטובה, אדרבה יש להצטער עליהם יותר, כי אילו היו שומרים שבת, מזמן היו גם שאר החטופים משתחררים, ומה שעדיין לא זכינו לשחרורם, אין זה בגלל מודיעין לקוי, או בגלל חוסר מבצע כזה או אחר, מי שרוצה 'שחרור חטופים עכשיו', יש לו רק עצה אחת, 'שמירת שבת עכשיו', שום עצה אחרת אין בה.

וכידוע שבאותה שבת ששוחררו החטופים, היו רבים שקיבלו על עצמם לשמור שבת לזכות החטופים, ואכן ראוי את ישותה ה' בחילוצם של הארבעה לחיים ולשלום. ולצערנו כל מודעה כזו שנכתבה תוך כדי חילול שבת, רק מאחרת את שחרור החטופים שעדיין נותרו שם.

ה'גוי' של שבת התברר כיהודי

שאלה. אנו גרים בשיכון סקווירא בארה"ב, ואצלנו בקהילה היה גוי של שבת שעבד אצלנו למעלה מחמש עשרה שנה, וכל מי שהיה נצרך לגוי של שבת לאחר שקיבל היתר מרב, היה פונה אליו והוא היה עושה לו את המלאכה הנצרכת. והנה לפני כמה שבועות, אחד מהתושבים

שוחח עמו, והוא סיפר על סבו ששם משפחתו היה 'רדיצק' והוא ברח מאוקראינה בעקבות איזו פרשייה. כשהדבר נודע שכך היה שם משפחתו של הסבא, התפלאו כי זה נשמע כשם משפחה של יהודי, ואכן לאחר שחקרו ודרשו נדהמו לגלות שסבו הנ"ל שהיה אביה של אמו, אכן היה יהודי וכך גם סבתו, וא"כ לפי ההלכה הוא יהודי גמור לכל דבר, שלצערנו גדל כל השנים כגוי. כמובן שמיד ביטלו את העסקתו כ'גוי של שבת', למרות שלא הצליחו להבדיר ולהסביר לו שהוא יהודי ולא גוי.

ונסתפקו רבני הקהילה כאן, האם כל אלו שבמשך השנים השתמשו באותו 'גוי' של שבת צריכים כפרה על כך, שהרי נמצא שהכשילו יהודי בעשיית מלאכה בשבת, או דלמא אינם צריכים כפרה כי היו אנוסים, שהיו בטוחים שהוא גוי ממש. והוחלט לשגר השאלה לארה"ק, קמיה מרן רבינו שליט"א, שיורינו דעת תורה בנידון זה.

תשובה. כיון שהחוק כגוי, וגם רוב האנשים בארה"ב הם גויים, הרי הם אנוסים גמורים ואינם צריכים כפרה. אבל בכל אופן טוב יעשו אם יקריבו אותו ויעשו הכל כדי שישמור שבת מנאן ואילך. וכל זה למי שקרא לו בחיתר, אבל מי שעבר על איסור אמירה לעכו"ם, צריך לחזור בתשובה על איסור אמירה ליהודי.

מקורות ונימוקים

כתב בערך השולחן (או"ח סימן תרב ס"ז): ואין לתמוה על מה צריך השוגג לעשות תשובה, דוודאי כן הוא שהרי בירקא בקרבנות טאטות ואשמות שהם על השוגג כתיב כמה פעמים 'וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו', אלמא שקרי חטא וצריך סליחה וכפרה, ובסוף שלח כתיב 'וכפר הכהן על הנפש השוגגת כחטאת בשוגג לפני ד' לכפר עליו ונסלח לו', והטעם דגם שוגג בא מהעדיר והירות, לאפוקי אונס דאין צריך תשובה, כמ"ש הרמב"ם בפ"י המושגה סוף יומא, אבל שוגג אינו דומה לאונס, עכ"ל. וביאור הדברים הוא פשוט, אדם שיש לו בכיסו מאה אלף דולר, והוא הולך כל היום ומפחד שלא יאבד ולא יגנב, ובקושי מצליח להרדם בלילה מרוב לחץ, אף פעם לא יקרה ששגג ושכח שיש לו את הכסף, כי דבר שאדם רוצה מאד חזק ושמוח עמו ומפחד לאבדו, הרי זה במחשבתו תמיד ולעולם לא ישכח, ורק דברים שאינם חשובים כל כך עלולים לשכוח, ולכן השוגג אמנם בשעת מעשה אינו אשם כי שכח, אבל בכל זאת יש עליו תביעה למה זה לא היה חשוב לך כל כך כמו הדברים החשובים בעיניך שאתה לעולם לא תשכח.

וזו ההבדל בין שוגג לאונס, שוגג נקרא דבר שאם היה זה חשוב בעיניו לא היה שוכח, ורק מחמת העדר חשיבות שכחו, אבל אונס נקרא דבר שגם אם זה חשוב בעיניו לא היה לו דרך לדעת זאת.

ומעשה יש לברר מקרה זה אם נקרא אונס או שוגג, ולכאורה זה אונס גמור, שהרי אדם זה הוחזק לגוי, ומבואר בקידושין (דף פ ע"א) סוקלין על החזקות, דהיינו שאם אחד הוחזק שהוא בן של פלוני, הרי הוא אביו, ואם יכה אותו הרי זה נחשב שהיכה את אביו ויסקלוהו. הרי שחזקה הוא דבר ברור בעינינו. וכיון שהוא היה מוחזק לגוי, ופרט שגם מגיע ממקום שרובם עכו"ם ומצטרף רוב לחזקה, ואם כן לא היה להם לחשוב שהוא יהודי, וממילא זה אונס גמור, וכתב הרמב"ם (פיהמ"ש ביומא פ"ח מ"ט, וכן בפ"ה מהל' שגגות ה"ו, ובמורה נבוכים ח"ג פרק מא) שאונס גמור אין צריך כפרה.

אלא שהקשו האחרונים על דברי הרמב"ם מדברי התורה כהנים (פ' אחרי מות, ובילקוט שמעוני רמז תקעו). שם נאמר: 'והתוודע עליו [על השעיר המשתלח], זה יודו דברים... אין לי אלא ודאיהן, אנוסיהן ספיקותם מונין', ומשמע שגם עבירה באונס נחשבת לעבירה וצריכה כפרה, ורק קרבן לא צריך להביא על אונס.

והביא מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (הערות על יומא דף פו ע"א), שיש שרצו לתרץ שאמנם כפרה לא צריך, אבל ביום הכיפורים בעיני 'לפני ה' תטהרו', ואע"פ שלא עבר אלא באונס מ"מ אינו טהור לגמרי, אך כתב שם שברמב"ם לא משמע כן. ולכן תירץ מו"ח זצ"ל שבאונס רגיל לא צריך כלל כפרה, וכל דברי הת"כ אמורים בג' עבירות חמורות דדינן שיהרג ואל יעבור, ובהם אם עבר ולא נהרג דאינם נענשים כיון שהם אנוסים, אבל מ"מ צריכים כפרה כיון שעברו על הדין, יעו"ש.

ולפי זה כשהיה אונס גמור, לכאורה אינו צריך כפרה. ויעויין גם בפנים מאירות (ח"ב סימן מא, וח"ג סימן ט), באחד שאכל עוף ואח"כ מצא בו אחד מ"ח טריפות שאין צריך לברוק, אין צריך כפרה על מה שאכל דהוי אונס (הו"ד בפת"ש יו"ד סימן כט סק"א).

אולם בכל אופן טוב יעשו אם יקריבו את אותו 'גוי' של שבת שהתגלה כיהודי, וישכנעו אותו אפילו בתשלום לשמור שבת, כדי לכפר על כל החילולי שבת שעשה בגרמתם, ובהם בוודאי גם אם אונס צריך כפרה, הרי זה כפרתם.

והם כלב את העם אל מעשה ויאמר עלה נעלה אותה כי יכול נוכל לה (במדבר יג, ל). ופירש"י, השתק את כולם. אל משה, לשמוע מה שידבר במשה, צווח ואמר, וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם, השומע היה סבור שבא לספר בגנותו, ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים שתקו כולם לשמוע גנותו. אמר, והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו, עכ"ד. וצ"ב מה התועלת שביקש כלב להפיק בהשתקו את העם לרגע קט, הלא תיכף ומיד כשיבינו את כונתו יתלוננו שוב. ונראה לבאר דבאמת היתה תועלת גם באותו רגע של הפסקה, משל למה הדבר דומה, לאדם הנופל ממקום גבוה מאד ארצה שיכול למות בלי ספק, אך אם יעצר מתנופת הנפילה אפילו לרגע קט, וכגון שיתפס בזיו וכיו"ב, הרי שתחלש עוצמת הנפילה, ויש סיכוי שיישאיר בחיים. וכך בענינו, כלב ציין את רתיחתם של בני ישראל שלא תהיה בוערת כאש, בהעבירו את ההתלהבות מכלי ראשון לכלי שני, כדי שתהיה ההתלהבות קלושה יותר, וחרון אף ה' לא יהיה חמור כ"כ.

[ושמעתי שמרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הוכיח מדברי רש"י כאן, שכמו בהצלת הגוף הגשמי מחללים שבת גם לחיי שעה, כך גם כאשר להצלת חיים רוחניים מחטא צריך לעשות הכל גם אם הדבר יועיל להציל רק לחיי שעה, וכגון כלב שהתחכם והיסה את העם לזמן קצר עד שהבינו כונתו. והורה עפ"י לגבי בחור שהתקלקל אך אינו מקלקל אחרים עדיין, שיש להתאמץ ולהחזיקו בישיבה אפי' רק עוד כמה ימים, כדי להצילו מחטאים גם באותו זמן קצר].

והיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (שם טו, לב). הנה בדעת זקנים לבעה"ת כאן הביאו מחז"ל, למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית, שכשראה משה מעשה המקושש אמר לפני ה', בימי החול לובשין ישראל תפילין וזוכרין המצוות, ביום השבת כמה זיכרו. אמר הקב"ה הרני קובע ומצווה להם מצוה אחת שעל ידה יהיו נזכרין מן המצוות כמו במצוות תפילין, ותהיה נוהגת בשבת, וזו היא מצוות ציצית (וכן הביא באוה"ח לקמן טו, לו מילקוט שמעוני פ' שלח, רמז תשנ).

ויל"ע שהרי דעת המדרכי בשם ר"י (הו"ד בב"י או"ח סימן יג, וז"פ הרמ"א שם ס"ג) שההולך בשבת עם בגד ד' כנפות בלא ציצית לא עבר על עשה, שהרי לא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית, רק יש מצוה להטיל בו ציצית, וכיון שאין יכול להטיל בו ציצית בשבת, אין עובר בעשה. ומבואר שלדעת ר"י מצוות ציצית מה"ת נוהגת רק בימות החול, ובשבת אין איסור מן התורה ללכת בלא ד' כנפות, וזה פלא שהרי בחז"ל מבואר שעיקר מצוות ציצית ניתנה בשביל השבת, שזיכרו מצוות התורה, וכלשון הדעת זקנים 'ותהיה נוהגת בשבת', וצ"ע.

אחורה נא חידה

איך יתכן שמעשה מסוים יהיה מותר בשבת דווקא לאדם בריא, ולחולה יהיה אסור?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באירובות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שאדם יעשה 'הפרשת חלה' מעוף?

תשובה. בירושלמי בדמאי (פ"א ה"ג) מבואר שרבי יוחנן כשאכל בשר וביצים היה מעשר, שאלו תלמידיו הרי למדתנו רבינו 'עשר תעשר כל תבואת זרעך', ובשר וביצים אינן תבואה ופטורים מן המעשר. והשיב להם שחושש למשקין שנתבשלו בתוכן, כגון שנתבשלו הבשר והביצים ביין או בשמן, ואם הם מדמאי היה מחמיר על עצמו, לתקן אפילו הבשר שנתבשלו בהם. והנה בחז"ל בדמאי (סימן ד ס"ק טו) כתב דמשמע שעושר מניה וביה, וחיל מעשר בדבר שאין ממנו ניכר, כלומר שאפילו שאין לו פירות יש לו לעשר חלק מהתערובת. והוסיף עוד החז"ל (וי"ד סימן קצו סק"ה) שאין להפריש מהעוף על העיסה, אולם בחלה דין שאין לה שיעור, לכאורה מפרש גם מן הטעם על העיסה. וזה פתרון החידה: כאשר בישל קניידלך העשויות מקמח מצה, ששכח להפריש מהם חלה, ובישלם עם בשר, או שלקח חתיכה מעיסה העשויה לחלות, והכניסה לתוך החמין, לדעת החז"ל יכול בזמן הזה להפריש חלה מהעוף, על העיסה [ועיון בפמ"ג (י"ד שפתי דעת סימן צב סק"י) שחולק על החז"ל, וס"ל שלא מבעיא שאי אפשר להפריש מן העוף על העיסה, אלא אף מן העוף על העוף, אי אפשר להפריש. ולדבריו כוונת הירושלמי שר"י עושר מהפירות על הבשר והביצים, ולא שעושר את הבשר עצמו].

רופא הדורש עבור הטיפול חמש מאות שקל, האם יכתוב אלף שאלה. מעשה ברופא שהזעק בשבת אל ביתו של חולה שיש בו סכנה, הרופא דרש שלפני התחלת הטיפול ישלמו לו חמש מאות שקלים, ואם לא אינו מתחיל בטיפול, כשראו בני הבית את מצב החולה, ואת הרופא האטום שאינו מוכן לקבל משכונ, ועומד על דעתו לקבל את הסכום במלואו, הסתפקו האם למרות מצוקתם, הם חייבים לרשום על הצ'ק אלף ש"ח, ולהפסיד חמש מאות ש"ח, כדי לכתוב מילה אחת פחות [מדובר שהרופא לא הסכים לקבל צ'ק פתוח], או שאין מחויבים בכך?

תשובה. כתב הרמ"א (יו"ד סימן קנו ס"א) שאם אונסים אותו לעבור על איסור, צריך ליתן כל ממנו כדי שלא לעבור על לא תעשה. והיינו כי כל זמן שיכול להציל עצמו על ידי כסף, אין הוא נקרא אנוס. ולכאורה גם בענינו יצטרך להוציא כל ממנו, כדי שלא לעבור על איסור.

ונראה שיש לחלק בין כשנכרים אונסים אותו, לבין חולה שיש בו סכנה. שבאנוס מה שמותר לו לחלל שבת הוא משום שמכריחים אותו לכך, ולכן כשיכול להנצל מכך על ידי ממון, חייב לאבד כל ממנו, ואם אינו נותן ממנו, הרי זה נחשב לעושה ברצון. מה שאין כן בחולה, מה שהותר לחלל שבת, הוא ממצות הצלה, שדוחה את כל התורה כולה, שנאמר 'וחי בהם', בזה יתכן שאינו חייב להפסיד ממנו כדי להנצל מהאיסור הכרוך בהצלה.

ויעין ברמ"א (יו"ד סימן שעד ס"ג) שכתב כהן המוצא מת מצוה, ויכול לשכור ישראלים שיכבדוהו, אינו חייב לשכור משלו, אלא מיטמא אם ירצה. ולכאורה מבואר מזה שבאופן שהתירה לו התורה לעבור על איסור, אינו מחויב להוציא ממון כדי להמנע מכך.

ובשו"ת זית רענן (אורח חיים ח"א הלכה ב סימן ב) כתב שעל החולה עצמו מוטל לעשות כל מצדקאי דמצוי למיעבד וליתן כל אשר לו ולא יעבור, דכל שאפשר לפדות עצמו מידי סכנת נפשות, לא נכנס כלל בסוג אונסא לפוטרו מטעמא דאונסא רחמנא פטריה.

ובחסד החילוק למה כהן פטור להוציא הוצאות כדי שלא יעבור על איסור טומאה, וחולה חייב, כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ז) דכיון שמת מצוה התורה התירה אותו להטמא אין כאן שום עבירה, ואין צריך כלל לחפש עצות ולהפסיד ממון כדי להמנע מזה כיון שאין זו עבירה אלא מצוה, ומיהו החולה עצמו, כיון שמעיקר הדין גם ממנו משועבד לרפואתו, ולכן מיד הוא מתחייב להוציא ממון ולא לחלל שבת כדי לחסוך מממנו, משא"כ באחרים שחייבם רק מחמת מצוה, עכ"ל. ולפי זה גם מיושב מדוע באונס חייב להוציא כל ממנו, כדי שלא יעבור על איסור, ולא דמי לכהן המוטל לפניו מת מצוה, כיון שאין זו עבירה אלא מצוה.

והנה בדעת המשנה ברורה יש לעיין בזה, שעל מה שכתב השו"ע (סימן תסו ס"א) שלא ילעוס אדם חטים בפסח ויתן על גבי מכתו, מפני שהן מחמיצות על ידי הרוק. כתב המשנה"ב (סק"ב) וכל זה אם מכתו אין בה סכנה, אבל כשיש בה סכנה מותר, אם רק אפשר שרפואה זו תועיל לו, ואין בקל לעשות בדרך היתר. מבואר מדבריו שכל שאי אפשר לעשות בקל, מותר להשים על מכתו אף שהחטים מחמיצות. ולכאורה הוא הדין לגבי שאר עבירות שמותר לחולה לעבור אם אי אפשר בקל להמנע בכך.

מאידך כתב בבאיור הלכה (סימן רעז ד"ה מותר) שלחולה שיש בו סכנה, אם צריך לעשות מעשה כגון לכבות את הנר, ואפשר לעשותו באופן היתר, כגון שיכול להוציאו, מלבד מה שיש בזה איסור, יש בזה גם חיוב חטאת, לשיטת הרמב"ם ששללאה שאינה צריכה לגופה חייב, יעו"ש. הרי דמי שעובר על דין הקל הקל תחילה חייב חטאת.

ובימי חורפי שאלתי שאלה זו את מו"ר מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל 'חזון יחזקאל', והשיב לי שדברי הביאור הלכה לא נאמרו אלא באופן של סילוק המזיק, בכה"ג אם יכול לסלקו בקל, ומסלקו באופן החמור חייב חטאת, הגע עצמך כאשר השמש קופחת על ראשו של חולה, ובמקום לסגור את היליון מביא בנאי לסתום את החלון, האם יפטר? כך גם המכבה נר כשאפשר להוציאו חייב חטאת, אבל כאשר עושה מעשה בעצם הריפוי לרפא את החולה, בזה לא דיבר המשנה"ב, כך גם בתשלום שהוא עצם הריפוי, וכך נוהג כל העולם בימות החול.

לאור זאת בענינו אם הרופא עומד על דעתו לקבל צ'ק שרשום עליו חמש מאות שקל, צריכים לכתוב אלף, כיון שכספי החולה משועבדים לרפואתו, ואף אם הם כותבים ביד שמאל, שגם באיסור דרבנן, צריכים להוציא כל ממנו, כדי להמנע מאיסור דרבנן. [ויעין עוד בתורת היולדת פרק כג הערה ג בענין כתיבת צ'קים בשבת].

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 052-376-0582, או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלהן

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

לַשְׁבֶּת עֲנֵג

שנה א שלח תשפ"ד

בני ישראל רצו לחזור למצרים ולצאת מחדש

"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נָתַנָּה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיִם" (יד, ד)

הקשה הגר"ד פוברסקי: והדברים תמוהים, האם שכחו מצבם במצרים, כמה התעללו בהם המצרים, ועינום עד שכשל כח הסבל, ומה טובה יותר תהיה להם כשישובו למצרים מהרעות שסבורים שיהיה להם לפי דברי המרגלים.

ונראה הביאור בזה, שהם חפצו כעת לחזור למצרים, וידעו שלא יישארו שם כי הרי הבטיח הקב"ה להעלותם משם, אלא חפצו להתחיל מחדש את כל השתלשלות היציאה שתהיה בדרך שאינה ניסית כל כך, וייקל עליהם לעמוד בה. (ספרי מרנ)

גם עצים ואבנים אין לבזות

"שֶׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" (יג, ב)

שאלו להגר"ח קניבסקי: כתב רש"י: "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר".

יל"ע דהכא משמע, דהלשון הרע על משה רבנו פחות חמור מהלשון הרע על ארץ ישראל, והוא תמוה, דלכאורה לשון הרע על אדם הוא חמור מלשון הרע על עצים ואבנים. וכן מצינו בערכין (טו). דאיתא, בא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה, ומבואר דלשון הרע על אדם חמיר טפי. וא"כ היאך המרגלים היו יכולים ללמוד ממרים את חומרת מעשיהם. תשובה: "אדברה דיברה במשה שידעה שלא יקפיד עליה".

והוסיפו להקשות, בהנ"ל איזה איסור לשון הרע יש על עצים ואבנים. תשובה: "אסור לבזות שום דבר (בלי צורך מיוחד), (ו)בתנחומא איתא שאסור לומר אפילו על גוי שלא יתרגל לזה".

"וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֲצִים כַּיּוֹם הַשֶּׁבִּית" (טו, לב)
שאלו להגר"ח קניבסקי: איך יתכן שהיה במדבר עץ שתלש המקושש ממנו, הרי עפר מדבר כלל לא מצמיח (כדאיתא בחולין פח: ובתוד"ה אלא).
תשובה: "סביב לבארה של מרים צמחו צמחים כדאיתא בברייתא". (דעת נוטה)

הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נּוּן יְהוֹשֻׁעַ" (יג, טז)

בגמ' סוטה (לד:) מבואר שכוונת הפסוק שמשה התפלל על יהושע י-ה ייושיעך מעצת מרגלים, וכ"ה ברש"י כאן.

והנה המהרש"א (בברכות בח"א י:) כתב, דכיון דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים א"כ לכא' אין שייך תפילה על חבירו שיחזור בתשובה, כיון שהכל תלוי באדם עצמו, ומה שמתפללים השיבנו אבינו לתורתך זהו משום שכולל גם עצמו, אבל תפילה רק על חברו לכא' לא מהני. ולכא' דברי המהרש"א נסתרים מהמבואר כאן שמשה התפלל על יהושע שינצל מעצת מרגלים. (פנינים מבי מדרשא - ועין שם עמ' צו והלאה מה שכתב לפרש בזה)

"אשכול" ו"נחל אשכול" האם שני מקומות הם

"וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשְׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זָמֹרָה וְאֲשְׁכּוֹל עֲנָבִים" (יג, כג)

הגר"א העיר, שהרי מקודם כבר נקרא אשכול ע"ש. ונראה, דהנה יל"ע אי שם המקום הוא "נחל אשכול", או דילמא י"ל דשם המקום אינו אלא "אשכול", והם הגיעו נחל של המקום שנקרא אשכול. ודבר זה מבואר מהכתוב, דכתיב "על כן קרא שמו נחל אשכול", והרי להדיא דשם המקום הוא "נחל אשכול", דאל"כ לא הול"ל אלא על כן קרא שמו "אשכול", ופשוט.

ועי' בתרגום יונתן, שאף מדבריו יראה שנחל הוא מגוף שם המקום. ולפי"ז יתכן לישב, דמקודם אמנם היה שם המקום רק "אשכול", והם באו נחל של המקום שנקרא אשכול, אבל אח"כ נקרא המקום "נחל אשכול" שהוסיפו נחל לשם המקום, והוא על אודות האשכול אשר כרתו בני ישראל, ושנמשך היין כנחל כמבואר בחז"ל. וכן עין בילקוט שג"כ יראה דעתה הסבו השם נחל אשכול ע"ש. (משאת המלך)

אֲשֶׁר בַּשְּׁעָרִיד-

מרן המשגיח הגר"ד סגל שליט"א

הנה נמצאים אנו בימים לא פשוטים ואין איש יודע מה ילד יום. ובמהלך שיחתו השבוע של מרן המשגיח הגאון הצדיק ר"ד סגל שליט"א התבטא על המצב שאנו ב"ימי הרת עולם". והאריך בדבריו איך צריך לייקר ולהעריך כל רגע וכל פעולה שאדם עושה. והביא כמה מעשים שראה אצל רבותיו. (השתדלנו להיצמד ככל האפשר ללשון המשגיח שליט"א)

מעשה ממרן החפץ חיים זי"ע:

"שמעתי מיהודי שכבר נפטר, אך הוא אמר לי שהוא בעצמו ראה את זה (כמדומה). הח"ח ישב על שולחנו, ופתאום שמעו אותו אומר "רשע גם את זה אתה לא רוצה לתת לי". וניגש לארון ספרים הוציא חומש והסתכל בענין מסוים. ומה היה? הח"ח רצה לעיין משהו, והיצר אמר לו אתה זקן וכו', וקיים מאמר הז"ל לעולם ירגיז אדם צא טוב על יצר הרע".

"בראדיון היה את רה" הגר"מ לנדינסקי (הוא היה יותר מבוגר מהח"ח), והיה בקי עצום! ופעם בא לספר לח"ח בהתפעלות, שנסע בדרך ושינן משניות בע"פ, ושכח מילה אחת! ונעצרו בדרך והגיעו לאכסניא אחת שלא היו בה שום ספרים רק את הספר שהיה צריך, ובדק את המילה שחסרה לו והמשיכו בדרך. ומה אמר לו הח"ח? ר' משה אבל שם אין מלון אין אכסניה... לא יעזור לא לדעת את המילה".

מרן הרב שך אמר לי תוס' אחד שווה יותר:

"אני נזכר בעוד מעשה, (ר' שלום שברון אמר בשם ר' אליהו לופיאן שאם נזכרים בציבור צריך להגיד). הרב שך כבר היה חלש, ופתאום אמר לי, אתה יודע, אני חושב מה אני כותב ספרים. תדע לך! שכל רב בליטא היה כזה גאון שיוכל לכתוב ספרים פי עשר יותר ממני, ולמה לא כתב? הוא חס על הזמן. שבזמן הזה ישב ילמד עוד תוס', ואני גם חושב אמר לי הרב שך, למה אני כותב ספרים, בזמן הזה אני ילמד עוד תוס'. וזה אמר אחרי שידע כבר! ואף שספרים זה לא 'קטלא קניא'. אבל הערכה! אם יודעים להעריך... יכול להיות שזה מה שרצה ללמד אותי, שתדע להעריך עוד תוס'. שזה שוקל כנגד דברים כאלה".

ימי הרת עולם:

"ממילא, בזמן הזה שצריכים לדעת זה ימי הרת עולם! זה לא ימים רגילים. ממש עקבתא דמשיחא'. לא פשוט! דברים שהם היפך הטבע, מה שהיה בזמן האחרון שהעריבים ימ"ש עשו כאלה מעשים שפלים, אכזריות, תסמנה שערות ראש, בשפלות בנבזות. ופתאום מפה התחילו לעלות. כל העולם היה צריך להיות נגדם. ולמה? עקבתא דמשיחא!"
"הרמב"ן מביא, (וכשהוא אמר זאת היה נראה דברי נביאות) שהם ישלטו על העולם. הם היו 'פלאחים', לא ידעו מימינים ומשמאלם. הם ישלטו על העולם? בגמ' (סוטה מט:) מובא, 'הגליל יחרב'. זה לא ימים פשוטים! הז"ל הקדושים האירו לנו את העיניים, הכינו אותנו לימי עקבתא דמשיחא. אין לנו על מי להשען אלא על אבינו בשמים, מה זה להשען? אמונה. בטחון. אלא על אבינו בשמים. לא זה... ולא זה... אלא אבינו שבשמים!"

לא להתפעל מכלום:

כמה צריך להתחזק באמונה בהי"ת לכתך אחרי! לא זה... ולא זה... רק אחרי! תפילה. תורה. ומעשים טובים. הדבר היחיד שיכול להציל את כלל ישראל. לא תוכל להתעלם ולומר, 'זה יעבור', זה היה פעם, אבל כעת, לא פשוט. זה כעת התקופה שמתחילה, כמה שנתחזק מבלי להתפעל מכלום. בקלם היו אומרים, לעבור את העולם צריך עם ג' 'צפצופים'. (בידיד זה נשמע אחרת אך כך אני מסביר את זה). א. לצפצף על העולם, לא להתפעל. ב. לצפצף על הסביבה. ג. צפצוף הכי חשוב, לצפצף על עצמו. במה? לא להתפעל. צריכים לדעת שזה לא ימים רגילים. אין לנו על מי להשען! צריכים בעז' לחזק תפילות. תורה. קדושה. מעש"ט. מדות טובות. בעז'ה שיהיה לנו שמירה עליונה. כי לא יטוש ה' עמו. ונזכה להגאל בגאולת עולמים בביאת משיח צדקנו בב"א.

שבת קודש-

טלית מיוחדת לשבת

רבים מחליפים כל בגדיהם לכבוד שבת קודש. והזכירו הפוסקים שגם טלית טוב שתהא מיוחדת לשבת. ובבאר היטב (רס"ב ס"ד) הביא שכן נהג אבי מנהגי אשכנז מהרי"ל שהיה לו טלית מיוחדת לשבת. וכן במג"א (רס"ב ס"ה) כתב "ויטוב שיהיה לו טלית אחר" (לשבת). ובמשנ"ב כתב (שם ס"ה) "ואם אפשר לו טוב שיהיה לו גם טלית אחר לשבת".

והנה האדר"ת בספרו (עובר אורח ר"א) כותב לדון, במי שיש לו טלית של חול שאינה מהודרת, ובשבת טלית מהודרת. דלכאורה יצטרך ללבוש הטלית המהודרת אף בחול. מדן זה א-לי ואנוהו.

וכן כותב הגאון ר"א וייס שליט"א (מנחת אשר שמות עמי קפו) שכאשר שהה ראש ישיבת חברון הגר"י סרנא זצ"ל בבית מדרשו של האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל. והתבונן בתפילותיו בימות החול ובשבת. ושאל את הרבי, על מה הוא סומך ללבוש בשבת טלית עם עטרה מהודרת יותר ממנהגו בימות החול. שכיון שצריך להדר את המצוות, לכאורה חייב ללבוש בכל יום טליתו המהודרת, כדי להדר במצות ציצית. וציין הגר"א שליט"א, שנשכח ממנו מה הייתה תשובת מורו ורבו הרבי זצ"ל. אך מבאר שם באופן אחר עיניי.

והגר"ש? אוער באך זצ"ל אמר (הליכות שלמה תפילה פ"ג) על דברי הגר"י סרנא כי הואיל ומצינו שכתבו הפוסקים שכן נהג המהרי"ל ליחד טלית לשבת על כרחך דאין כאן בית מיחוש.

וראה דבר פלא ממנו נראה חשיבות מיוחדת שיש למצות ציצית בשבת. כתב במקור חיים (לפעל החוות יאיר) "ובשבת ידקדק יותר במצוה זו (ציצית) וראיה במדרש תנא דבי אליהו בפסוק וימצאו איש מקושש... לכן באם אפשר יהיה בגד שבת שלו מצויץ".

וז"ל התנא דבי אליהו (פכ"ו): "וימצאו איש מקושש עצים וגו' אמר לו הקב"ה למשה, משה, מפני מה חילל זה שבת. אמר לפניו רבונו של עולם איני יודע, אמר לו יום חול תפילין בראשו, ותפילין בזרועו, ורואה וחוזר במעשיו, עכשיו שאין לו תפילין חילל זה את השבת. באותה שעה אמר הקב"ה למשה, משה, צא וברך להם לישראל, שיהו נוהגים בו בימים טובים ובשבתות. ואיזו מצוה, זו מצות ציצית. שנאמר דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית".

כמשמעו, עשר פעמים ממש. וכפי שמציין רש"י בהמשך מדברי הגמרא 'שנים בים, שנים במין' ושנים בשלו, וכו'. (כמוצא של רב)

מדוע לא שלח משה את הנשיאים דלעיל

"איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם" (יג, ב)

צ"ב, למה לא שלח משה את הנשיאים האמורים לעיל בפרשת נשא לענין חנוכת המזבח, (וע"י בדעת זקנים).

ויל"פ, דהנה כתיב לעיל (ב, ב) איש על דגלו באחת לבית אבתם יחנו בני ישראל וגו', והביאור בזה הוא, דנאמרה הלכה דכל אחד יחנה על מקום שבטו ודגלו. ונראה דיש חילוק בין היחיד, לנשיא השבט, בדין החנייה במקום הדגלים, דעל היחיד אין זה דין הנוגע לעצם סדר הדגלים, אלא דין על היחיד עצמו שלא יצא ממקום חנייתו. אבל לגבי הנשיא, לא רק שנאמר דין שלא יצא ממקום חנייתו, אלא שבלא הנשיא ליכא חלות חניית הדגל של שבט זה, ועל כן חלוקים בדינם לענין לצאת, דהיחיד אם יש צורך מותר לו לצאת, ואין בכך כלום. אבל הנשיא, אף אם יהיה מותר לו לצאת, מ"מ ע"י יציאתו יתבטל סדר כל הדגלים, ולכן הוצרך לשלוח אחרים. (שיעורי רבנו משולם דוד הלוי)

"ויעשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת" (טו, לח)

חז"ל פירשו, תכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד. נראה שדימה מצות תכלת שבציצית לרקיע, ומרמז בדבר להשגחת ה' גלויה בעולמו. וזמן מה לאחר חורבן הבית אבד התכלת עד שנשתכח לגמרי ואנו משתמשים בלבן, ואינו דומה לרקיע וכהשגחת ה' כיום שהיא נסתרת וחבויה מעינינו. ונראה רמז בפסוק, "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת", לומר שמצות ציצית קימת לדורות. אבל בתכלת, לא נאמר לדורות, שאבד התכלת מאתנו ואנו מקימין המצוה בלבן. (טעם דעת- רבי משה שטרנבוך)

סיפר תלמיד חכם המקים עולה של תשובה: בערב אחד כאשר סיימתי את השיעור הנמסר לצעירים מתקרבים, פנה אלי נער שניכר כי מנוער הוא מאד משמירת התורה. "כבוד הרב האם תוכל לעזור לי, יש לי בעיה קשה המטרידה אותי מאד", אשמח לשמוע ולנסות לעזור השבתי, והמשיך הלה: תראה כבוד הרב בתקופה האחרונה אני סובל מאד מהשיניים... אולי יש לך איזו סגולה?

פתחתי לפניו את הכף החיים (בסימן י"א ס"ק י"ז) שם נאמר: "סגולת הציצית היא שלא יהיה לו כאבי שיניים, ששלושים ושניים חוטי הציצית הם כנגד שלושים ושתים השיניים של האדם" (ובחסד לאליפס ס"י כ"ד אות ג כתב שלכן כשמברך להתעטף בציצית יכון בראשי תיבות ל"ב שהוא כנגד ל"ב השיניים וזו סגולה שלא יכאבו שיניו והיו שהמליצו על זה "שניים אוחזים בטלית" מי שיש לו כאב שיניים יאחז במצות טלית, יבדוק ציציותיו). בתחילה הנער סירב, הלה איני חובש כיפה, אך לאחר שהסברנו לו כי אין קשר בין הדברים, קיבל על עצמו להקפיד במצות ציצית.

כעבור כמה שבועות מסרתי שיעור בנושא חילול ה', ובתום השיעור פונה אלי אותו נער ואומר: "אמנם אני בתהליך של התקרבות, אך לצערי עדיין לא זכיתי לחזור בתשובה שלמה, את חטאיי אני מזכיר היום, אני משמש כשחקן, ומחלל בעוונתי את השבת בפני ציבור גדול של צופים, והנה במהלך השיעור הערב עלו הרהורים בליבי, אולי לבישת הציצית שלי גורמת לחילול ה', משום שבמהלך המשחק בשבת אני רץ כנגד הרוח, והציציות עפות וטופחות על פני, וכל זה לעיני הציבור הרחב.

שמעתי את דבריו ואמר הרב ולא ידעתי מה להשיב, האם להורות לו להוריד את הציצית מחשש חילול ה', או שמא לא לבטלו מן המצוה היקרה ולו לשעה אחת, ומי יודע אולי המצוה היחידה שמחזיק בה בכל כוחו תעמוד לו, ויתקיים בו 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי'...

והגיע אל הגר"י זילברשטיין שליט"א ונפשו בשאלתו כיצד עלינו להתייחס למצב כזה? והשיב הגר"י שליט"א: אמנם מצות ציצית יקרה וחשובה היא עד מאד ושקולה כנגד כל המצוות, ובעידנא דריתחא מענישים על אי קיום מצוה זו, מ"מ במניעת לבישת ציצית אין ביטול מצוות עשה מדאורייתא, שכן נפסק בשו"ע (כ"ד ס"א), "אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות אינו חייב בציצית, וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום כדי שיזכור המצוה בכל רגע".

נמצינו למדים כי מצות ציצית אינו מצוה חיובית אלא קיומית, דהיינו כשיש לו בגד עם ארבע כנפות אסור ללבושו מבלי להטיל ציצית בכנפותיו. ואם כן בזמן הזה שאין אנו לבושים בבגד בעל ארבע כנפות, אדם שאינו לובש ציצית אינו מבטל מצות עשה מן התורה, וממילא אם אין במניעת לבישת ציצית ביטול מצות עשה, היאך יחבב אדם את המצוה וילבש ציצית בו בשעה שגורם לזלזול בכבוד השבת וכבוד שמים, ובפרט שקיים חשש שמא יאמרו התירו פרושים את הדבר... ולכן יש לנסות בכל דרך לשכנע את הבחור שלא לחלל את השבת הק', ולהודיע לו כמה חמור החטא של חילול שבת בפרהסיא על ידי משחק בכדור, עד שאמרו חז"ל (איכא רבה פ"ב) שלא נחרבה עיר שלימה בישראל ששמה 'טור שמעון' אלא משום שהיו משחקים שם בכדור בשבת, ואם עדיין אינו שומע לנו, יש להורות לו להסיר את הטלית קטן מעליו בשעת המשחק. (ע"פ והערב נא)

ביאור דברי רש"י "וינסו" כמשמעו

"וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי" (יד, כב)

וברש"י: "וינסו" כמשמעו. דברי רש"י הם לנו כחיידה, וכי יש פירוש אחר למילה 'וינסו', עד שרש"י היה צריך לטרוח ולכתוב שהפירוש הוא כמשמעו?

אלא אמר הגאון רבי שלמה הכהן מוילנא (בעל שו"ת בנין שלמה) בשם אביו: כנראה שטעות סופר נפלה בהעתקת דברי רש"י, והמילה "כמשמעו" אינה מתייחסת למה שנאמר "וינסו", אלא למה שנאמר "זה עשר פעמים". ומהו החידוש? שלא נאמר שכוונת הפסוק היא על דרך גוזמא, וכמו שנאמר בפרשת ויצא "ותחלף את משכרתי עשרת מונים", שאינו אלא על דרך גוזמא, משום כך כתב רש"י שכאן עשר פעמים הוא